

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Кафедра дошкільної педагогіки і психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАСАДАХ
ІНТЕГРОВАНОГО ПІДХОДУ**

Спеціальність: 012 Дошкільна освіта

Виконала:

Карпеко Марина Анатоліївна

студентка 62-1МДО групи,

факультету дошкільної освіти

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, ст. викладач

Марєєва Т. В.

Глухів 2021

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні аспекти формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.....	9
1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми навчання дітей дошкільного віку іноземної мови.....	9
1.2. Психологічні передумови навчання дошкільників іноземної мови.....	13
1.3. Інтегрований підхід в дошкільній освіті.....	17
1.4. Реалізація інтегрованого підходу під час навчання старших дошкільників іноземних мов.....	20
Висновки до першого розділу.....	45
РОЗДІЛ 2. Експериментальне дослідження формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.....	48
2.1 Виявлення рівнів сформованості іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.....	48
2.2. Система роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.....	59
2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи з реалізації системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.....	76
Висновки до другого розділу.....	83
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	89
ДОДАТКИ.....	95

Вступ

Європейський вибір України, міжнародний обмін інформацією в різних галузях знань стали причиною зростання соціального попиту на людей, які володіють іноземними мовами. Розв'язання цієї проблеми педагогічна наука бачить у реформуванні мовної освіти на різних етапах, зокрема, навчанні іноземної мови дітей дошкільного віку

Навчання видів мовної діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо) іноземною мовою і формування комунікативних умінь на цій основі є пріоритетною (практичною) метою, що визначена вимогами державних програм вивчення іноземної мови в закладах загальної середньої освіти. В оновленому державному стандарті дошкільної освіти – Базовому компоненті дошкільної освіти (редакція 2021 року) навчання дітей іноземної мови є складником варіативної частини.

Дошкільний вік розглядається як сенситивний для оволодіння навичками спілкування іноземними мовами. Цей аспект знайшов теоретичне обґрунтування в працях Ш. Амонашвілі, Н. Гальскової [9], А. Гергель, О. Негневицької [31], В. Плахотника, Т. Полонської [36, 37], К. Протасової, С. Роман [44], А. Шахнарович, Т. Шкваріної [58, 59, 60, 61] та інших. У зв'язку з цим простежується виразна тенденція популяризації вивчення іноземної мови в закладах дошкільної освіти. Вона, втім, розкрила наявні проблеми і недоліки організації та реалізації дошкільної методики навчання іноземних мов. Досі немає єдиного розуміння з якого віку слід починати навчати дітей іноземних мов, якими методами і підходами послуговуватися при цьому.

Більшість дослідників як зарубіжних (Х. Дорон, О. Дун), так і вітчизняних (Л. Артемова, Д. Білолипецький [3], А. Богуш [4], О. Бойко [5, 6], Г. Бражнікова, І. Вронська, І. Зимня, І. Кулікова [22], Т. Марєєва [25, 26], Т. Марчій-Дмитраш [27], З. Нікітенко, О. Негневицька [31], А. Поніматко, Т. Полонська [36, 37], Н. Трофаїла [53], Т. Шкваріна [60]), а також практиків схиляються до того, що старший дошкільний вік є найоптимальнішим для

початку вивчення іноземної мови в силу становлення в дітей готовності до шкільного навчання.

Достатньо тривалий час основним засобом реалізації програмних вимог з навчання дітей дошкільного і шкільного віку іноземних мов виступав і продовжує залишатися комунікативний підхід. Він полягає у тому, що формування певного рівня комунікативної компетентності учнів (дошкільників, школярів, студентів, дорослих, які вивчають мову) досягається на основі опосередкування (синтезу) мовного матеріалу лінгвістичними здібностями учнів у мовній діяльності, що і визначає дидактичний зміст комунікативного підходу навчання іноземної мови.

Пріоритет застосування комунікативного підходу навчання іноземної мови в процесі мовної діяльності виходить з припущення тотожності навчання іноземної і рідної мови. Цей підхід припускає, що обидві мови служать метою і засобом забезпечення комунікації в мовному колективі. Його використання в процесі навчання дошкільників хоч і є виправданим, проте не завжди ураховує психологічні особливості дітей 5-6 років.

Сучасні психолого-педагогічні дослідження засвідчують важливу проблему дошкільної освіти – втрату дітьми живого інтересу до процесу пізнання. Одним із способів її подолання вважається організація освітнього процесу в закладі дошкільної освіти через розвиток і реалізацію пізнавальних можливостей дошкільника, формування в нього пізнавального інтересу, пізнавальної самостійності та ініціативності. Цій проблемі присвячено як наукові студії Н. Гавриш [50], І. Кіндрат, К. Крутій [21], М. Лазаревої [23] інших, так і практичні напрацювання педагогів закладів дошкільної освіти щодо проблеми інтегрованого підходу в освіті. У зв'язку із цим вважаємо, що під час навчання дітей дошкільного віку іноземної мови доцільнішим є урахування інтегрованого підходу, який ураховує особливості пізнавальної діяльності дошкільника.

К. Крутій [21] розглядає інтеграцію в дошкільлі як природний динамічний процес, що передбачає взаємопроникнення і взаємозв'язок

елементів, розділів та освітніх напрямів на основі системного й усебічного розкриття процесів і явищ, спрямований на забезпечення цілісності знань та вмінь дітей дошкільного віку.

Заняття було і залишається провідною формою під час організації освітньої роботи з дітьми дошкільного віку. Виразником тенденції до поширення інтегрованого підходу в дошкільній освіті стала поява, за Н. Гавриш [50], різноспрямованих типів занять (комплексних та інтегрованих) на противагу односпрямованим (предметним). Разом із тим інтеграція може охоплювати і повсякденне життя дітей в закладі дошкільної освіти, коли протягом певного режимного процесу діти засвоюють знання та набувають здатностей з різних освітніх напрямів.

Значущість окресленої проблеми, її недостатня теоретична та методична розробленість спонукали нас до обрання **теми дослідження** «Формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

Об'єкт дослідження: формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження: система роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

Гіпотеза: процес формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу відбуватиметься ефективніше за таких умов: 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей під час проведення занять з іноземної мови та з різних розділів програми, а також режимних процесів з елементами англійської мови; 2) урахування рівнів сформованості фонетичних, лексичних та граматичних

умінь дітей з англійської мови, умінь аудіювання та говоріння під час добору мовленнєвого матеріалу для проведення інтегрованих занять та режимних процесів; 3) інтеграція навчальної та ігрової діяльності відповідно до вимог програми; 4) надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземної мови.

Завдання дослідження:

1) Проаналізувати стан розробленості проблеми формування іншомовної компетентності старших дошкільників у психолого-педагогічній та лінгводидактичній літературі.

2) Визначити критерії, показники та рівні сформованості іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

3) Розробити систему роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

4) Експериментально перевірити ефективність системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

Методи дослідження. Для реалізації поставлених завдань і досягнення мети дослідження нами використано комплекс методів:

– теоретичні аналіз, синтез психолого-педагогічної та лінгводидактичної літератури, а також індукція, дедукція – для вивчення поглядів на досліджувану проблему, розроблення системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу; узагальнення – для опрацювання отриманих результатів дослідження та формулювання висновків;

– емпіричні: педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) – для перевірки ефективності розробленої системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу;

– методи математичної статистики для оброблення інформації, кількісного та якісного аналізу емпіричних даних, уточнення висновків і

перевірки їх достовірності; побудова таблиць, діаграм – для узагальнення та унаочнення інформації.

Методологічною та теоретичною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних учених (С. Будака, К. Віттенберг, В. Плахотнік, Т. Полонська, С. Соколовська, Т. Шкваріна, Дж. Брюстер, І. Зимня, Н. Імедадзе, В. Леопольд, О. Негневицька, З. Никитенко, К. Протасова, Ж. Ронже, А. Табуре-Келлер, З. Футерман, В. Штерн та ін.), що розкривають особливості методики навчання дітей дошкільного віку іноземних мов.

База дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №8 «Оленка» м. Шостка Шосткинської міської ради. Експериментальним дослідженням було охоплено 40 дітей 6-го року життя.

Наукова новизна дослідження: обґрунтовано критерії, показники і рівні сформованості у дітей старшого дошкільного віку іншомовної компетентності; розроблено та обґрунтовано систему роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу і модель її реалізації.

Практичне значення одержаних результатів визначають: система роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу і модель її реалізації; методика визначення рівнів сформованості іншомовної компетентності у дітей 6-го року життя. Розроблена система роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу і модель її реалізації можуть бути використані у педагогічній практиці роботи закладів дошкільної освіти, освітньому процесі педагогічних коледжів та закладів вищої освіти, у післядипломній підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів.

Структура роботи. Робота складається із вступу, двох розділів та висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Розділ 1. Теоретичні аспекти формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу

1.1. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми навчання дітей дошкільного віку іноземної мови

У всі часи люди усвідомлювали значення знань іноземної мови. Виникнення і розвиток торговельних, військових та культурних відносин в епоху давніх Єгипту, Греції, Риму спричинило необхідність вивчення мов інших народів.

Особливої популярності вивчення іноземних класичних мов (грецької та латини) набуло в епоху Середньовіччя. Зокрема латина, як мова церкви, науки та дипломатії, протягом багатьох століть залишалася одним зі шкільних предметів. Вивчення латини було важливим засобом розумового розвитку (мислення й пам'яті), зразком досконалості мови з погляду структури. З плином часу латинська мова втратила статус засобу міжнародного спілкування, і стала «книжною». Її замінило вивчення мов міжнародного спілкування – французької, англійської, іспанської, російської, китайської, арабської тощо.

Навчання дітей із заможних сімей іноземних мов здійснювалося як у родині, так й у спеціальних освітніх закладах.

Людину, яка добре знає дві мови, називають білінгвом (або біглотом), того, хто знає три мови – триглотом, багато мов – поліглотом.

Білінгвізм, або двомовність, буває природним та штучним. Для природного білінгвізму характерною є стихійність засвоєння другої мови, коли людина постійно перебуває у двомовному середовищі. В цьому випадку потреба в спілкуванні виступає стимулом для мимовільного засвоєння другої мови. На відміну від природного, штучний білінгвізм створюється шляхом цілеспрямованого вивчення другої мови на спеціальних заняттях із використанням відповідних методів навчання.

Природний білінгвізм поширений в місцях компактного проживання людей різних національностей. Двомовність, сформована в таких умовах, без адекватного педагогічного втручання часто супроводжується мовними помилками та змішаними з двох мов фразами.

На особливу увагу заслуговує проблема формування двомовності дитини у родині. Спостереження, а також спеціальні дослідження довели, що дитина в умовах сім'ї легко та мимоволі засвоює дві й більше мов. Проте, для цього необхідно, щоб дорослі послідовно дотримуються принципу «одна людина – одна мова».

Н. Імедадзе, грузинська дослідниця в царині психолінгвістики та лінгводидактики, виділила три стадії засвоєння мов в умовах сімейного виховання: 1) до двох років у дітей переважає дитяче мовлення; 2) від двох до трьох років – починається стадія змішаного мовлення; 3) після трьох років – дитина вільно спілкується різними мовами без помилок [16, с. 35]

Подібних висновків дещо раніше (на початку ХХ ст.) дійшли Ж. Ронже, А. Табуре-Келлер та ін. Ними зауважено, що діти дошкільного віку в умовах природного білінгвізму (чи полілінгвізму) більш успішно опановують мови, ніж дорослі.

Різновидом родинного навчання іноземних мов є «метод гувернантки». Таким способом до вивчення західноєвропейських мов (переважно французької) було залучено багато історичних постатей, діячів літератури й культури в царській Росії та в Україні. Нині цей метод відроджується у заможних сім'ях, де діти вивчають не лише англійську, німецьку, французьку та іспанську й італійську мови, а й більш екзотичні – китайську та арабську.

Однак, незважаючи на очевидну ефективність, «метод гувернантки» зазнавав критики тому, що суттєво витіснив рідну мову зі сфери сімейного спілкування та навчання.

Розвиток виробництва і торгівлі, науково-технічний прогрес, інтенсивний розвиток міжнародних зв'язків наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. сприяли запровадженню іноземної мови до змісту обов'язкової загальної

середньої освіти. У школах СРСР вивчення іноземної мови починалося із середнього шкільного віку, проте під кінець навчання більшість випускників школи не оволодівала іноземною мовою як засобом спілкування.

Проблема навчання дошкільників комунікувати англійською мовою розглядається у низці досліджень учених в контексті різних науково-методичних підходів. Зокрема, розкрито особливості навчання англійської мови дітей 5-9 років за допомогою сюжету в контексті інтегрованого підходу (А. Гергель); обґрунтовано методику навчання англійської мови дітей старшого дошкільного віку на засадах комунікативного і ситуативного підходу (О. Негневицька [31], З. Футерман); доведено доцільність використання фабульних (сюжетних) текстів у навчанні дошкільників англійської мови (Т. Полонська [36]); визначено педагогічні умови індивідуально-диференційованого підходу до навчання ІМ дітей дошкільного віку в умовах груп з різновіковим складом (О. Рейпольська [43]); створено методику навчання іноземної мови дітей 6-го року життя на засадах особистісно орієнтованого підходу (С. Соколовська [48]); розроблено й обґрунтовано методику цільової ігрової діяльності Т. Шкваріної [59, 61], що побудована на принципах комунікативно орієнтованого навчання.

Відповідно до сучасних вимог до навчання іноземної мови та урахуваючи передовий педагогічний досвід практиками розроблено низку авторських програм і технологій навчання. Так, нині навчання дітей дошкільного віку іноземної, зокрема англійської мови здійснюється за методиками й програмами А. Гергель, О. Дем'яненко, Н. Жук, Т. Кравченко, О. Литвинюк, З. Футерман, Т. Шкваріної та ін.

Перевагами цих програм є визначення й розроблення основних сфер спілкування дітей старшого дошкільного віку, їх лексичне наповнення, насичення дидактичним матеріалом, що подано в вигляді автентичних віршів, пісень, дидактичних ігор. Вони спрямовані на формування в дітей позитивного ставлення до вивчення англійської мови, до людей, які нею розмовляють, їхньої культури; сприяють формуванню елементарної мовної і мовленнєвої

компетенції дітей. Проте не всі з них ураховують досягнення наукових досліджень, а відтак не забезпечують досягнення необхідного рівня комунікативного і мовленнєвого розвитку дошкільників під час навчання англійської мови.

Психологічні дослідження (Л. Виготський, М. Жинкін, О. Леонт'єв, О. Лурія, М. Львов та ін.) доводять, що вік старший дошкільний вік є найбільш оптимальним періодом для навчання дітей іноземних мов. Він характеризується готовністю дитини до систематичної складної розумової діяльності, до сприйняття і розуміння нового матеріалу, в тому числі й іноземною мовою, до засвоєння знань іншою мовою і оволодіння на їх основі іншомовними навичками і вміннями.

Проте, спостереження за практикою навчання дітей іноземної мови в закладах дошкільної освіти засвідчує, що педагоги навчаючи дошкільників іноземних мов, здебільшого використовують методи і форми організації освітнього процесу, рекомендовані для роботи зі школярами. Тому методика навчання дошкільників англійської мови недостатньо бере до уваги їхній загальний комунікативний розвиток у сфері спілкування рідною мовою і в основному спрямована на розширення словникового запасу з англійської мови через вивчення віршів і пісень. Систематичне і цілеспрямоване формування вмінь аудіювати, послуговуватися діалогічним і монологічним мовленням англійською мовою, як основними складовими іншомовного спілкування, по суті не відбувається.

Беручи до уваги вікові психофізіологічні особливості дітей дошкільного віку, навчання їх другої (іноземної) мови має свої особливості. Зокрема педагог має розуміти з якою метою організовується іншомовна освіта дітей, який зміст цієї освіти, які освітні технології використовувати під час цього процесу. Крім того, вихователів слід врахувати те, що процес навчання дошкільників іноземної мови суттєво відрізняється від навчання школярів.

Наразі ще не напрацьовано масиву багаторічного досвіду організованого дошкільного навчання іноземної мови. У зв'язку з цим відсутня єдина загальноприйнята система такого навчання.

Загалом же, можемо висувати, що під час розроблення вихідної основи системи навчання дітей іноземної мови необхідно враховувати як теоретичний фундамент загальної методики навчання іноземної мови, так і позитивний педагогічний досвід та критичний аналіз існуючих систем і моделей дошкільного навчання іноземних мов, а також встановлені результати впливу навчання дітей іноземних мов на розвиток їхніх психічних процесів та особистісних якостей.

1.2. Психологічні передумови навчання дошкільників іноземної мови

Мова як соціальний засіб збереження та передачі інформації відіграє важливу роль у гуманізації сучасного навчання. Концепція дошкільного виховання передбачає комплексне вирішення питань розвитку дітей, серед яких чільне місце посідає навчання дошкільників іноземних мов і культур.

Дошкільний вік, на думку багатьох дослідників (Н. Басова, М. Безруких, В. Бухбіндер, І. Вронська, Н. Гальскова, Г. Рогова та ін.), є найбільш чутливим для оволодіння іноземною мовою. Крім того опанування іноземною мовою розглядається як одна з умов підвищення якості мовленнєвої активності дошкільників, зокрема дітей старшого дошкільного віку.

Доцільність навчання дітей дошкільного віку іноземних мов відображена в низці праць вітчизняних та зарубіжних вчених (Н. Агурова, В. Гінзберга, С. Гоздецької, О. Негневицької, О. Першукова, В. Плахотніка, Т. Полонської, О. Рейпольської, С. Соколовської, О. Ханова та ін.). Основною метою навчання іноземної мови в закладах дошкільної освіти є формування елементарних навичок усного мовлення на основі засвоєння лінгвістичного

матеріалу та сприяння загальному розумовому розвитку дошкільників. Педагоги У. Вайнрайх, Н. Імедадзе, М. Павлович та інші вбачають основу успішного навчання дошкільників іноземної мови саме у специфіці психофізіологічних можливостей дітей цього віку, зокрема у спеціалізованій здатності мозку до засвоєння мови [33, с. 34].

Існують різні погляди на проблему того, в який період дитинства найкраще починати вивчення іноземної мови. Так, деякі зарубіжні педагоги вважають, що навчання слід починати з ранніх періодів, щоб дитина могла паралельно засвоювати іноземну і рідну мову на етапі, коли формується концептуально-мовна та поняттєва база.

Прихильники гуманістично-особистісної психологічної взаємодії (У. Пенфільд, Д. Писарєв, Е.Пулгрем), рекомендують розпочинати навчати дітей іноземних мов із трьох років. Пояснюють вони це тим, що саме в цей період у дітей активно розвивається рідна мова, відбувається формування правильної артикуляції звуків, дошкільники легко запам'ятовують іноземну мову на рівні з рідною.

Найбільш сенситивним періодом для початку вивчення іноземної мови, за даними експериментальних досліджень, визнано старший дошкільний вік. Зокрема російські психологи та педагоги (Н. Бонк, Д. Ельконін, Л. Журова, К. Протасова) доводять, що навчання дітей дошкільного віку іноземної мови слід починати з п'яти років. За їх ствердженням, у цьому віці майже всі діти вміють артикулювати звуки рідної мови, у них наявний досить великий словниковий запас, розвинені психічні процеси, зокрема пам'ять, мислення, увага, воля (збуджуюча, гальмівна, регулююча функції), вони здатні свідомо запам'ятовувати і відтворювати запропонований навчальний матеріал.

Представники ще однієї течії відстоюють більш пізнє навчання дітей другої мови. Ця ідея бере початок ще від часів Я. Коменського, який радив починати навчання латинської мови з 6–7 років.

Слід зважати на те, що існує протилежний підхід до вивчення іноземної мови в ранньому та дошкільному віці. Зарубіжні (І. Епштейн, С. Ньюенгіус)

та вітчизняні (О. Потебня) вчені вважають, що дитяча двомовність шкідлива для дитини, оскільки вона, на їхній погляд, негативно впливає на розвиток мислення, створює перешкоди на шляху до засвоєння рідної мови.

Не зважаючи на такі різні і, навіть, протилежні погляди щодо початку вивчення другої мови, існує безперечна істина, що об'єднує їх: вихователь, який навчає дітей іноземної мови, повинен не тільки бездоганно володіти нею і бути фахівцем у галузі лінгвістики, а й має бути обізнаним з психологічними особливостями дітей дошкільного віку, володіти методикою роботи з ними.

Дошкільна іншомовна освіта – це складна система, що охоплює такі взаємопов'язані елементи, як мету, принципи, зміст, методи, засоби та форми, що базуються на специфічних педагогічних законах і разом забезпечують ефективність усієї системи. Вихідною основою методики дошкільного навчання дітей іноземної мови, як і інших методик дошкільної освіти, є педагогічна психологія та мовознавство, які разом складають лінгвопсихологічну основу методики навчання іноземної мови.

Як було зазначено вище старший дошкільний вік вважається найбільш чутливим для початку навчання дітей іноземної мови. У цей період відбувається активний розвиток мовлення дитини, відбуваються зміни в пізнавальних процесах, зокрема в мисленні. Найбільш суттєві зрушення, що охоплюють різні психічні сфери дітей старшого дошкільного віку – пізнавальну, вольову, емоційну – свідчать про те, що цей період дитинства є переломним, багатим на такі новоутворення, які забезпечують перехід дитини до систематичного навчання, у тому числі й до вивчення іноземної мови.

Психологи Л. Виготський, С. Рубінштейн, Б. Уайт, Дж. Брунер, В. Грифільд та інші довели, що діти легше оволодівають іноземними мовами, ніж дорослі. Е. Пулгрем обґрунтовує здатність дітей до вивчення мов особливим явищем, що дістало назву «імпринтинг» – «вкарбовування» матеріалу мови у свідомість за умови наявності необхідної мотивації, стимулу [40Помилка! Джерело посилання не знайдено., с. 703].

Разом із тим, дослідники визначають низку особистісних якостей дошкільників, які необхідно врахувати під час організації роботи з вивчення іноземної мови у закладах дошкільної освіти. Це такі якості як: низька концентрація уваги; схильність до кінестетичних форм роботи; бажання вивчати цілісне, а не часткове; здатність сконцентрувати увагу тут і тепер; здатність розуміти ситуацію випереджує здатність до практичного використання іноземної мови; швидке запам'ятовування супроводжується швидким забуванням; механічна пам'ять превалює над логічною; відсутність стримувальних факторів під час говоріння; відсутність страху допустити помилку і готовність її виправити.

Важливими неспецифічними властивостями особистості, що необхідні для успішного оволодіння мовою, є наявність позитивної установки, інтерес до життя та культури різних країн, як вияв взагалі активного інтересу до світу, і навіть комунікабельність особистості, тобто бажання й уміння розпочинати спілкування з іншими людьми і можливість легко адаптуватися до різних ситуацій спілкування.

Значною перевагою дошкільного дитинства порівняно з іншими періодами життя людини є ігрова мотивація, яка дозволяє природно і ефективно організувати вивчення іноземної мови як засобу спілкування і будувати його як процес, максимально наближений до природного процесу використання рідної мови. Це стає можливим завдяки тому, що освітній процес можна побудувати у вигляді спеціально організованої гри, яка дозволяє зробити комунікативно значущими практично будь-які мовні одиниці. Відтак ефективність формування у старших дошкільників здатності до спілкування іноземною мовою підвищується за рахунок взаємодії ігрової мотивації й інтересу до власне вивчення мови.

Таким чином, можна резюмувати, що більшість дослідників погоджуються, що найбільш оптимальним періодом для початку організованого навчання дітей іноземних мов у закладах освіти є старший дошкільний вік. Саме в цьому віці дитина вже засвоїла рідну мову для вільного

її використання в усному спілкуванні, і свідомо починає ставитися до іноземної. Діти шостого року життя ще не оволоділи повним спектром штампів мовленнєвої поведінки, тому і не відчують значних труднощів під час встановлення контакту іноземною мовою. Тобто, за умови достатньо грамотної побудови методичної роботи з вивчення іноземної мови з дошкільниками, успіх у засвоєнні пропонованого, нехай, навіть, і дещо обмеженого мовленнєвого матеріалу забезпечений.

Важливими психологічними факторами ефективності навчання дітей старшого дошкільного віку іноземним мовам є психофізична готовність дошкільників до вивчення мови, особливості психічних пізнавальних процесів (сприймання, пам'яті, уваги, мислення, уяви), емоційно-вольові й особистісні характеристики дітей, довільність поведінки, сформованість навичок комунікації, певний рівень знань про навколишній світ.

Гра, постаючи провідним видом діяльності дошкільників, дає можливість вже на початковому етапі вивчення іноземної мови надати комунікативної спрямованості процесові навчання. У процесі оволодіння дітьми іноземною мовою як новим засобом спілкування, у них розвиваються інтелектуальні, мовні й емоційні здібності, а також особистісні якості, загальнолюдські ціннісні орієнтації, інтереси, воля тощо. Крім того, раннє вивчення іноземної мови дозволяє якомога раніше безпосередньо долучити дошкільників до цінностей світової культури, що, безумовно, сприятиме всебічному розвитку підростаючої особистості.

1.3. Інтегрований підхід в дошкільній освіті

Дошкільне дитинство – унікальний період життя людини, у якому особистість пізнає навколишній світ у його багатоманітності й розмаїтті. Психологічні особливості дитини дошкільника зумовлюють специфіку організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Однією з таких

специфічних рис є використання інтегрованого підходу задля реалізації завдань розвитку, виховання і навчання дитини-дошкільника.

Термін «інтеграція» був уведений в науку в 1857 році англійським філософом та соціологом Г. Спенсером. На його думку інтеграція є протилежним явищем до диференціації, і спрямована на об'єднання будь-яких елементів (частин) у ціле шляхом взаємного зближення; об'єднання і структурування невпорядкованих явищ, підвищення інтенсивності взаємодії між елементами системи, впорядковане функціонування частин цілого [49].

Процеси інтеграції притаманні не лише суспільно-політичним явищам; останніми роками інтегративний підхід набув широкого розповсюдження й в освіті, зокрема дошкільній.

К. Крутій [21] розглядає інтеграцію в дошкільлі як природний динамічний процес, що передбачає взаємопроникнення і взаємозв'язок елементів, розділів та освітніх напрямів на основі системного й усебічного розкриття процесів і явищ, спрямований на забезпечення цілісності знань та вмінь дітей дошкільного віку.

Згідно з поглядами К. Крутій [21], М. Лазаревої [23] інтегрований підхід у дошкільній освіті полягає в:

- реалізації як пріоритетних цілей і завдань виховання та розвитку особистості на основі формування цілісних уявлень про довкілля;
- здійсненні не тільки змістовних, а й формальних цілей і завдань виховання та розвитку;
- посиленні зв'язків компонентів змісту різних розділів освітньої комплексної або парціальної програми (міжвидова інтеграція), а також зв'язків усередині розділів (внутрішньовидова інтеграція);
- взаємодії методів та прийомів виховання і навчання (методична інтеграція);
- синтезі видів дитячої діяльності;

- упровадженні інтегрованих форм організації навчання: інтегрованих занять, циклів занять, освітніх ситуацій, освітніх подорожей, тематичних днів тощо, що мають складну структуру.

Виразником тенденції до поширення інтегрованого підходу в дошкільній освіті стала поява, за Н. Гавриш [50], різноспрямованих типів занять (комплексних та інтегрованих) на протигагу односпрямованим (предметним).

Так, предметне заняття дозволяє формувати у дошкільників чітку систему уявлень, знань, певні вміння й навички в межах окремих освітніх галузей (математика, ознайомлення з природою, мова тощо).

Комплексне ж заняття спрямоване на різнобічне розкриття сутності певної теми засобами різних видів діяльності, що послідовно змінюють один одного.

Інтегроване заняття спрямоване на розкриття цілісної сутності певної теми засобами різних видів діяльності, які об'єднуються в широкому інформаційному полі заняття через взаємне проникнення та збагачення.

Під час організації навчання дошкільників на засадах інтегрованого підходу з'являється можливість показати їм світ у всій його різноманітності, залучаючи при цьому знання з різних галузей – мовлення, людинознавства, природознавства, логіки, математики, літератури, музики, образотворчого мистецтва тощо. Це дозволяє не лише формувати в дітей системні знання про людину та світ навколо неї, але й розвиває її емоційно, сприяє розвитку в неї творчого мислення. Водночас методика проведення інтегрованих занять передбачає організацію взаємодії вихователя і вихованця на рівні суб'єктних відносин, що уможлиблює спільну творчість та само- і взаємо розвиток учасників освітнього процесу.

Особливостями інтегрованих занять, що відрізняють їх від інших видів занять є: наявність домінантного виду діяльності та ідеї, що виступають стрижнем заняття; підпорядкованість змісту заняття авторському задуму вихователя; окремі етапи й компоненти заняття розглядаються як фрагменти

цілого, що знаходяться в логіко-структурній залежності; використовуваний дидактичний матеріал відповідає задуму заняття.

Таким чином, особливістю інтегрованого заняття є те, що воно ґрунтується на одній головній або домінантній діяльності, ідеї (понятті, явищі), яка є стрижнем заняття. Усе інше лише допомагає глибше зрозуміти головний зміст заняття.

У практиці роботи з дітьми дошкільного віку почасти використовують інтегровані цикли занять, які можуть конструюватися по-різному. Так, цикл занять може складатися із занять, що вибудовані в певній послідовності відповідно до рівня освітніх зв'язків (наприклад: заняття з ознайомлення з довкіллям та з образотворчої чи музичної діяльності). Разом із тим, цикл може повністю складатися з інтегрованих занять або охоплювати різні типи занять в поєднанні з інтегрованими як узагальнювальними.

Інтегрований підхід у навчанні, безперечно, сприяє розширенню соціально-пізнавального досвіду дітей, інтенсивному розвитку їхніх когнітивних процесів; формуванню в них допитливості, активного ставлення до подій і явищ дійсності. Крім того інтегрований підхід сприяє становленню особистості в суспільних відносинах і в цілому забезпечує дошкільну зрілість. Проте, використовуючи інтегрований підхід у дошкільній освіті варто пам'ятати, що інформативність і привабливість змісту навчального матеріалу самі собою не забезпечують ефективності його засвоєння і розвитку окремих сторін особистості дошкільника. Для цього необхідне стратегічне бачення віддалених та близьких цілей, ретельний добір засобів, методів і прийомів освітньої роботи у структурі цілісної дидактичної системи.

1.4. Реалізація інтегрованого підходу під час навчання старших дошкільників іноземних мов

Навчання іноземної мови, як складова частина загальної освіти, сприяє формуванню у дитини цілісної картини світу, культивуванню специфічних для

дошкільного віку видів діяльності та форм активності. Відтак, основне призначення такого раннього навчання дітей іноземних мов полягає у випереджальному, інноваційному за характером розвитку особистості, який допомагає створити базис особистісної культури як передумову подальшого зростання дитини.

Життя дитини проходить у різних видах діяльності, які перетинаються і взаємодіють. Деякі види діяльності є провідними на певному етапі, мають важливе значення для подальшого розвитку особистості, інші — менш важливі. Якись відіграють головну роль у розвитку, інші — допоміжну.

Провідною є та діяльність, усередині якої зароджуються та виникають нові види діяльності. Розвиток дошкільника залежить від того, наскільки раціонально поєднуються в його житті різні види діяльності, наскільки дитина є активною в процесі їх виконання.

У віці з трьох до семи років засвоюються такі види мовленнєвої діяльності, як мовленнєво-ігрова, мовленнєва, навчально-мовленнєва та мовленнєво-комунікативна.

Для дітей дошкільного віку провідною, без сумніву, є ігрова діяльність. Відтак, навчання дошкільників англійської мови відбувається у контексті гри, в ігровій діяльності. В процесі заняття гра є інтерактивною, оскільки для того, щоб грати, дитина повинна взаємодіяти з різними предметами та іншими особами, які в свою чергу впливають на неї. Водночас тільки грою діяльність дітей не обмежується. Гра в поєднанні з навчанням і мовою є засобом всебічного розвитку дитини [4, с. 12-13].

Заняття з іноземної мови органічно поєднують різні види діяльності, важливі для розвитку дошкільників. Так, на фоні мовленнєвого спілкування та ігрової форми навчання вчитель використовує елементи:

- *пізнавальної діяльності* (лічба, орієнтування у просторі та часі тощо);
- *рухової діяльності* (фізкультхвилинки з використанням загальнорозвиваючих вправ, основних і танцювальних рухів у супроводі окремих вказівок, команд чи римованих текстів; рухливі ігри та вправи малої

та середньої рухливості, дихальна та пальчикова гімнастика, гімнастика для очей, психогімнастика);

- *образотворчої діяльності* (малювання за завданням вчителя, за власним задумом і з подальшим описом малюнків);

- *трудової діяльності* (трудові доручення, чергування, ознайомлення з трудовими професіями дорослих);

- *музичної діяльності* (спів, танцювальні рухи до пісень, рухливі ігри тощо).

Тож під час навчання іноземної мови відбувається розвиток дитини відповідно до усіх освітніх напрямів, визначених Базовим компонентом, а також практичне застосування набутих знань.

Пізнавальна діяльність на заняттях з іноземної мови. Різноманітна діяльність на заняттях з іноземної мови (комунікативна, ігрова, музична тощо) сприяє збагаченню уявлень та знань дітей про світ природи, предметів, людей, самих себе. Розвиток пізнавальних психічних процесів (мислення, уяви, пам'яті, сприймання, уваги) допомагає дитині орієнтуватися в навколишньому світі. Вдосконалюється фонематичний слух, сенсорні процеси (дитина багато запам'ятовує, пригадує, відтворює), покращується зорове сприйняття, тактильні, нюхові, смакові відчуття, завдяки чому відбувається диференціація окремих ознак і властивостей предметів та явищ. Пам'ять дошкільнят розвивається насамперед у мовленнєвому (комунікативному) спілкуванні. При цьому першочергового значення набувають мимовільне запам'ятовування та пригадування. Дошкільники запам'ятовують слова, граматичні структури, фрази іноземною мовою спершу як позначення тих предметів, дій, явищ, властивостей, які вони безпосередньо сприймають і про які говорить педагог. Потім діти використовують їх під час занять у монологічному й діалогічному мовленні, іграх, вправах тощо. Почувши певні слова і фрази, вихованці співвідносять їх із певними об'єктами відповідно до ситуації мовлення і в такий спосіб після багаторазового повторення запам'ятовують їх. Перекладу рідною мовою діти потребують для уточнення значення слова, фрази, а не

лише для запам'ятовування. Потім, наслідуючи педагога та аудіозаписи, здійснені носіями мови, самі починають користуватися певними словами і граматичними структурами. Спочатку вони вживають автоматизовані мовленнєві зразки залежно від ситуації спілкування, не розчленовуючи на окремі граматичні явища. Із накопиченням досвіду спілкування в дітей утворюються неусвідомлені емпіричні мовні узагальнення, на базі яких поступово формується чуття мови і які є однією з найважливіших умов правильної побудови усного мовлення. Вміння утворювати речення за аналогією і є початком емпіричного мовленнєвого спілкування.

Разом із мимовільним запам'ятовуванням у дошкільному віці поступово розвивається й довільне (цілеспрямоване, свідоме, кероване вольовими зусиллями). Діти старшого дошкільного віку свідомо намагаються запам'ятати, докладають зусиль для пригадування іншомовних слів, хоча домінуюча роль належить мимовільному запам'ятовуванню [32, с. 3-7].

Мовленнєві зразки зберігаються в пам'яті дітей у вигляді різноманітних комплексів (звукових, зорових тощо), пригадуючи які, в тих чи інших ситуаціях, малюки керуються переважно власними уявленнями. Дошкільники вкрай чутливі до вимови, адже особливо сприйнятливі до фонетики й інтонації мовлення. Мовленнєвий апарат дошкільників вирізняється особливою гнучкістю, тому діти легко наслідують звуки й звукосполучення рідної та іноземної мов. Правильна вимова у подальшому закріплюється та зберігається на все життя. При цьому іншомовні мовленнєві зразки сприймаються дошкільниками відокремлено від мовленнєвих зразків рідної мови. Діти не плутають і не змішують рідну мову з іншою й завжди усвідомлюють, якою мовою розмовляють. З віком уява з репродуктивної (відтворювальної) стає випереджальною, що позначається на меті діяльності, мотивує її. Відбувається подальший розвиток мислення, з'являється словесно-логічне мислення.

Однією з найважливіших передумов успішного навчання іноземної мови є увага дітей. У цьому віці дошкільники ще не мають стійкої цілеспрямованої уваги, не можуть тривалий час зосереджуватися на одному

завданні. Тому на занятті педагог постійно урізноманітнює дитячу діяльність, тобто раціонально чергує розумову, мовленнєву, музичну, рухову та інші види діяльності.

У дошкільному віці навчання іноземної мови відбувається так званим «наслідувальним», або «усним», методом, що ґрунтується на природному дарі людини – імітації. Опора саме на принцип усної основи продиктована низкою міркувань. У процесі навчання діти не вивчають складові частини іноземної мови, а відразу опановують її як засіб спілкування, засвоюючи й окремі слова, й цілі синтаксичні конструкції, й особливості вимови тощо. Мова у цьому процесі виступає водночас і засобом навчання. Треба враховувати, що навчання українських дошкільників відбувається в умовах штучного білінгвізму. Діти ще не усвідомлюють, навіщо їм потрібно вивчати іноземну мову. Цілі дорослої людини для них ще є абстрактними, мотивація дошкільнят діє за принципом «тут і тепер», адже їм ще немає потреби розмовляти іноземною мовою. Тому процес вивчення іноземної мови будується як процес задоволення особистих, пізнавальних, ігрових потреб дитини під час спілкування з педагогом та іншими дітьми. Педагог не повинен нав'язувати дітям вивчення того чи іншого мовленнєвого явища, наказувати виконати мовленнєву вправу чи поговорити за заданою темою, що було б для дітей лише формальними операціями. Натомість він непомітно залучає до певної діяльності, яка, в свою чергу, забезпечить виникнення природної мовленнєвої діяльності. Мовленнєва діяльність своїми мотиваційними й цільовими складниками завжди пов'язана з якоюсь іншою: ігровою, трудовою, пізнавальною тощо. Тож мовлення – це не самоціль, а засіб, який можна по-різному ефективно використовувати в різних видах діяльності. Навчаючи мовлення, педагог має прагнути не просто виконувати вправи з дітьми, а мотивувати мовленнєву діяльність. Таким чином, будь-яка діяльність стає можливою тоді, коли є розуміння мети, що породжується мотивом, а він, у свою чергу, певною потребою. Оскільки провідною діяльністю дошкільнят є ігрова, на початковому етапі вивчення іноземної мови гра має бути основою

всього навчального процесу, а не просто допоміжним прийомом. Як правило, мотивом ігрової діяльності для дитини є не стільки результат гри, скільки сам процес. З організацією мовленнєвої діяльності дошкільнят пов'язана й пізнавальна. При опануванні іноземної мови в основі пізнавальної діяльності лежить алгоритм усвідомлення рідної мови через засвоєння системи правил. Згідно з цією системою, дитина буде розмовляти та інтерпретувати іншомовне мовлення за аналогією до рідної мови. Педагог у процесі навчання ознайомлює дітей з загальноосвітніми поняттями, які є необхідними для засвоєння рідної мови, а також базовими для вивчення іноземної. Серед них поняття про звук, слово, граматичні структури тощо.

Пізнавальна діяльність на заняттях з іноземної мови відбувається за двома напрямками: загально-пізнавальним та логіко-математичним. Загально-пізнавальний включає в себе вивчення предметів, об'єктів і явищ природи, тваринного й рослинного світу, предметів домашнього побуту і вжитку, явищ суспільного життя тощо. При цьому діти вправляються у розв'язанні пізнавальних задач у наочно-дійовій, наочно-образній сферах. Логіко-математичний включає в себе вивчення ознак предметів (форма, колір, величина), розташування їх у просторі, лічбу, будування висловлювань за допомогою сполучників, формування елементарних уявлень про час.

Таким чином, необхідно спрямовувати пізнавальну активність дітей на розуміння мовних понять і за допомогою ігрових форм, організованих у вигляді уявних чи реальних ситуацій спілкування, стимулювати дітей вживати у власному мовленні іншомовний матеріал.

Ігрова діяльність на заняттях з іноземної мови є провідною. Її мета – зробити ці заняття цікавими, бажаними для дітей, активізувати резерви мимовільного та потенціал довільного запам'ятовування й осмислення в межах ігрового контексту, досягти успіху у вирішенні комунікативних завдань іншомовними засобами.

З огляду на це заняття з іноземної мови проводять як цільову ігрову діяльність, до якої входять: ігрова уявна ситуація, сюрпризний момент,

мовленнєві команди, ігрові дії, звукове наслідування, сюжетно-рольові, театралізовані, дидактичні (словесні, настільно-друковані, з іграшками й картинками та ін.), рухливі, музичні ігри. Ця діяльність забезпечує багаторазове повторення мовленнєвих зразків, а також варіативно-ситуативне вправляння в аудіюванні й говорінні. Ігрова діяльність на занятті одночасно є організаційною формою навчання дітей, методом і засобом розвитку та виховання дошкільників. Її слід включати до всіх етапів навчання й кожного етапу заняття, створюючи загальну ігрову атмосферу. Тоді модельною схемою заняття стає ігрова уявна ситуація, що охоплює все заняття. Водночас не можна допустити перетворення в ході занять ігор на самоціль, а самих занять на суцільні розваги, щоб не нівелювати значення навчально-пізнавальної діяльності дошкільників, особливо на етапі підготовки до школи. Гра має бути педагогічно й методично цілеспрямована. Лише тоді вона стає дійовим засобом оптимізації та підвищення ефективності навчання іноземної мови, змусить дитину, граючись, докласти певних розумових та фізичних зусиль й дасть змогу їй практичним шляхом одержати міцніші знання порівняно із запропонованими у готовому вигляді. Педагог, стаючи під час гри на один рівень із дитиною, перетворюється на партнера за грою. Він виступає в ролі ведучого, судді або учасника гри [32, с. 3-7].

Ігрові завдання необхідно варіювати, це забезпечує ефективне засвоєння мовленнєвого матеріалу та формування первинних навичок монологічного й діалогічного мовлення в дітей.

Ігрові форми роботи на занятті активізують діяльність дітей, дають змогу виявити їх розумові і творчі здібності, надають природного характеру мотивації мовленнєвій діяльності. Вони допомагають сформувати навички правильної іншомовної звуковимови, засвоїти базову лексику й граматичні структури та використовувати їх під час спілкування. У процесі ігрової діяльності використовуються різноманітні вправи: рецептивні (в них дитина на основі сприйняття запропонованої інформації демонструє її впізнання й розуміння), репродуктивні (в них дитина повністю чи видозмінено відтворює

сприйняті нею звуки, слова, граматичні структури, текст), продуктивні (в них дитина на основі засвоєних лексико-граматичних структур самостійно буде звернення, прохання, відповідь, опис тощо, залежно від ситуації спілкування).

Ігрові форми навчання допомагають досягненню успіху в розв'язанні комунікативних завдань іншомовними засобами. За вдяки їм іноземна мова органічно входить у простір власного «Я» дитини.

Оздоровчий компонент на заняттях з іноземної мови. Оскільки дошкільний вік – найсприятливіший період для формування пріоритету здоров'я, оздоровчий компонент є невід'ємною частиною заняття з іноземної мови. Під час роботи застосовуються різні організаційні форми для забезпечення фізичного та психологічного здоров'я вихованців. На заняттях з іноземної мови проводяться рухливі ігри та вправи малої й середньої рухливості, фізкультурні хвилинки з використанням загальнорозвиваючих вправ, основних і танцювальних рухів, дихальної й пальчикової гімнастики, гімнастики для очей, а також використовуються елементи релаксації і вправи з психогімнастики.

Рухливі ігри та вправи є незамінним засобом у навчанні дітей іноземної мови. Серед різноманітних фізичних вправ рухливі ігри виокремлюються емоційною насиченістю, яка надає особливої привабливості, приносить радість та задоволення, мобілізує зусилля дітей, а також ігри розвивають психологічні якості особистості (дисципліну, сміливість, винахідливість, швидкість реакції). Різноманітні рухи запобігають утомлюваності під час занять. Рухливі ігри та вправи мають велике значення для зміцнення, а іноді й створення у дитини спокійного, але разом з тим діяльнісного і радісного настрою. Рухливі ігри та вправи тренують нервову систему дитини, урівноважуючи процеси збудження і гальмування. Під час їх проведення важливо регулювати діяльність кожної дитини: активних дітей утримувати від надмірного збудження, пасивним — допомагати під час гри.

Необхідно, щоб дії у грі відповідали вивченому лексико-граматичному матеріалу та віковим особливостям дітей. Протягом навчання слід поступово

ускладнювати гру за змістом і правилами, тобто вводити нові варіанти гри, нові умови вправи та дії. Це сприяє повторенню й закріпленню вивченого матеріалу, а також додаванню в знайомі вже дітям ігри нової лексики й граматичних структур.

Фізкультурні хвилинки на заняттях потрібні для того, щоб змінити характер діяльності дітей, завдяки чому знімається втома, відновлюється емоційно-позитивний стан психіки. При втомі у дітей знижується швидкість рефлекторних реакцій, здатність засвоювати навчальний матеріал, активність, погіршується увага та сприйняття. Тож фізкультхвилинки відновлюють увагу й активну розумову діяльність. Зазвичай вони виконуються протягом 2-3 хвилин та складаються з декількох вправ, які активізують роботу м'язів всього організму. Доцільно добирати римовані тексти до фізкультхвилинок для кращого засвоєння дітьми рухів та команд.

Рухливі ігри та фізкультурні хвилинки сприяють становленню особистісного «Я», оскільки вони розвивають у дітей почуття згуртованості, взаємодопомоги, відповідальності одне за одного.

Використання пальчикових ігор і вправ на заняттях з іноземної мови є важливим засобом розвитку уваги та упорядкування діяльності дітей, досягнення ефекту швидкого запам'ятовування матеріалу. В першу чергу, пальчикові ігри та вправи є необхідним і зручним інструментом педагога для підтримки зосередженості дітей. Вони розвивають дрібну моторику пальців, покращують координацію рухів, що позитивно впливає на становлення мовлення, допомагає при підготовці руки до письма, малювання, за будь-якої ігрової чи побутової діяльності. Даний вид ігор та вправ допомагає краще засвоїти лічбу, бо навчання відбувається природно, ненав'язливо і приносить радість дітям. Ігри у супроводі римувань, пісень, віршиків допомагають дітям дуже швидко запам'ятовувати вивчений матеріал, оскільки в роботу включаються декілька видів пам'яті. Одну й ту ж саму пальчикову гру або вправу необхідно повторювати декілька разів з метою її повного запам'ятовування, після цього дітям пропонують інше римування або гру.

Багато періодично повертатися до вивчених раніше ігор та вправ, оскільки дітей підбадьорює те, що вони добре знають. Діти свідомо виконують і контролюють деталі рухових дій, уточнюють їх правильність, тим самим активізують розумову діяльність.

У дошкільнят є вікові особливості будови грудної клітки (незначний нахил грудних ребер та високо піднята діафрагма), тому немає великого розмаху дихальних рухів, дихання поверхневе, неглибоке. Тож потрібні дихальні вправи, щоб регулювати й посилювати дихання. Вони сприяють розвитку та рухливості грудної клітки, збільшують життєву ємність легень, покращують склад крові завдяки припливу кисню та поживних речовин. Дихальні вправи виробляють необхідні умовнорефлекторні зв'язки й поступово привчають дітей до регулярного вдихання та видихання. На заняттях з іноземної мови слід звертати увагу на правильне дихання дітей. При проведенні фонетичної зарядки педагог повинен слідкувати, щоб вдих дитини був інтенсивним та глибоким, а видих – поступовим, помірним, що фіксується промовлянням звука. Під час проведення рухливих ігор і вправ, фізкультхвилинок також потрібно слідкувати за правильним диханням дітей. Вдих повинен збігатися з вправами, що розвивають м'язи плечового поясу при розширенні грудної клітки («Hands to the sides!», «Hands up!», «Hands backward!»), а видих – при звуженні грудної клітки («Hands down!», «Hands forward!»). Під час вправ, що розвивають черевний прес та ноги, вдих відбувається при випрямленні ніг («Stand up!»), видих – при присіданні («Sit down!»). Під час вправ, що розвивають м'язи спини, при прямих нахилах вдих збігається з випрямленням («Bend forward!», «Stand still!»), видих – з нахилом уперед-вниз. При бокових нахилах вдих – в один бік, видих – у другий («Bend left!», «Bend right!»). Під час поворотів тулуба вдих робиться при повороті в один бік, видих – при повороті в другий («Turn left!», «Turn right!»). У процесі виконання вправ треба привчати дітей вдихати через ніс, щоб забезпечити рівномірне надходження повітря до легень. Крім того, при носовому диханні повітря очищується та зігрівається й при потраплянні до гортані покращує

звуківимову.

Не менш важливим оздоровчим компонентом на занятті є гімнастика для очей. Кожен день свого життя діти отримують великий обсяг інформації, і це вимагає постійної концентрації та уваги. Діти сприймають 70 % інформації візуально. Від постійного навантаження зір послаблюється, м'язи очей втомлюються, погіршується їх здатність до перефокусування, і знижується кровообіг в органах зору. Це може призвести до погіршення працездатності дітей, знервованості. Зір також відіграє величезну роль не лише в розвитку зорового сприйняття, а й у розвитку просторових уявлень, адже моторика розвивається під зоровим контролем. Зорово-просторові уявлення набувають особливо важливого значення для дітей у процесі навчання. Крім цього, при втомі м'язів очей м'язи грудної клітки мають тенденцію стискатися і тим самим призводять до погіршення вдиху і поверхневого дихання, внаслідок чого погіршується загальний стан організму. Тому доцільно на заняттях з іноземної мови, так само як і на інших, проводити вправи, які допомагають зменшити напруження очних м'язів, нормалізувати кровообіг і, як результат, давати очам відпочинок і відновлювати їх працездатність. Цей короткотривалий відпочинок сприяє розширенню кровоносних судин і забезпечує безперешкодний кровообіг очей, тим самим стимулюючи зоровий нерв і нерви сітківки. Релаксація очей стимулює психічну діяльність дітей, оскільки зорові центри головного мозку, що інтерпретують зображення навколишнього світу, теж розслаблюються й відпочивають. Завдяки цьому нормалізується глибоке дихання, необхідне для зору [52].

Запорукою успішного оволодіння навчальним матеріалом є психологічний комфорт вихованців. Важливу роль у цьому відіграє психогімнастика. Завдяки їй діти знайомляться з абеткою вираження емоцій – виразними рухами. Навчання виразного зображення окремих емоційних станів, пов'язаних із переживаннями тілесного та психічного задоволення і незадоволення, сприяють правильно дібрані етюди, ігри та вправи. Діти знайомляться з елементами виразних рухів: мімікою (виразними рухами м'язів

обличчя), пантомімікою (виразними рухами всього тіла), жестом, позою, ходом та вокальною мімікою (виразними засобами мовлення). В залежності від віку дітей психологічні етюди, ігри та вправи мають ускладнюватися. Якщо у молодшому дошкільному віці засвоюються окремі емоційні стани, пов'язані з переживаннями тілесного та психічного характеру, то в старшому дошкільному віці діти засвоюють моделі поведінки у суспільстві. Основними цілями психогімнастичних етюдів, ігор та вправ є подолання бар'єрів у спілкуванні, розвиток кращого розуміння себе та інших, відкритість до діалогу, зняття психологічного напруження, створення можливості для самовираження кожної дитини, вміння керувати власними емоціями та почуттями. Психогімнастика розвиває вміння дошкільнят спілкуватися, незалежно від соціальної та етнічної належності, покращує дружні взаємовідносини між дітьми та між дітьми й дорослими, а також розвиває соціальні навички поведінки, допомагає виражати свої емоції та розуміти почуття інших. Психогімнастика є важливим елементом оздоровчого компонента на заняттях з іноземної мови, позаяк сприяє збереженню психічного здоров'я дітей та попередженню в них емоційних розладів [54].

Елементи образотворчої діяльності на заняттях з іноземної мови.

Ознайомлення з іноземною мовою в дитячому садку не можна уявити без використання елементів образотворчої діяльності. Залучення всіх видів пам'яті (зорової, слухової, кінестетичної) дає належний ефект засвоєння мовленнєвого матеріалу й формує комбінаторні здібності, номінативну (розуміння відповідності між назвою предмета та самим предметом) і сигніфікативну (означальну) функції мовлення. Розвивається емоційно-чуттєве ставлення до предметів і явищ навколишньої дійсності, виховується естетичний смак та самостійність, а також збагачується сенсорний досвід.

Обведення предметів за контуром та проведення різного типу ліній дає категоріальне, цілеспрямоване сприйняття форми, допомагає оцінювати властивості предметів, тим самим удосконалюючи синтезуючу діяльність аналізаторів. Це спонукає дітей до бурхливого розвитку наочно-образного

мислення, завдяки чому з'являються зачатки логічного мислення. Уява дітей набуває все більш творчого характеру. Розвивається креативність малюків. Закріплюються назви кольорів, геометричних фігур, вміння порівнювати, знаходити спільні й відмінні ознаки предметів.

Через предметне малювання дитина оволодіває способами зображувати складніші за будовою та пропорціями предмети, опановує вміння штрихувати у різних напрямках, не виходячи за контури зображення. Використання елементів образотворчої діяльності на заняттях з іноземної мови максимально сприяє засвоєнню знань, створенню особистісної, значущої для дитини мотивації навчання, а також додає варіативності, новизни й розмаїтості в процес навчання. При цьому складаються сприятливі умови для розвитку іншомовного мовлення дітей, збагачується словниковий запас, удосконалюється вимова. Роботі в зошитах та малюванню в альбомах передують пригадування віршів та римувань, спів пісень, а також розповіді педагогом лінгвістичних казок. У них міститься необхідна для закріплення й повторення кількість лексичних і граматичних одиниць. Все це органічно вплітається в загальну цільову ігрову діяльність на занятті з іноземної мови.

Створений дитиною малюнок чи виконане в робочому зошиті завдання сприяє кращому розвитку мовлення, оскільки дитині значно цікавіше розповідати про предмет або сюжет, який вона створила сама. Їй легше висловити свою думку, оскільки під час роботи вона вже розмірковувала над цим, бо усвідомлювала те, що малює. Психолого-педагогічні спостереження показують, що процес створення зображення супроводжується мовленням. Дитина називає предмет, описує його, виділяє характерні ознаки – відбувається розвиток монологічного мовлення. Колективний розгляд малюнків супроводжується запитаннями педагога або дітей та відповідями на них – відбувається розвиток діалогічного мовлення. Таким чином, мовлення і процес зображення взаємозалежні й взаємозбагачують один одного, сприяючи розвитку мислення.

Спираючись на природний шлях розвитку малювальних рухів, з віком

завдання ускладнюються, бо техніка зображення ускладнюється й набуває все більшої різноманітності. Рухи дітей стають більш координованими, упорядкованими, впевненішими. Завдяки цьому діти швидше опановують рухи, що сприяють підготовці руки до письма [51].

Отже, використання елементів образотворчої діяльності на заняттях з іноземної мови приносить велике задоволення дітям та є запорукою успішного навчання.

Елементи трудової діяльності присутні на всіх заняттях з іноземної мови. Це важливо, тому що під час праці у дітей формується загальне позитивне ставлення до життя. Вдало виконане трудове доручення приносить дітям відчуття радості, задоволення, корисності своєї невеликої справи, а також викликає бажання працювати, допомагати іншим, додає впевненості у своїх діях. У дітей формується прагнення до колективної діяльності, повага до праці дорослих, самостійність та вміння доводити справу до кінця, тобто морально-вольові якості, які необхідні у дорослому житті. Ознайомлення з працею дорослих та знаряддям праці закріплює позитивні емоції й створює умови для подальшої трудової діяльності дітей. Пізнання дітьми навколишнього світу відбувається через ознайомлення з функціональними ознаками предметів і речей, усвідомлення їх призначення та виховання ціннісного ставлення до предметного світу. Крім того, діти усвідомлюють рукотворне походження предметного світу, дізнаються про існування різних професій, розуміють, що працелюбність є показником людської гідності і можливістю вдосконалювати себе. Дуже важливо навчати дітей практичних умінь і навичок взаємодії з предметним світом, орієнтуватися у правилах доцільної і безпечної поведінки, цінувати зроблене руками людей (поважне ставлення до іграшок, книжок тощо) [56].

На заняттях з іноземної мови дітям доцільно давати трудові доручення – конкретні завдання, виконувані одним або кількома вихованцями. Впродовж заняття, враховуючи вік та індивідуальні здібності, педагог може дати дітям просте або складне, тривале або короткочасне, індивідуальне або групове

доручення з додержанням усіх правил ввічливої поведінки. Прості доручення даються дітям дошкільного віку й полягають у тому, що малюк повинен виконати якесь одне нескладне завдання (принести стілець, подати книжку, покласти на місце іграшку тощо). При цьому доручення має певну цілеспрямованість і примушує дитину докласти певних зусиль, щоб виконати прохання. Такі доручення мають епізодичний, короткочасний характер та сприяють закріпленню активної й пасивної лексики («Put the book/ the toy/...», «Give me the book/the toy...», «Show me, please...», «Help me, please!»). З віком доручення стають складнішими. Вони пов'язані з проханням педагога допомогти іншим дітям: знайти потрібну сторінку в підручнику, правильно розкласти роздавальний матеріал, дібрати атрибути до ігор тощо. При цьому педагог дає команди іноземною (у нашому дослідженні – англійською) мовою («Take the masks», «Open the book», «Please, help Oksana»). Це стимулює активність дітей, їх природне прагнення діяти, пізнавати, робити щось корисне не лише для себе, а й для інших, а також виховує почуття відповідальності за доручену справу.

Гарним засобом заохочення дітей до систематичного виконання ними трудових обов'язків є чергування. Ці обов'язки діти виконують для всього колективу. Чергування є формою відповідальності окремої дитини перед усім колективом. Чергування на занятті сприяє підготовці дітей до школи, бо саме вони формують перші навички навчальної праці. Обов'язки чергових із віком ускладнюються. Діти старшого дошкільного віку роздають і збирають робочі зошити, олівці, роздавальний матеріал, потрібний впродовж заняття, й складають його до шафи або на полички. Наявність чергових не звільняє інших дітей від прибирання свого робочого місця (закрити підручник та покласти його на край стола, скласти у коробку олівці тощо). При цьому вказівки педагога допомагають засвоєнню активної й пасивної лексики та граматичних структур («Close your books!», «Put your pencils into the box!», «Put your workbooks on the shelf!»).

Ознайомлення з працею дорослих входить до змісту трудового

виховання дітей, оскільки це дає можливість донести конкретні знання, створити уявлення про різні види праці, виховати повагу до людей і їх трудових професій. Ознайомлення з будь-якою трудовою професією дає можливість показати дітям значення кожного виду праці для всіх людей. На заняттях з іноземної мови педагог знайомить дітей із професіями працівників дитячого садка (вихователь, вчитель, кухар, лікар, медсестра). Різноманітні рухливі та дидактичні ігри сприяють позитивному результату навчання, позаяк в іграх діти із задоволенням відтворюють працю дорослих, наслідують їх приклад.

Необхідно пам'ятати, що будь-яка робота дітей повинна бути завершеною й обов'язково відзначена педагогом, бо діти завжди потребують стимулу й схвалення («Thank you for your help!», «Well done!», «Good job!»).

Внаслідок постійних трудових дій формуються морально-етичні норми міжособистісних взаємин, засвоюються важливі моральні якості (турбота про колектив, бережливе ставлення до речей і до праці людей), діти усвідомлюють своє місце в соціальному середовищі, узгоджують свої дії та поведінку з іншими.

Музична діяльність на заняттях з іноземної мови. Включення до заняття з іноземної мови різних видів музичної діяльності позитивно позначається на її вивченні. Це дає можливість педагогу полегшити запам'ятовування дітьми лексико-граматичного матеріалу й активізувати його в мовленні, розвивати здатність до слухової уяви та викликати психоемоційну реакцію, довго утримувати зацікавленість й увагу дітей і збагатити їх життєвими враженнями. Корисно інтегрувати прослуховування аудіозаписів музичних творів з розгляданням малюнків, різними іграми й розвагами, впроваджувати комплексні вправи, в яких органічно поєднується почуте, зображене та відтворене у діях. Діти спроможні не лише відтворювати показані педагогом рухи під певну музику, а й урізноманітнювати їх музично обґрунтовано й доцільно.

Рухи під веселу музику (таночки) приносять дітям задоволення,

допомагають їм вправлятися у розумінні та виконанні різних команд («Clap your hands!», «Dance on the tiptoes!», «Turn around!», «Bend left!», «Bend right!»).

Різного роду музичні ігри (хороводи, ігри зі співами, рухами тощо) є важливим засобом для розвитку музично-мовленнєвої діяльності, що пов'язана з вербалізацією образів, які сприймають діти у різних способах музично-ритмічної активності. Музичні ігри англійською мовою носять пізнавальний характер і спрямовані на збагачення і закріплення знань, виховання естетичних почуттів, стимулювання образного мовлення, тобто на формування елементарної іншомовної компетенції. Вони підвищують рівень особистісного розвитку дітей, їх мовну навченість та рівень мовленнєвих здібностей.

Проведення свят і розваг іноземною мовою стає веселим та захопливим дійством завдяки музиці. Це спонукає дітей до активного прояву самостійного мислення (порівняння, узагальнення, придумування варіантів), стимулює їх творчу самостійну діяльність. Використання різноманітних ігрових прийомів, творчих завдань з урахуванням індивідуальних якостей і інтересів дітей та рівня розвитку їх здібностей сприяє зануренню в іншомовне середовище.

Пісні є одним із найзручніших видів музичної діяльності на заняттях з іноземної мови. Розучування пісні відбувається у певній послідовності:

- слухання пісні іноземною мовою;
- переклад та пояснення змісту;
- повторне слухання пісні;
- вивчення по частинах у супроводі рухів та наочності;
- закріплення пісні в цілому.

Велика жанрова різноманітність пісень дає можливість педагогу обрати такі з них, які краще відповідають умовам того чи іншого завдання або вправи. Зручними і завжди доречними є пісні-вітання, пісні-прощання, пісні зі звуконаслідуванням, пісні-діалоги, пісні-ігри. Головна мета пісень-вітань – це вітання одне з одним. Вони допомагають педагогу встановити контакт з

дітьми, зняти емоційне напруження, розвіяти почуття невпевненості й недовіри. За допомогою пісень-вітань вихованці швидше адаптуються до нових умов, знайомляться один з одним та з педагогом. Окрім того, такі пісні задають заняттю певного ритму, створюють доброзичливу атмосферу. Пісні зі звуконаслідуванням завжди викликають у дітей цікавість та веселий сміх. А головне – бажання вчитися. Ці пісні стимулюють пізнавальну активність і сприяють поліпшенню фонематичного слуху. Ігровий елемент пронизує всі завдання і вправи, які діти виконують на занятті. Але пісні-ігри мають особливе значення, позаяк відповідають прагненням дітей до руху та гри. У них в ігровій формі відтворюється певна ситуація, дія, наприклад водіння авто, політ бджілки тощо. І тут пісня стає тим чинником, який: наповнює ігровий процес життєвою енергією, впорядковує рухи дітей, підказує їм послідовність дій, спрямовує їх фантазію. У піснях-діалогах діти мають змогу закріпити вивчений раніше лексико-граматичний матеріал, промовляючи його співучо, що сприяє активізації роботи слухового аналізатора. Будь-яке заняття потребує логічного завершення. І в такому випадку завжди доречними є пісні-прощання. Вони дають змогу педагогу врівноважити дітей після ігор, закріпити у них позитивне враження від заняття, викликати бажання зустрітися знову [7].

Формування елементарної соціокультурної компетентності на заняттях з іноземної мови. Навчання іноземної мови невід’ємне від ознайомлення з культурою іноземних країн, національними особливостями побуту та способу життя людей. У процесі вивчення діти глибше пізнають культурні особливості народу-носія, набувають соціально-культурної компетентності, що означає ознайомлення із системою уявлень про основні національні традиції, звичаї та реалії країни, загальноприйняті норми поведінки (в Україні та інших країнах), правила етикету. Без цього неможливе спілкування та взаєморозуміння представників різних націй. Тому до змісту навчання вводиться матеріал країнознавчого й національно-культурного характеру.

Починати слід з того рівня культурної інформації, якого дитина набуває в ранньому віці. Йдеться про дитячі вірші, лічилки, скоромовки, пісеньки, так звані «Nursery Rhymes». Зазначимо, що «Nursery Rhymes» посідають значне місце в англійській літературі, і хоча їх дуже багато, є серед них такі, що відомі усім, незалежно від країни та соціального статусу носія мови. Тому «Nursery Rhymes» входять до культурного мінімуму, який формується впродовж занять з англійської мови в закладі дошкільної освіти. Вони сприяють реалізації соціокультурного компонента навчання й разом з тим допомагають формувати артикуляційні, інтонаційні, лексично-граматичні навички та вміння, передбачені програмою; позитивно впливають на мотиваційну й емоційну сфери особистості [34, с. 20-21].

Залежно від конкретної мети заняття вірші, лічилки, пісні можна використовувати:

- на етапах введення нового матеріалу;
- як фонетичну зарядку;
- як засіб розрядки в середині та наприкінці заняття, коли дітям

потрібен відпочинок.

Варто дотримуватись такої послідовності в роботі з «Nursery Rhymes»:

- 1) розповідь про головний зміст твору (вірша, лічилки, пісеньки тощо);
- 2) прослуховування твору вперше, без перекладу;
- 3) прослуховування вдруге, з перекладом;
- 4) розучування твору з використанням різних засобів (наочність, аудіозаписи тощо).

Кращому засвоєнню «Nursery Rhymes» сприяє ігрова основа заняття, мотивоване використання засобів психолого-педагогічної розрядки, використання різноманітних допоміжних засобів (аудіо- та аудіовізуальних).

Віршики та пісеньки є невід'ємною частиною при ознайомленні із святами та звичаями іноземних країн. У процесі ознайомлення відмічаються особливості святкування Нового року, Різдва, Великодня, Маминого дня в Україні та в англійських країнах.

Отже, в процесі навчання іноземної мови в закладі дошкільної освіти відбувається ознайомлення з культурою країн мови, яких діти вивчають, що є одним із значущих аспектів діалогу культур у сучасному світі.

Використання віршованих форм на заняттях з іноземної мови.

Сприятливою умовою для виявлення й розвитку лінгвістичних здібностей дітей та розкриття індивідуального творчого потенціалу кожного вихованця виступає занурення в мовне середовище. Використання віршованих форм є ефективним засобом для досягнення цієї мети. Римований текст легше й міцніше запам'ятовується дітьми та пробуджує інтерес до вивчення іноземної мови, додає емоційного забарвлення заняттю, розвиває музично-ритмічну та кінестетичну (рухову) пам'ять. Матеріал, отриманий у вигляді віршованих форм, сприймається мозком дитини не фрагментарно, а в цілому, що пришвидшує процес навчання, і в потрібний момент діти краще згадують усі необхідні асоціації. Віршовані форми сприяють покращенню усної комунікації через структурне оформлення, дають додаткові можливості повторення вивченого матеріалу, допомагають формуванню усіх видів навичок, додають різноманітності заняттю, збагачують та розширюють світогляд, сприяють естетичному вихованню дітей, об'єднують колектив, наповнюють навчальний процес позитивними почуттями.

Встановлено, що слухова увага, слуховий контроль знаходяться в тісному зв'язку з розвитком артикуляційного апарату. Розучування коротких, нескладних віршів з частими повторами допомагає закріпити правильну артикуляцію й правильну вимову звуків, правила фразового наголосу, особливості ритму тощо. Віршовані форми сприяють розширенню лексичного й граматичного матеріалу, допомагають дітям набути навичок вимови схожих іноземних слів та швидкого усвідомленого вимовляння довгих іншомовних речень, а також служать засобом релаксації на заняттях, коли діти потребують відпочинку. Завдяки пісням та музиці значно полегшується засвоєння іноземних слів, створюється теплий психологічний клімат, підвищується життєвий тонус.

Промовляючи чи наспівуючи тексти, доцільно ілюструвати їх малюнками, іграшками, фігурками на фланелеграфі, власними рухами й долучати дітей до діалогів у віршах та римуваннях. Після декількох прослуховувань діти зможуть самостійно розкласти ілюстрації або іграшки до вірша в логічній послідовності. Такі віршовані форми стимулюють уяву й образне мислення, сприяють активному становленню й розвитку мовленнєвих навичок, поліпшують фонематичний слух та розвивають мовленнєвий апарат.

Завдяки віршованим формам підвищується ефективність проведення фізкультурних хвилинок, рухливих ігор та вправ, пальчикової гімнастики тощо, бо при цьому паралельно з ритмопластикою відбувається вивчення іноземної мови, що сприятливо позначається на мовленнєвому розвитку дітей.

Вірші та пісні добираються згідно з віком та рівнем навченості дітей, а також береться до уваги мета використання віршованих форм: тренування граматики або лексики, зміна ходу заняття, перевірка вимови слів та загального розуміння речень. При цьому враховується обсяг часу, який потрібен для тренування віршованої форми.

Особливу увагу слід звертати на те, щоб діти розуміли зміст віршованих творів. Тому, перш ніж розучувати вірш чи пісеньку, педагог має перевірити, чи кожна дитина добре розуміє, про що в ньому йдеться. Щоб уникнути механічного запам'ятовування, відтворювання без усвідомлення змісту, важливо закріплювати потрібні для активізації лексичного запасу слова й граматичні конструкції поза віршовано-пісенним контекстом у спеціально дібраних мовних вправах та іграх на заняттях.

Формування національної та громадянської свідомості особистості на заняттях з іноземної мови. Концепція гуманітарної освіти є елементом нової ідеології освіти, яка має орієнтацію на людину, націю, пріоритет духовної культури та спрямована на вироблення життєвої позиції дитини як громадянина України, незалежно від її етнічної приналежності. На початковому етапі ознайомлення дітей з іноземною мовою відбувається виховання національної та громадянської свідомості. Цьому сприяє вивчення

тем «Сім'я», «Моє місто», «Моя Україна», «Професії», «Природа Землі», «Різдво», «Новий рік», «Мамин день», «Великдень».

У вихованні патріотичних почуттів у дошкільнят особливу роль відіграє рідна мова, яка повсякчас вживається на заняттях з іноземної мови. Рідна мова враховується при визначенні змісту навчання, при доборі навчального матеріалу, при організації освітнього процесу. На початковому етапі вивчення іноземної мови діти оволодівають тим, що їм близьке, що для них очевидне, і тому необхідно, щоб навчальний матеріал не викликав труднощів у розумінні. При цьому матеріал добирається ситуативно-тематично, що також перекликається з рідною мовою. Рідна мова вживається і в самому освітньому процесі: під час формування правильної звуковимови, лексичних та граматичних навичок. Артикуляційна база та інтонація рідної мови вживається у навчанні іноземної вимови, позаяк показ подібності та відмінності у вимові звуків, звукосполучень допомагає дітям краще їх засвоїти. Урахування рідної мови під час ознайомлення з лексикою відіграє винятково важливу роль в оволодінні семантикою (прямими та переносними значеннями), словотвором, сполучуваністю слів тощо. Під час вивчення граматики також потрібно спиратися на рідну мову, встановлюючи спільне та відмінне. У першому випадку максимально використовується перенос, у другому – знімається інтерференція, що відображається на кількості та характері вправ з дітьми. Враховувати рідну мову потрібно під час формування вмінь та навичок. При аудіюванні слід враховувати вміння дітей передавати рідною мовою зміст тексту, сприйнятого слуховими та зоровими аналізаторами. При навчанні діалогічного та монологічного мовлення важливо спиратися на вже сформовані вміння в рідній мові: описувати явище, малюнок, вести розмову з учителем та однолітками в межах вивченого матеріалу, розповідати про щось. Тож при вивченні іноземної мови на початковому етапі з дітьми дошкільного віку використовуються знання, вміння, навички рідної мови, які діти вже мають. Також використовується подібність та відмінність у вимові звуків рідної та іноземної мов. При вивченні лексики та граматики

встановлюється зв'язок із рідною мовою щодо функції, форми, значення та вживання, що полегшує засвоєння матеріалу.

Отже, вживання рідної мови допомагає значно прискорити процес оволодіння дошкільниками іноземною мовою, оскільки воно забезпечує розуміння матеріалу, що вивчається.

При формуванні національної та громадянської свідомості особистості на заняттях з іноземної мови в усіх вікових групах присутня тема «Сім'я». Під час занять засвоюються уявлення про родове дерево, виховується почуття довіри та поваги до батьків, близьких людей, визнання їх авторитету.

З темою «Сім'я» перекликається і тема «Моє місто». Дуже важливо, щоб дошкільнята розуміли: місто або село, в якому вони народилися, де живуть їх батьки та друзі, де проходять перші роки їх життя, – це їхня мала батьківщина, частинка рідної землі. Рідне місто або село – це той маленький світ, з якого починається знайомство зі світом великим. На заняттях з іноземної мови педагог використовує вірш про рідне місто та демонстраційні картини із зображенням видатних споруд та улюблених місць відпочинку дітей, прищеплюючи любов та ціннісне ставлення до рідного краю.

Неабияке значення для виховання свідомого громадянина має прищеплення любові до Батьківщини, тому перші заняття в усіх вікових групах присвячені темі «Моя Україна». Під час занять діти ознайомлюються з назвою країни іноземною мовою, її державними символами, національними традиціями, що сприяє вихованню у дошкільнят шанобливого ставлення до них, гордості за свою країну. Лексика з даної теми закріплюється у віршах «We Love Ukraine», «Ukrainian Flag», «Kyiv» [14].

Природа – могутній фактор виховання дитини. Вона є джерелом перших конкретних знань і тих радісних переживань, які запам'ятовуються на все життя. Діти завжди і всюди, в тій чи іншій формі, стикаються з природою рідного краю: коли граються та збирають квіти, розглядають сніжинки, придивляються до руху комах, доглядають за рослинами. На заняттях з іноземної мови вони ознайомлюються з назвами явищ природи, пір року,

представників рослинного та тваринного світу. Педагог учить бережливо, з любов'ю ставитися до навколишнього світу, заохочує дітей піклуватися про планету, на якій ми живемо [25].

Свята мають важливе значення в житті дошкільнят. Під час святкувань відбувається природне залучення дітей до національних традицій, причому без примусу, радісне. Важко вигадати якісь інші способи виховного впливу, за допомогою якого дитина так яскраво й гармонійно сприймала б етнічні та етичні норми та цінності. На заняттях з іноземної мови діти ознайомлюються з лексико-граматичним матеріалом з тем «Новий рік», «Різдво», «Мамин день», «Великдень». У процесі ознайомлення зі святами відмічаються особливості святкування в Україні та в інших країнах.

Другою родиною для дітей є заклад дошкільної освіти, у якому вони проводять значну частину свого часу. У закладі дошкільної освіти працюють дорослі, які турбуються про дітей, навчають, готують їжу, прибирають, одягають тощо. Педагог розкриває соціальний характер цієї праці, чим сприяє вихованню в дітей почуття поваги до працівників дошкільного закладу, бережливого ставлення до результатів їхньої праці. Це висвітлюється в темах «Лікарня», «Професії», «Слова ввічливості».

Важливим напрямом патріотичного виховання є залучення дітей до народознавства. На заняттях з іноземної мови використовуються народні рухливі ігри, які походять від давніх ритуальних традицій. Вони передавалися з покоління в покоління, набирали розважального змісту, наслідувалися дітьми та ставали для них не лише забавкою, а й веселою школою життя. Вони є важливим засобом різнобічного розвитку дошкільнят і допомагають одночасно здійснювати фізичне, розумове, моральне, естетичне та трудове виховання дитини, розвивати її емоційну сферу, формувати національну свідомість, повагу до звичаїв та традицій рідного народу. Під час ігор розвивається мовлення дітей, збагачується словник, закріплюється вміння граматично правильно будувати речення, адже ігри супроводжуються піснями, віршами, лічилками.

Розвиток творчих здібностей дітей на заняттях з іноземної мови.

Заняття з іноземної мови зорієнтовані на забезпечення такого характеру міжособистісних стосунків, які б сприяли розвитку творчих здібностей дітей, а саме:

1) творчій спрямованості особистості, усвідомленню дитиною значення творчих, гуманістичних потреб, мотивів, цілей (відкривається сенс творчого життя, головною складовою якого є пізнання оточуючого світу, його перетворення на краще);

2) розвитку творчих рис характеру: ініціативності, допитливості, оригінальності, самостійності, цілеспрямованості, наполегливості, працелюбству, винахідливості (вказані риси характеру мають формувати якості особистості, які визначають її поведінку, діяльність, активне творче ставлення до оточуючих, до себе тощо);

3) творчій самосвідомості, розвитку рефлексивних здібностей, що виявляються у самопізнанні, саморегуляції, самореалізації, почутті власної гідності, емоційній саморегуляції особистості (саме ці психічні здатності особистості роблять дитину суб'єктом творчої діяльності та соціальної поведінки);

4) розвитку творчих якостей інтелекту, а саме логічного, діалектичного та цілісного сприйняття світу, спостережливості, творчої уяви й фантазії, уваги й пам'яті;

5) постійно зростаючому досвіду творчої діяльності, тобто вмінню творчо використовувати набуті знання;

6) формуванню психофізіологічних якостей творчої особистості, її темпераменту, властивостей нервової системи (емоційності, працездатності, чутливості) та відповідного до них індивідуального стилю поведінки (в процесі навчання використовуються найкращі якості нервової системи конкретної дитини й коригуються слабкі);

7) вихованню у дітей здатності до творчого спілкування з більш розвиненими однолітками, вміння вести діалог, висловлювати свою думку.

Зміст та освітні технології дібрані з позицій урахування унікальності, індивідуальності кожної дитини дають змогу створити сприятливі умови для розвитку особистості через задоволення потреб дошкільника відповідно до соціокультурних норм. Різні методи навчання, що використовуються на заняттях з іноземної мови, дають можливість кожній дитині творчо розвивати мовлення. Це надає можливість вибрати найдоцільнішу форму організації, в межах якої індивідуальне мовлення кожної дитини, її творчий потенціал, будуть розвиватися найбільш оптимально.

Особистісно-орієнтована модель взаємодії вчителя й дітей дозволяє створити атмосферу психологічного комфорту, радості й задоволення, яка сприяє виникненню дитячої творчості та пошуку. У процесі навчання інтегруються різні види діяльності (ігрова, пізнавальна, художня, музична тощо) і передбачається необхідність створення умов для забезпечення розвивально-предметно-ігрового середовища, в якому діти вчаться фантазувати, знаходити вихід із нестандартних ситуацій, придумувати варіанти ігор, співають, працюють у робочих зошитах, спілкуються під час ігрових уявних ситуацій.

Висновки до першого розділу

Дослідження в галузі дошкільного навчання іноземної мови українських і зарубіжних вчених довели доцільність і ефективність такої роботи, її позитивний вплив на інтелектуальний розвиток особистості та підготовку дитини до школи. Серед пріоритетних завдань дошкільної мовної освіти більшість учених називає формування навичок спілкування, роботи в групі, тренування пам'яті, аудитивних, фонематичних та імітаційних здібностей, розвиток мовної здогадки, розширення словникового запасу і попередження виникнення «мовного бар'єру».

У наукових працях доведено, що старший дошкільний вік є найбільш сприятливим для навчання дітей іноземної мови, формування іншомовних навичок і вмінь спілкування. Успішність навчання дітей цього віку іноземної

мови зумовлена рівнем розвитку їхніх пізнавальних процесів та інтересу до вивчення нової нерідної мови.

У ході дослідження було з'ясовано, що для формування іншомовної комунікативної компетентності в дітей старшого дошкільного віку необхідно використовувати методи, які ґрунтуються на провідному виді діяльності дітей дошкільного віку, а саме: ігровій – поєднуючи її зі словесними методами: розповіддю, поясненням, бесідою та наочними методами.

Неабияке значення мають прийоми заохочення, схвалення до вивчення іноземної мови, які використовують під час роботи над вимовою (казки, скороговки, віршики, загадки); роботи з іграшкою (діалог з іграшкою, опис іграшки); роботи з картинкою (опис картинки); розучування і декламації віршів, пісень; коротких інсценувань; відтворення ситуативних діалогів; розповіді за малюнком та ін.

Якість змісту дошкільного освіти передбачає засвоєння дітьми як уявлень про навколишній світ і себе, так і найбільш істотних, природних, наочно представлених, доступних сприйняттю взаємозв'язків об'єктів і явищ навколишнього світу. Інтегрований зміст освіти забезпечує насамперед засвоєння таких взаємозв'язків і веде до формування цілісних уявлень про світ. Інтегрований підхід до змісту дошкільної освіти передбачає його інтеграцію в різних напрямках – міжпредметному (між розділами) та внутрішньопредметному (усередині розділів) – на культурологічній та екологічній основах.

Значне збільшення обсягу пізнавального матеріалу призвело до того, що, вихователям дошкільних установ необхідно забезпечити певний (досить високий) рівень розвитку та вихованості дітей, відповідно до Базового компоненту дошкільної освіти та програм для закладів дошкільної освіти. Проте традиційні односпрямовані заняття відображають лише один будь-який розділ програми, а збільшення кількості занять неможливе через гігієнічні та педагогічні вимоги. Традиційні заняття, до того ж, є формою організації навчально-пізнавальної діяльності, по суті своєї орієнтованої на реалізацію

предметнознанєвого підходу, тоді як нині в дошкільній освіті намітився і розвивається особистісно-орієнтований підхід. Різноманітність занять та збільшення потоку інформації не сприяють розвитку, викликають втому у дітей, переважно, небажання займатися.

Дієвим засобом для подолання перевантаження дітей при збереженні якості освітньої роботи є інтегроване навчання, зокрема, така його форма організації як інтегроване заняття. Використання інтегрованих занять під час навчання дітей іноземних мов дозволяє формувати в них як власне іншомовну компетентність, так і реалізувати завдання з інших освітніх напрямів, які можуть бути включені у заняття з навчання дітей іноземних мов. Разом із тим, знання, які діти здобули під час занять з іноземної мови можуть бути використані під час занять з різних розділів програми та в різних видах дитячої діяльності, передусім в ігровій, пізнавальній, художньо-творчій та руховій.

Це зумовлює необхідність експериментального вивчення процесу формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

РОЗДІЛ 2. Експериментальне дослідження формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу

2.1 Виявлення рівнів сформованості іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку

Для дослідження процесу формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу нами була організована і проведена експериментально-дослідна робота на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) №8 «Оленка» м. Шостка Шосткинської міської ради. У дослідженні було залучено 40 дітей старшого дошкільного віку (по 20 дітей в експериментальній і контрольній групах, надалі ЕГ та КГ), їх батьки та вихователі й учитель англійської мови.

Наше експериментальне дослідження проводилося у три послідовні та взаємопов'язані етапи. На першому (констатувальному) етапі дослідження ми вивчали рівні сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей 6-го року життя використовуючи такі методи як індивідуальні та індивідуально-групові бесіди, зокрема із застосуванням ілюстративного матеріалу, ігри діагностичного характеру, спостереження за дошкільниками під час занять та в повсякденному житті.

Другий етап дослідження (формувальний) полягав у розробленні та експериментальній перевірці системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

Третій етап дослідження передбачав проведення контрольного обстеження дошкільників із метою виявлення ефективності запропонованої нами системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

Для з'ясування рівнів сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей 6-го року життя ми розробили програму обстеження, яка містить: 1) методику обстеження; 2) систему диференціації отриманих результатів за критеріями та їх показниками.

Методика обстеження передбачала: а) спостереження за дітьми під час занять з англійської мови та у повсякденному житті; б) діагностувальні бесіди та ігри з дітьми; в) математичну обробку отриманих даних.

Розробляючи критерії для визначення рівнів сформованості англомовної компетентності дітей старшого дошкільного віку, ми виходили з того, що вони є основою для порівняння, співставлення предметів чи явищ між собою, своєрідним еталоном вираженості певної якості. Критерій являє собою сукупність показників, які дозволяють виділити певне явище із числа подібних, характеризують його якомога повно.

Виходячи із програмних завдань Базового компонента дошкільної освіти, а також методичних рекомендацій авторів програми «Цікавинка» [14] з метою виявлення рівнів сформованості англомовної компетентності у дітей старшого дошкільного віку нами були розроблені наступні критерії: мотиваційно-пізнавальний, мовний, комунікативний. Вони, на нашу думку, найбільш повною мірою дозволяють оцінити сформованість як кожного окремого компонента (бажання, мотив відвідування занять з іноземної мови, рівень знань та володіння нею), так і рівень сформованості іншомовної компетентності.

Визначені критерії розкриваються через низку показників. Так, показниками **мотиваційно-пізнавального критерію** є активність дитини під час використання англійської мови на заняттях та в повсякденному житті; ініціативність і самостійність у комунікації; інтерес до інформації, що повідомляє педагог та до його вказівок. Показниками **мовного критерію** виступають вміння адекватного використання англійської фонетики, лексики і граматики. **Комунікативний критерій** представлений вмінням дитини контактувати з дітьми і дорослими на матеріалі англійської мови, долати

труднощі під час комунікації, розуміти на слух англійське мовлення, вести діалог відповідно до ситуації і програмового матеріалу та самостійно висловлюватися з опорою на наочність та/або ситуацію, розповідати англійською мовою на задану тему.

Відповідно до вказаних критеріїв і показників ми виділяємо високий, достатній, середній та низький рівні їх сформованості.

Високий рівень характеризується високим ступенем прояву (не менше 85%) виділених показників, а саме: дитина завжди активна, проявляє ініціативу під час відповідей, самостійно виконує запропоновані їй завдання, з інтересом слухає вчителя, завжди уважна, дотримується вказівок, правильно виконує завдання; чітко та правильно вимовляє звуки в різних видах мовленнєвої діяльності, використовує логічний наголос, правильно інтонує; повністю засвоїла лексичний матеріал з усіх тем, володіє необхідним обсягом лексичних одиниць і лексичних навичок у межах програми; правильно вживає в усному мовленні граматичні структури з повнозначними словами у the Present Simple Tense, дотримується правил вживання різних частин мови у реченні (сполучників, займенників, прийменників, прикметників, прислівників, відмінків іменників); легко контактує з дорослими та однолітками, ініціативна в спілкуванні, вміє вирішувати конфлікти; розуміє на слух мовлення вчителя, однолітків, пов'язане з тематикою заняття, розуміє аудіозаписи, здійснені носіями англійської мови; вміє вести діалог відповідно до ситуації в межах програмового матеріалу; спроможна самостійно висловлюватися з опорою на наочність та ситуацію, робити повідомлення за темою.

Достатній рівень характеризується ступенем прояву 60-85% виділених показників, а саме: дитина активна на занятті й більшість завдань виконує самостійно, решту – після уточнень з боку вчителя, дитина слухає педагога, іноді відволікається; допускає 2-3 помилки у вимові, використанні логічного наголосу, інтонуванні; має деякі недоліки в засвоєнні лексичного матеріалу, володіє необхідним обсягом лексичних одиниць і лексичних навичок, за

винятком невеликої кількості програмового мовного матеріалу; допускає 2-3 помилки у вживанні граматичних структур у мовленні й у вживанні різних частин мови у реченні, потребує корекції та підтримки з боку педагога; позитивно ставиться до спілкування з дорослими та однолітками, утримується від негативних проявів, але в нових умовах та ситуаціях потребує підтримки дорослих; допускає 2-3 помилки у розумінні на слух мовлення вчителя та однолітків, пов'язаного з темою заняття, аудіозаписів, здійснених носіями англійської мови; допускає 2-3 помилки під час ведення діалогу та монологічного висловлювання, потребує корекції вчителя.

Для **середнього рівня** характерний ступінь прояву 40 – 60% визначених показників, а саме: дитина відповідає тільки тоді, коли її викликають, самостійно виконує 1-2 завдання, решту – після уточнень з боку вчителя, потребує повторення завдань, допомоги педагога; зазнає деяких труднощів у вимові, потребує перевірки та корекції з боку педагога; не повністю засвоїла лексичний матеріал, має недоліки у вивченні деяких тем, труднощі в лексичних навичках; зазнає труднощів у вживанні різних частин мови у реченні, потребує постійного контролю та корекції з боку вчителя; надає перевагу знайомому оточенню, чужій ініціативі, зазвичай приймає загальний задум і бере участь у його здійсненні; часто перепитує, допускає помилки у розумінні на слух мовлення вчителя та однолітків, аудіозаписів, здійснених носіями англійської мови; зазнає труднощів під час ведення діалогу; спроможна висловлюватися під керівництвом педагога з опорою на наочність та ситуацію, потребує допомоги дорослого.

Низький рівень характеризується мінімальним проявом визначених показників (менше 40%), а саме: дитина пасивна, працює неохоче, тільки при індивідуальному зверненні, самостійно не виконує завдання, потребує постійної допомоги вчителя; зазнає труднощів у вимові; володіє невеликим обсягом лексичного матеріалу з вивчених тем; не може самостійно правильно вживати граматичні структури, не дотримується правил вживання різних частин мови в реченні, потребує постійної перевірки, допомоги та корекції з

боку вчителя; включається у спільну діяльність за запрошенням, але не вміє підтримувати відносини, часто конфліктує, відчуває труднощі у спілкуванні, а також при розумінні на слух мовлення вчителя та однолітків, пов'язане з тематикою заняття, аудіозаписів, здійснених носіями англійської мови; неспроможна самотійно вести діалог, зв'язно висловлюватися, може лише з допомогою дорослого коротко відповідати на запитання.

Реалізація нашої експериментальної роботи почалась із проведення констатувального етапу дослідження, що полягав у здійсненні комплексної роботи з дітьми 6-го років життя експериментальної та контрольної груп (ЕГ та КГ) із метою виявлення у них рівнів сформованості англійської мовної компетентності. Комплексна робота передбачала проведення:

1) індивідуальних бесід із дітьми ЕГ і КГ та спостереження за ними на заняттях та у повсякденному житті для з'ясування того як респонденти використовують лексику, граматику, фонетику англійської мови для вирішення комунікативних завдань, як поведуть себе під час занять з англійської мови;

2) індивідуальних та індивідуально-групових бесід та ігор діагностичного характеру із старшими дошкільниками ЕГ та КГ задля виявлення умінь дітей розрізняти звуки англійської мови та артикулювати їх, знань дітьми англійської лексики та вмінь виділяти і використовувати її в граматичних конструкціях;

3) ігор діагностичного характеру та спостережень за дітьми 6-го року життя ЕГ та КГ під час занять та у повсякденному житті для виявлення у них умінь комунікації іноземною мовою (аудіювання й говоріння).

Під час констатувального та контрольного етапів експерименту ми використовували діагностувальні матеріали, розроблені Т. Марєєвою та М. Півненко [35]. Їх вміщено в додатку А.

Крім того ми провели опитування педагогів закладу дошкільної освіти щодо з'ясування їхнього ставлення до можливості інтеграції вивчення англійської мови в заняття та види діяльності дітей з інших розділів програми.

Загалом у відповідях вихователів, а також вчителя гуртка англійської мови відмічено таку можливість. Єдиною перешкодою у проведенні таких занять вихователі вважали недостатній рівень володіння ними англійською мовою. У той же час керівник гуртка з англійської мови відчуває певні труднощі в доборі форм і методів організації роботи, які сприяли б реалізації навчання дітей англійської мови на засадах інтегрованого підходу. Провідними методами в його роботі було названо дидактичні ігри й вправи, а формою – заняття; в повсякденному житті вчитель англійської мови не проводив заходи, пов'язані з закріпленням набутих знань з англійської мови та розвитку навичок англійської комунікації в самостійній діяльності дошкільників. Це, на нашу думку, якраз і не сприяло повною мірою формуванню у дітей англійської компетентності.

Із метою виявлення рівнів сформованості показників мотиваційно-пізнавального критерію у дітей 6-го року життя нами було проведено індивідуальні бесіди з ними та спостереження за дошкільниками на заняттях з англійської мови та поза ними. Здійснюючи діагностування рівнів сформованості названого критерію, ми виходили із тих вимог, які передбачені освітніми програмами «Я у Світі» та «Дитина» і намагались з'ясувати ступінь мотивації до вивчення англійської мови та пізнавальної активності вихованців на заняттях.

Аналіз відповідей дітей ЕГ та КГ на запитання бесід показав, що більшість респондентів вмiли знайомитися з однолітками або дорослими іноземною мовою. В цілому значній частині дошкільників подобалася англійська мова, і вони позитивно ставилися до її вивчення. Ми пов'язуємо це із тим, що дошкільники вивчали іноземну мову вже другий рік, і вона є невід'ємною частиною розкладу занять в закладі дошкільної освіти. В основному під час занять діти виявляли активність, уважно слухали педагога, хоча траплялися і випадки відволікання від теми заняття (розмови з однолітками, спостереження за тим, що відбувається на вулиці, «витання в хмарах»). Більшість вихованців самостійно виконували пропоновані вчителем

завдання, однак були і такі (їх незначна кількість), що потребували уточнень з боку педагога, особливо якщо інструкція повідомлялася англійською мовою.

Ступінь сформованості мовного критерію ми виявляли за допомогою серії ігор. Так, ігри «Listen to me!» («Послухай!»), «Repeat after me» («Повтори за мною»), «What does it mean?» («Що це означає?») дозволили виявляти сформованість фонетичної й частково лексико-граматичної компетентностей в дошкільників.

80% дітей розрізняли звуки англійської та української мов, решта дітей не могли визначити точно, якій мові притаманний пропонований звук. Більшість дітей не відчували труднощів під час вслуховування в звуки англійської мови, проте відтворити ті з них (особливо приголосні), що суттєво відрізняються від звуків української мови дошкільникам було складніше.

Знайомі слова, словосполучення та речення діти легко вирізняли серед сукупності звуків, що пропонував експериментатор. Якщо слово було незнайомим, або становило набір звуків діти говорили, що не знають такого слова. Поєднання знайомого слова з незнайомим діти перекладали через спробу вгадати останнє, або ж пояснювали: «Це про щось червоне» (It is a new wardrobe, made of red wood), «Мама щось миє» (A mother washes chandelier), «Маленька дівчинка в синій сукні щось малює» (A little girl in blue dress draws shells).

Лексико-граматичну компетентність дошкільнят було виявлено в процесі ігор з ілюстративним матеріалом як «Show me, please» («Покажи, будь ласка»), «Listen and Match» («Послухай та з'єднай»), «Розкажи, що намальовано». Пропоновані в іграх завдання дозволяти виявити обсяг пасивного та активного англійського словника дошкільнят, уміння поєднувати вивчені слова в словосполучення та речення.

З'ясовано, що у більш, ніж у половини дітей великий пасивний словниковий запас – вони без труднощів перекладали названі слова різних тематичних груп (зокрема «Сім'я», «Тварини», «Овочі та фрукти», «Рахунок») та знаходили відповідні картинки, поєднували їх між собою для ілюстрування

змісту словосполучень чи речень, вимовлених педагогом. Лише 3 дітей із 40 опитаних не змогли справитися із завданнями взагалі.

20% дітей знають всі лексеми, словосполучення, фрази з вивчених тем і вільно використовували їх у пропонованих завданнях. Близько 60% дошкільнят знали більшість слів із різних тематичних груп, могли описати картинку 2-3 реченнями, проте іноді потребували навідних запитань із боку експериментатора. 10% опитаних знали окремі слова з різних тем і могли використати їх в процесі побудови висловлювань, але за зразком вихователя. Також 15% респондентів відчували значні труднощі в називанні предметів, зображених на картинках і складанні розповідей про них; в основному могли використати однослівне речення.

Важливим аспектом вивчення англійської мови й вагомим складником іншомовної компетентності є вміння комунікації – аудитивні та побудови зв'язних висловлювань у формі діалогу і монологу. Тому для вивчення рівня сформованості комунікативного критерію нами були використані ігри «Tell me about the picture» («Розкажи про картинку»), «Let's get acquainted!» («Давай, познайомимось!») та «Make a story with pictures» («Склади з картинок історію»). У процесі їх проведення з'ясовано, що діти не відчували особливих труднощів під час виконання завдання з аудіювання: уважно слухали англійський текст, після чого викладали сюжетні картинки у тій послідовності, в якій розгортався сюжет розповіді педагога. Лише окремі діти не зрозумівши оповідання, інтуїтивно намагалися навздогад проілюструвати сюжет.

Деякі складніші завдання для дошкільників було вступання в діалог. Майже всі діти могли представитися, однак розповісти про свій вік, сім'ю, домашніх тварин та улюблені іграшки, відповідаючи на запитання експериментатора, змогли лише 10% респондентів. Значна кількість дітей охоче оповідала про тварин або про іграшки, які є в них вдома, проте відповіді багатьох дітей були однослівними або містили словосполучення без уведення їх в речення. 2 дошкільників із 40 взагалі не захотіли вступати в діалог.

Уміння будувати самостійні монологічні висловлювання англійською мовою в дітей частково було виявлено під час діагностування лексико-граматичної компетентності дошкільнят. Отримані результати суттєво не відрізнялися від вище описаних.

Що стосується вміння дошкільників спілкуватися англійською мовою на заняттях та в повсякденному житті, то діти іноді могли вживати окремі слова та речення на позначення членів сім'ї, іграшок, тварин та цифр під час ігор або самостійної діяльності, не пов'язаної з заняттями з англійської мови. Також дошкільники охоче переглядали мультфільми або слухали пісні англійською мовою в повсякденному житті.

Отже, знання з англійської мови діти обох груп здобували переважно під час традиційних занять. У цілому діти з інтересом відвідували заняття з англійської мови та охоче виконували завдання, пропоновані на них; позитивно ставилися до вихователя. Вихованці добре орієнтувалися у приголосних і голосних звуках англійської мови, уміли співвідносити їх із звуками української мови, могли назвати вивчені лексеми. Уміння будувати речення та спілкуватися іноземною мовою полягало у вживанні вивчених структур (завчених кліше типу "I am...", "I have...", "My name is..."), які усвідомлювалися дітьми та додаванні до них вивченої лексики.

Проаналізувавши всі результати обстеження, ми отримали дані, які демонструють рівень сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей старшого дошкільного віку за виділеними нами критеріями (мотиваційно-пізнавальним, мовним, комунікативним) і занесли їх до таблиці 2.1.

Із даних репрезентованих в таблиці видно, що на етапі констатувального експерименту більшість дітей ЕГ (40%) та КГ (25%) виявляли активність під час самостійного виконання завдань, що передбачали використання іноземної мови та інтерес до її вивчення. Деякі діти могли виконати завдання, які передбачали активізацію їхніх знань англійської мови та вміння комунікувати нею з незначною допомогою педагога – 40% дошкільників в ЕГ та 45% - в КГ.

У 15% дошкільників ЕГ та у 20% в КГ спостерігався середній рівень сформованості іншомовної компетентності за мотиваційно-пізнавальним критерієм. 5% респондентів з ЕГ та 10% із КГ показали низький рівень сформованості спостережуваного явища. Високий рівень сформованості іншомовної компетентності дітей старшого дошкільного віку за мовним критерієм був виявлений у 10% дітей ЕГ та в 15% у КГ, достатній – у 25% в ЕГ та у 20% в КГ, середній – у 55% та у 35% у ЕГ та в КГ відповідно, низький у 10% у респондентів у ЕГ та в 30% у КГ. Що стосується сформованості іншомовної компетентності старших дошкільників за комунікативним критерієм, то високий рівень його сформованості не був виявлений в жодній з груп, достатній рівень було зафіксовано в 10% дітей у ЕГ і в такої ж кількості вихованців із КГ, середній – у 25% опитаних з ЕГ та в 30% із КГ, низький – у 65% в ЕГ і в 60% у КГ.

Таблиця 2.1

Рівні сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей старшого дошкільного віку на констатувальному етапі експерименту

Група (к-сть осіб)	Рівень сформованості	Сформованість іншомовної компетентності за мотиваційно-пізнавальним критерієм		Сформованість іншомовної компетентності за мовним критерієм		Сформованість іншомовної компетентності за комунікативним критерієм	
		К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Експериментальна група (20)	В	8	40	2	10	0	0
	Д	8	40	5	25	2	10
	С	3	15	11	55	5	25
	Н	1	5	2	10	13	65
Контрольна група (20)	В	5	25	3	15	0	0
	Д	9	45	4	20	2	10
	С	4	20	7	35	6	30
	Н	2	10	6	30	12	60

Можемо констатувати, що у більшості дошкільників, переважає високий і достатній рівень іншомовної компетентності за мотиваційно-пізнавальним критерієм, і в той же час, середній та низький рівень її сформованості за мовним і комунікативним критеріями відповідно. Це, на нашу думку, пояснюється тим, що основна частина дітей із бажанням відвідує заняття з англійської мови, активна під час виконання різноманітних завдань під безпосереднім керівництвом вчителя з іноземної мови, проте недостатня кількість лексико-граматичних умінь послугуватися англійською мовою не дозволяє їм спілкуватися нею самостійно в комунікативних ситуаціях у повсякденному житті. Такий стан речей не завжди позитивно впливає на загальний рівень сформованості іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Таким чином, ми можемо резюмувати, що в процесі проведення формувального етапу експерименту нам необхідно розробити та апробувати таку систему роботи, яка передбачала б використання дітьми англійської мови в різних ситуаціях в освітньому процесі та в повсякденному житті. На наш погляд, упровадження інтегрованого підходу щодо навчання дітей іноземної мови зможе покращити рівні сформованості усіх показників виведених нами критеріїв. Особливу ж увагу слід звернути на мовний та комунікативний критерії, оскільки саме вони впливають на рівень іншомовної компетентності загалом. Адже якщо дитина успішно опановує фонетику, лексику й граматику іноземної мови, вміє використовувати її в різноманітних ситуаціях спілкуватися в процесі побудови діалогу і монологу, можна говорити про сформованість іншомовної компетентності вихованців у межах їх вікових можливостей.

2.2. Система роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу

Із метою формування іншомовної компетентності старших дошкільників ми розробили систему роботи з навчання дітей англійської мови на засадах інтегрованого підходу. Вона передбачала використання знань з різних розділів програми та різних видів дитячої діяльності на заняттях з іноземної мови, а також застосування дітьми знань англійської мови під час інших занять та в повсякденному житті.

Її реалізація передбачала дотримання таких педагогічних умов:

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей під час проведення занять з іноземної мови та з різних розділів програми, а також режимних процесів з елементами англійської мови;
- 2) урахування рівнів сформованості фонетичних, лексичних та граматичних умінь дітей з англійської мови, умінь аудіювання та говоріння під час добору мовленнєвого матеріалу для проведення інтегрованих занять та режимних процесів;
- 3) інтеграція навчальної та ігрової діяльності відповідно до вимог програми;
- 4) надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземної мови.

Методика реалізації розробленої нами системи роботи полягала у проведенні комплексу заходів, а саме: занять, дидактичних ігор і вправ, творчих ігор, спостережень, пошуково-експериментальної, художньо-творчої діяльної, інсценізації літературних творів англійською мовою, свят і розваг на англійськомовному матеріалі. Усі вони мали на меті опанування дітьми англійської мови на рівні, необхідному для спілкування в межах комунікативного мінімуму, підтримання інтересу до вивчення мови, формування іншомовної компетентності. Пропоновану нами систему роботи представлено в моделі, що подана на рисунку 2.1.

Рис. 2.1. Модель реалізації системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу

Пропонована нами система роботи з формування іншомовної компетентності дітей 6-го року життя на засадах інтегрованого підходу передбачала три послідовних етапи.

I – пізнавальний – етап – був спрямований на підтримання у дітей інтересу до вивчення англійської мови, введення англійської лексики та простих граматичних структур на позначення відомих дітям людей, істот та предметів навколишнього світу, їх якостей, властивостей і дій у пасивний словник дошкільників із наступною його активізацією. Найоптимальнішими формами роботи на цьому етапі виявилися інтегровані та комплексні заняття.

Заняття, що проводилися були структуровані таким чином:

1) привітання із дошкільниками англійською мовою і спонукання їх до відповіді у стандартній або віршованій формі;

2) фонетична зарядка із метою підготовки артикуляційного апарату вихованців до промовляння звуків англійської мови (для фонетичної зарядки ми пропонували вихованцям звуки, що зустрічалися у лексичних одиницях, які планувалося вивчити);

3) ознайомлення дітей із новими лексичними одиницями, або вправляння у вживанні вивченої лексики у різних граматичних конструкціях;

4) проведення бесіди або читання тексту, перегляду презентації чи мультфільму з використанням вже знайомих дошкільникам лексико-граматичних структур;

5) фізкультхвилинка, яка передбачала виконання рухів тих суб'єктів або предметів, з якими знайомили дітей, або виконання пальчикової гімнастики чи нескладних фізичних вправ, які супроводжувалися коментарем (піснею) англійською мовою;

6) закріплення вивчених дітьми елементів англійської мови у дидактичних іграх (рецептивних на етапі ознайомлення із лексикою або граматичними структурами; репродуктивних, щоб діти відтворили сприйнятий ними матеріал; продуктивних для формування навичок

спілкування англійською мовою), ігрових ситуаціях, комунікативних завданнях;

7) підбиття підсумків заняття – пригадування, що робили, із якими словами англійської мови познайомилися, що нового дізналися; оцінювання мовленнєвої активності дітей.

Зважаючи на те, що діти вивчали англійську мову більше, ніж рік ми в процесі розроблення й проведення занять спиралися на вже знайомі дітям лексеми й граматичні структури та продовжували активізувати їх в дитячому мовленні. Новий матеріал намагалися подавати послідовно, з урахуванням того, що дошкільники вже знали з занять АМ та з інших розділів програми. Нами широко використовувалися заняття, запропоновані в посібнику Т. Марєєвої «Діалоги англійською: Природа Землі та космосу» [25], де вміщені інтегровані заняття для дітей 5-го та 6-го року життя, а також авторські заняття. Для прикладу наведемо конспект одного із них.

Тема: Пори року

Програмовий зміст: повторити та розширити лексику на тему: «Пори року та погода»; повторити та закріпити поняття множини; активізувати вживання у мовленні лексичного матеріалу з теми; формувати вміння розповідати про улюблену пору року із опорою на ілюстрації; удосконалювати навички діалогічного мовлення; розвивати фонематичний слух, мовну здогаду, пам'ять, мислення, творчі здібності дітей; виховувати інтерес до вивчення англійської мови, культуру мовленнєвого спілкування, шанобливого ставлення одне до одного, вміння уважно слухати співрозмовника.

Обладнання: великі картки «Nature», презентація «The Seasons», великі картки на тему «погода»: sunny, cloudy, rainy, windy, аркуш із завданнями на кожну дитину, пластилін (білий), кольорові олівці.

Пісні: "Hello, hello!", "The wheels on the bus" (<https://www.youtube.com/watch?v=5Dx8Yd-0i5Q> зразок рухів), "See You Later".

Мультфільми і відео: <http://www.youtube.com/watch?v=O2NwvUB41rA> – How is the weather? <http://www.youtube.com/watch?v=I8GeA3anPdo> – How's the weather? A song.

Хід заняття

1. Діти стають у коло та співають пісню “Hello, hello!”, виконуючи рухи згідно зі словами пісні.

Hello! (Всі разом.) Hello! (Махають правою рукою.) Hello! (Махають лівою рукою.) Hello, how are you? Махають правою рукою кому-небудь із дітей.) And you? (Махають обома руками.)

I'm good! I'm GOOD! (Піднімають великий палець вгору, ніби – клас.) I'm great! I'm GREAT! (Піднімають руки вгору.) I'm wonderful! (Піднімають руки до обличчя і посміхаються.) SMILE!

(Всі разом) I'm tired. I'm tired. (Опускають плечі і голову, ніби стомились, позіхають.) I'm hungry. I'm hungry. (Гладять себе по животу.) I'm not so good. (Махають рукою перед обличчям і хитають головою.)

I'm good! I'm GOOD! (Піднімають великий палець вгору, ніби – клас.) I'm great! I'm GREAT! (Піднімають руки вгору.) I'm wonderful! (Піднімають руки до обличчя і посміхаються.) SMILE!

2. Повторення дієслів.

Педагог дає дітям команди, діти виконують їх. Якщо дітям не зрозумілі команди, можна показати рухи.

Pick up, put down, stand up, turn round.

Clap left, clap right, clap up, clap down.

Look left, look right, look up, look down.

Turn round, sit down. Touch something... brown.

Point to your teacher, point to the door,

Look at the window, look at the floor,

Stand on your left leg, stand on your right.

Now sit down, touch something... white.

Put your hands and touch your toes,

Cross your fingers, hold your nose.

Bend your knees and shake your head,

Stamp your feet, touch something ... red.

3. Повторення питань. Гра з м'ячем.

Педагог кидає м'яч кожній дитині по черзі та запитує: What's your name? (My name is...). Далі аналогічна вправа із питанням How are you? , діти по черзі відповідають і ставлять запитання тому, хто стоїть поруч: I'm fine, thank you. How are you?

Так само відбувається повторення питальних конструкцій:

How old are you? – I'm...

Where are you from? I'm from ...

Where do you live? I live in...

What colour do you like? (I like...)

What animal do you like?

What colour is the sky/ the sun/ the grass/ a star/ the moon/ a cloud...різні фрукти та тварини.

Can you jump/walk/run/swim/tiptoe/clap your hands/stamp your feet/ smile/cry?

Повторення вірша: Педагог говорить перший рядок і кидає м'яч будь-якій дитині, дитина повторює цей рядок і кидає м'яч наступній дитині.

Rain.

Rain on the green grass,

Rain on the tree,

Rain on the house-top,

But not on me.

4. Презентація "Nature"

Педагог показує дітям презентацію, завдання дітей – назвати якнайшвидше слово, що відповідає картинці. Переглянути презентацію 2 рази.

5. Закріплення слів на тему «Nature»

Педагог бере великі картки на тему «Nature», діти сідають біля педагога.

Педагог складає картки в купу лицьовою стороною вгору, а верхню картку перевертає білою стороною вгору, далі бере цю купу карток в руки і починає витягувати по одній картці, повільно знизу вгору (виходить, що діти не бачать відразу всю картку, так як вона прикрита першою, поверненою до дітей білою стороною). Завдання дітей якнайшвидше назвати слово, яке вони бачать на картці, той, хто називає першим – отримує картку, якщо педагог вже повністю показав картку, а ніхто з дітей не назвав її – картка повертається назад у купу.

6. Let's sing and dance. The wheels on the bus
(<https://www.youtube.com/watch?v=5Dx8Yd-0i5Q> зразок рухів)

7. Перед включенням відео про погоду педагог показує дітям картки: sunny, cloudy, rainy, windy

Перегляд відео <http://www.youtube.com/watch?v=I8GeA3anPdo> – How's the weather? A song

8. Виконання завдань на аркушах.

Педагог роздає дітям аркуші із завданнями і запитує: «Яка погода зображена на картинках?». Діти відповідають українською, а педагог говорить їм, як це буде англійською, далі діти повторюють.

- Let's colour the picture. (Діти розфарбовують картинку, яку педагог називає англійською мовою).

- А тепер візьміть білий пластилін і відщипніть від нього дрібні кульки як сніжинки і прикрасьте ними хмарку, яку ви розфарбовували. (Діти роблять з пластиліну кульки і приклеюють на картинку)

9. Перегляд відео <http://www.youtube.com/watch?v=O2NwvUB41rA> – How is the weather?

10. Гра з м'ячем. Множина.

Необхідно нагадати дітям як утворюється множина в англійській мові:

- Давайте пограємо в гру, я вам кидаю м'ячик і говорю, наприклад: one dog - один собака, ви мені повертаєте м'ячик і кажете: many dogs - багато собак. Зверніть увагу, що many означає багато, і що до слова dog ми додали в

кінці букву S - dogs. Давайте спробуємо разом (кілька прикладів без м'яча: one cat - many cats, one ball - many balls, one apple - many apples, one pig - many pigs). Далі нагадати про виключення one foot - many feet.

А тепер давайте згадаємо винятки: «Коли я говоритиму one tooth (показати на зуб), ви мені повинні сказати не many toothes, а many TEETH, давайте спробуємо (кинути м'ячик кожному, кажучи one tooth). І аналогічно із one foot – many feet.

Сьогодні вивчимо ще один виняток – a fish. Це слово особливе, воно не змінюється, щоб сказати багато риб, нам не треба додавати букву -S, коли я скажу one fish, ви повинні кинути мені м'ячик і сказати many fish.

Далі гра продовжується з використанням різних слів з тем: тварини, фрукти, овочі, казкові герої, але через кожні 3-4 слова слід говорити ONE FOOT, ONE TOOTH, ONE FISH.

11. Прощання. See You Later.

It's time to go. (Вказати на наручний годинник або на зап'ястя.) See you later. (Утворити кільця з вказівного і великого пальця на кожній руці та піднести їх до очей.) It's time to go. See you later. Goodbye.

Наприкінці заняття педагог підбиває підсумки, проводить усне опитування.

Як видно із поданого конспекту на заняттях з іноземної мови гра виступала як провідний метод навчання, що дозволяв забезпечити максимальне занурення дітей в спеціально створене англomовне комунікативне середовище.

Окрім ігрових прийомів і вправ ми використовували на заняттях мультфільми англійською мовою, відеоролики, пісні. Дітям було дуже цікаво дивитися мультфільми, за їх допомогою вони більше запам'ятовували нового матеріалу. Також ми проводили фізкультурні хвилинки із використанням відеороликів, що допомагало дітям відпочити і зарядитися новими силами для вивчення англійської мови.

Дошкільникам було цікаво під час занять, вони виявляли високу активність, охоче знайомилися із новими друзями, що приходили до них на заняття, розповідали їм про себе, а також слухали їхні розповіді. Наявність наочності дозволяла утримувати увагу дітей на темі заняття, у зв'язку із чим, навіть, ті діти, які зазвичай були пасивними, стали з нетерпінням чекати нового заняття, робили спроби вступати в діалог із гостями заняття та з однолітками.

На II – практичному – етапі роботи з формування іншомовної компетентності в дошкільників провідним завданням було вправлення дітей у використанні набутих мовленнєвих умінь і навичок, їх удосконалення в процесі ігрової, пізнавально-практичної та художньо-творчої діяльності як на спеціальних заняттях з іноземної мови, на заняттях з інших розділів програми, так і поза ними.

Для цього ми використовували заняття з ознайомлення дітей з природою, ознайомлення з навколишнім (предметним і соціальним довкіллям), формування елементарних математичних уявлень, зображувальної діяльності із включенням у них знайомих дітям слів, граматичних конструкцій і коротких текстів іноземною мовою. Також ми створювали ситуації під час різних режимних процесів (ранкова гімнастика й гігієнічна гімнастика після сну, одягання і роздягання, вмивання, прийом їжі), спостереження за природними об'єктами (станом погоди, сезонними змінами в природі, різноманіттям рослин і тварин кутка природи, а також тих, які можна було зустріти на ділянці ЗДО), за одягом дітей і дорослих, трудову діяльність (складання іграшок, речей у шафах, догляд за рослинами й тваринами кутка природи), які спонукали їх дати відповіді або поставити запитання іноземною мовою. Широко на цьому етапі застосовувалися різні види дитячих ігор (дидактичні, рухливі, сюжетно-рольові, режисерські, будівельно-конструктивні), розглядання ілюстрацій у книгах та альбомах, перегляд мультфільмів, створення індивідуальних й колективних аплікацій і малюнків-колажів, які також відбувалися на матеріалі англійської мови.

Пропоновані нами форми роботи проводилися із дітьми протягом усього дня – заняття переважно в першу половину дня, режимні процеси – в другу. Вони були спрямовані на вправлення дітей у вживанні англійської лексики у різних граматичних конструкціях в різних комунікативних ситуаціях, розвиток дитячої уяви, мислення, підтримання у дітей інтересу до спілкування англійською мовою. Важливим моментом у використанні цих форм було те, що ми спиралися на вже набутий дітьми досвід, заохочували їх до комунікації англійською мовою, підтримували їх ініціативу в цьому, широко застосовували наочність та залучення дітей до практичної діяльності.

На цьому етапі також було використано низку ігор (див. додаток Б).

Специфіка застосування ігрових методів під час навчання дошкільників іноземної мови насамперед полягала в тому, що в них ми виконували роль режисера-організатора і ведучого учасника ігрової діяльності, враховуючи уже набутий дітьми досвід участі у сюжетно-рольових, театралізованих іграх, іграх з правилами (дидактичних, рухливих, музичних, народних, комп'ютерних тощо). Це було важливим чинником того, що діти без особливих труднощів усвідомлювали зміст, творчий задум, сюжет, роль, правила, рольові та організаційні стосунки, інші ознаки гри, краще розуміли навчальні завдання. Все це допомагало сформувати у дітей потрібні мовленнєві уміння і навички, уникнути їх фізичного та інтелектуального перевантаження, сприяє засвоєнню мовного матеріалу в ситуаціях, які близькі до реальних.

За основу ігрового сюжету ми брали життєвий досвід, конкретну діяльність з предметами-іграшками, дії в ігрових ситуаціях. Імпровізацію дітей. Розв'язання дидактичних завдань ми пов'язували з виконанням предметної діяльності, рухів, тренуванням вимови, мовленням, слуханням музики, співам, екстра- та паралінгвістичними діями.

Використання гри як провідної діяльності під час формування в дітей англійської компетентності вимагало від нас уміння передбачати:

- чи захочуть діти гратися у пропоновану їм гру і що має бути зроблено для того, щоб їм захотілося це робити;

- якими прийомами в сюжет гри ввести нові лексико-граматичні структури, фонетичний та мовленнєвий матеріал, як здійснювати їх вивчення, тренування та застосування;

- які навички і вміння відпрацьовувати;

- які вправи і у якій послідовності доцільно включити в гру для формування умінь і навичок;

- чи будуть діти поставлені перед потребою робити мисленнєві зусилля, як попередити зведення англомовного спілкування до репродуктивної імітації;

- як дотримати вимогу забезпечення систематичності та регулярності використання ігор та ігрових вправ.

Слід зазначити, що ігри, які ми використовували класифікувалися: за кількісним складом учасників; за характером та формою поведінки учасників; за метою та завданням навчання.

За кількісним складом учасників ігри можуть виконуватися фронтально колективом групи дітей, підгрупами чи парами. Під час тренування дітей у використанні слів і фраз англійською мовою переважали фронтальні ігри, під час практичного застосування сформованих умінь і навичок – виконання завдань у складі підгрупи чи парами.

За характером та формою поведінки учасників ігри класифікувалися на:

- ігри-маніпуляції з предметами (з м'ячем, іграшками, ляльками, іграшковим посудом та меблями, лото, доміно, малюнками, картками, натуральними предметами тощо);

- ігри, пов'язані з рухами, фізичними діями («Хоровод», «Потяг», стрибки, біг, ходьба та ін.);

- ігри-змагання (в парах, групах, командах);

- рольові ігри на основі уявних та реальних ситуацій («У лікаря», «День народження», «У магазині» та ін.).

Всі ці ігри використовувалися нами на формувальному етапі експериментального дослідження.

Ефективним методом навчання були ігрові дидактичні вправи. Вправа – це спеціально організоване у навчальних умовах виконання окремих операцій, дій чи діяльність з метою оволодіння ними або їх удосконалення. Виконання вправ сприяло запам'ятовуванню дошкільниками фонологічних та лексичних одиниць, лексико-граматичних структур, сприяло формуванню відповідних умінь і навичок, їх практичному використанню.

Наприклад:

Вправа «Назви слово». Мета: тренувати дітей у сприйманні звуків на слух. Хід гри: діти стають у коло. Педагог кидає м'яча дитині і вимовляє звук, наприклад, [e]. Гравець, який піймав м'яча, має назвати слово із цим звуком, наприклад, рет. Продовжуючи гру, він називає інший звук і кидає м'яча іншій дитині.

Вправа «Імітації». Мета: формувати правильну артикуляцію звуків англійської мови. Хід гри: педагог пропонує дітям вправи на імітацію, пояснюючи дітям, на що схожа вимова того чи іншого звука:

- вправа «Гуси» (звук [g]);
- вправа «Жуки» (звуки [ʒ] та [dʒ]);
- вправа «Їжачок» (звуки [f] та [v]);
- вправа «Мухи» (звук [ð]);
- вправа «Насос» (звук [θ]);
- вправа «Задуваємо свічки на торті» (звук [p] та [h]);
- вправа «Кашель» (дифтонг [kh]);
- вправа «Повітряні кульки» (звук [s]), тощо.

У процесі ознайомлення з новим матеріалом ми виконували з дітьми вправи рецептивного характеру. У разі виконання такого типу вправ діти сприймали вербальну інформацію, а потім демонстрували, як вона її розуміють, впізнають. Так, після введення нових слів з теми «Їжа» нами була проведена вправа «Накриваємо на стіл».

Наприклад, педагог звертається до дітей: «Я називатиму предмети, а ви будете класти їх на стіл». Називає: «a cup, a plate, a spoon», діти вибирають з набору іграшкового посуду відповідні предмети (чи малюнки) і розкладають їх на столі.

Рецептивні вправи є основним видом вправ при організації ігор типу «Покажи», «Виконай наказ», «Так чи ні?», «Відгадай», «Що зникло?» тощо.

Наприклад, «Виконай наказ».

Педагог: «Діти, я дресирувальник цирку, а ви дресировані звірята. Виконайте мій наказ: «Come here. Take a ball (a doll)».

«Покажи» / «Show Me».

Педагог: «Діти, я – покупець, а ви – продавці в магазині. Я буду називати продукт, а ви показуйте його». Перед грою кожній дитині дають набір картинок, на яких зображено продукти.

«Так чи ні?» «Yes or No».

Педагог: «Діти, бабуся загубила окуляри і не може розшукати свої речі. Допоможіть їй. Я – бабуся, а ви – її онуки. Я називаю річ, а ви кажіть, це вона чи ні». Вихователь бере плаття, говорить «a dress», діти – «Yes»; вихователь бере туфлі, говорить «socks», діти – «no».

У процесі проведеної роботи ми помітили, що дошкільники стали частіше використовувати англійську мову у відповідь на англомовні прохання педагогів, почали самостійно вживати окремі англійські слова у різних комунікативних ситуаціях.

Дітям дуже подобалося виконувати словесні доручення англійською. Зокрема ми пропонували їм знаходити предмети певного кольору, названого англійською мовою, та розповідати про них; предмети яких три, чотири, п'ять або сім у груповій кімнаті чи на ділянці тощо.

III етап роботи – комунікативний – був спрямований на створення умов для самостійного застосування дітьми набутих умінь та навичок комунікації англійською мовою в змодельованих та природних комунікативних ситуаціях. Основними формами роботи на даному етапі були

сюжетно-рольові ігри за задумом дітей, розваги-інсценізації художніх та фольклорних творів, показ мультфільмів з елементами або повністю англійською мовою, свята. Організуючи названі заходи, ми урахували індивідуальні особливості, бажання та інтереси дошкільників.

Зокрема один раз на місяць ми проводили із дітьми розваги – перегляд мультфільмів англійською мовою «Свинка Пеппа (Peppa Pig)», «Клуб Міккі-Мауса (Mickey Mouse Clubhouse)», «Дора-мандрівниця (Dora the Explorer)», «Дракончик Гого (Gogo)», «Блиск і монстромашини» (Blaze)», «Команда Умі-зумі (Team Umi Zoomi)»; показ лялькових вистав та ігри-драматизації за сюжетами відомих дітям казок. Після проведення розваг ми щоразу організували з дітьми невелику бесіду англійською мовою за змістом того, що вони побачили.

Оскільки наша робота охоплювала тривалий проміжок часу (від січня і до травня), нами було включено англійськомовний матеріал у сценарії групових свят – «День Святого Валентина», «Мамине свято», «Випускний».

Для прикладу наведемо конспект розваги, на узагальнення знань про казки.

«В світі казок»

Мета: 1. Сприяти естетичному вихованню дошкільників. 2. Розширити і поглибити знання дітей з англійської мови, удосконалювати їх комунікативні компетентності. 3. Активізувати навички усної мови.

Вчитель: Дорогі друзі! Починаємо подорож в світ казок. Ми зустрінемо багато казкових героїв. Я сподіваюсь, що вони всі вам сподобаються. Ми почнемо наше свято з параду казкових героїв. Вони вам скажуть про себе кілька слів, а ви повинні відгадати хто вони і з яких казок до нас прийшли. Але наші гості розмовляють англійською мовою, тому ми повинні їм теж відповідати на англійській мові.

Cinderella:

Hello! I'm a beautiful girl. I have long hair. My eyes are blue and big. But I don't have a nice dress. I don't have beautiful shoes. I sleep in the kitchen. I don't

have a mother. I have a stepmother. Her daughters have nice dresses and shoes. Who am I?

Red Riding Hood: Hello! I'm a nice little girl. I love my mother and grandmother. I have a white shirt and a skirt on. I have a nice red hat on. I have a basket in my hand. Who am I?

Malvina: Hello! I am a very nice girl. I have a round face. My eyes are large and blue. My hair is blue and long. I have a blue ribbon in my hair. My dress is blue too. I am very kind and clever. I can read and write. I help my friends. Who am I?

Snow White: Hello! I think you know me. I have seven good friends. They are dwarfs. They live in the forest. Who am I?

(Білосніжка співає пісню – привітання і звертається до гостей).

Snow White: - I am glad to meet you.

- I am glad to meet you too.

- I am glad to meet you.

- We are glad to meet you too.

- I am glad to greet you.

- I am glad to greet you too.

- I am glad to greet you.

- We are glad to greet you too.

Вчитель: Молодці, діти. Ви відгадали всіх героїв і казки, з яких вони прийшли. Запросимо їх на наше заняття. Dear guests! Welcome to our party. Подивіться! До нас завітали гості з лісу.

Bambi: Hello!

I am Bambi.

I'm a little faun.

I'm glad to meet you.

Children: Hello, Bambi. We are glad to meet you too.

Falin: Hello!

I'm Falin.

I'm a little faun too.

Children: Hello, Falin.

Thumper: Hi! I'm Thumper, the rabbit.

Glad to meet you.

Children: Hi, Thumper. We are glad to meet you too.

Thumper: Let us be friends!

(Діти з героями казки співають пісню).

A song: 1. Bambi, little faun.

He is our friend.

Our friend,

Our friend,

He is our friend.

2. Falin, little faun.

She is our friend.

Our friend,

Our friend

She is our friend.

3. Thumper, little rabbit.

He is our friend.

Our friend,

Our friend,

She is our friend.

Вчитель: Діти, ви знаєте героїв казки "Качині історії"?

Діти називають героїв: дядюшка Скрудж, дядюшка Дональд, Біллі, Діллі, Віллі і Поночка.

Вчитель: Зустрічайте гостей з цієї казки.

(Виходять троє каченят, Віллі з кругом для плавання).

Dilly,

Billy: Willy, where are you going?

Willy: I'm going to swim.

Dilly: It's cold. We may not swim when it is cold.

Billy: It's not summer. It's spring. You must know that.

Willy: Oh, it's not cold. It's hot. I want to swim. Quack, quack.

Wow, this is fun!

(Віллі йде у воду. Діллі і Віллі машуть руками та йдуть геть, а Віллі співає)

Виходять діти: Oh, where is Willy?

Dilly: Look! He is swimming.

Children: Swimming? But it's not summer. It's spring. It's not hot.

Billy: But he is naughty. He wants to swim.

Hey! It is spring!

Hey! I can swim!

The weather is nice,

The sky is blue,

The sun is bright,

The sea is warm,

And I am all right!

(Віллі виходить з води, отряхується і йде додому).

Вчитель: Нашим гостям пора вже йти додому. Давайте з ними попрощаємося.

Guests: Good bye, children.

Children: Good bye.

Проведені заходи (див. додатки Б, В) дозволяли дітям у нестандартних комунікативних ситуаціях використати набуті знання з англійської мови. Іноді у дошкільників виникали труднощі під час вживання окремих слів або фраз, томи ми пропонували повторювати їх, а також перекладати всім дітям. Якщо виникали труднощі під час аудіювання, то зачитували незрозумілі фрази декілька разів. Загалом ігри, розваги й свята проходили добре, свідченням чого були переважаючі змістовні відповіді дошкільнят, їх активність, інтерес, хороший настрій.

Підбиваючи підсумки формувального етапу експериментального дослідження, ми можемо зробити висновок, що під час реалізації розробленої нами системи роботи з формування іншомовної компетентності в старших дошкільників на засадах інтегрованого підходу у дітей зросла цікавість до занять англійською мовою, підвищилась їхня активність у використанні мови під час занять та в повсякденному житті, збільшився обсяг лексем та фраз, які вихованців стали використовувати для комунікації з дорослими та однолітками.

Варто зазначити, що найбільш ефективними, з огляду на педагогічно-практичну цінність та цікавими для дітей формами роботи виявилися інтегровані заняття та дидактичні й творчі ігри. У ході ігор діти з легкістю та задоволенням запам'ятовували та вправлялись у вживанні елементарних лексико-граматичних структур англійської мови. Відмітимо також неабияку цінність наочності та авторських текстів англійською мовою, які ми використовували під час реалізації нашої роботи. Застосовувані нами педагогічні методи й засоби, зацікавлювали дітей, спонукали їх до колективної взаємодії, вільної самореалізації у вивченні англійської мови.

Наскільки дієвою виявилася запропонована нами система роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу, ми можемо визначити лише після проведення контрольного етапу експерименту.

2.3. Аналіз результатів експериментальної роботи з реалізації системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу

Заключний контрольний зріз мав на меті здійснення порівняльного аналізу рівнів сформованості іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної груп після проведення формувального етапу дослідження. Також передбачалось визначення доцільності, ефективності та результативності запропонованої системи

роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу, здійснення перевірки гіпотези наукового дослідження. Проводячи контрольний зріз у всіх групах, ми застосовували ті ж методи, що і на констатувальному етапі експерименту.

Слухаючи відповіді дітей на запитання пропонованих бесід, ми помітили позитивну динаміку: порівняно із констатувальним етапом дослідження відповіді дошкільників ЕГ стали більш повними та обґрунтованими, зменшився відсоток дітей, які не виявляли активності під час вивчення англійської мови.

Підвищення пізнавальної активності вихованців на заняттях з іноземної мови, сприяло значному підвищенню рівнів сформованості їх інтересу до її опанування. Зокрема під час проведення ігор діагностичного характеру, ігри «Listen to me!» («Послухай!»), «Repeat after me» («Повтори за мною»), «What does it mean?» («Що це означає?») було помічено позитивну динаміку в рівнях сформованості мовного критерію, а саме фонетичної й частково лексико-граматичної компетентностей.

Так, майже всі діти ЕГ (95%) та КГ (80%) стали розрізняти звуки української та англійської мов, і могли співвідносити конкретні звуки з конкретною мовою. Більшість вихованців обох груп могла правильно артикулювати приголосні [j], [kw], [ks], [ŋ], [t], [θ], [ð], [w], [tʃ], [ʃ], [z], [dʒ] та голосні [ɪ], [æ], [ə], [ɛ], [ʌ], [aɪ], [eɪ], [oʊ] звуки англійської мови і знаходити їх у словах.

Здебільшого діти ЕГ без труднощів вирізняли знайомі слова, словосполучення та речення серед сукупності звуків, що пропонував експериментатор. Навіть, якщо окреме слово було дошкільникам незнайомим, вони намагалися вгадати його зміст із контексту речення. У КГ вихованці могли здійснювати переклад лише знайомих їм слів.

В процесі проведення ігор «Show me, please» («Покажи, будь ласка»), «Listen and Match» («Послухай та з'єднай»), «Розкажи, що намальовано» з використанням ілюстративного матеріалу було виявлено зміни в лексико-

граматичній компетентності дошкільнят, а саме обсяг їхнього пасивного та активного англомовного словника, уміння поєднувати вивчені слова в словосполучення та речення.

З'ясовано, що у більшості вихованців ЕГ пасивний словник суттєво розширився – діти без труднощів перекладали названі слова різних тематичних груп («Сім'я», «Тварини», «Овочі та фрукти», «Рахунок», «Пори року», «День народження», «Солодощі», «Іграшки», «Транспорт») та знаходили відповідні картинки, поєднували їх між собою для ілюстрування змісту словосполучень чи речень, вимовлених педагогом. У КГ деякі діти (30%) плутали слова та картинки, які їм відповідають. Однак в обох групах не було помічено дошкільнят, які не змогли справитися із завданнями взагалі.

Варто відзначити, що дошкільники обох груп на достатньому рівні засвоїли лексеми із різних сфер спілкування: *my, name, mother, father, family, house, big, small, doll, ball, car, bread, cup, nose, eye-eyes, arm-arms, leg-legs* тощо. Проте рівень їх використання в низці пропонованих завдань – відшукування необхідної ілюстрації, опис предмета в ЕГ є вищим, зокрема, дошкільнята (70%) могли описувати картинку 3-4 реченнями і не потребували при цьому допомоги з боку дорослого. При цьому слід відмітити, що вихованці стали вживати не тільки сталі вирази і кліше типу (*I like..., I have...*), але й обґрунтовувати, чим саме їм подобаються конкретні об'єкти (*It is big / small / sweet / beautiful*). 96% респондентів з ЕГ могли знайти ілюстрації для названих експериментатором слів, словосполучень і речень. Однослівні розповіді ми не спостерігали в цій групі.

У КГ 60% дітей могли описати картинку 2-3 реченнями, проте іноді потребували навідних запитань із боку експериментатора або його зразка. 10% респондентів відчували значні труднощі в називанні предметів, зображених на картинках і складанні розповідей про них; в основному могли використати однослівне речення.

Таким чином, ми можемо резюмувати, що у дошкільників ЕГ порівняно із КГ дещо зріс рівень володіння англійською мовою: розширився

словниковий запас, удосконалилися навички використання слів у зв'язних висловлюваннях.

Оскільки вагомим складником іншомовної компетентності є вміння комунікації (слухання й говоріння) нами було діагностовано рівні сформованості комунікативного критерію через використання ігор «Tell me about the picture» («Розкажи про картинку»), «Let's get acquainted!» («Давай, познайомимось!») та «Make a story with pictures» («Склади з картинок історію»). Помічено, що у дітей обох груп виконання рецептивних завдань не викликало особливих труднощів: дошкільники уважно слухали текст, промовлений АМ, відповідно до нього викладали сюжетні картинки у необхідній послідовності.

Завдання, що передбачало продемонструвати вміння вести діалог для дошкільників ЕГ виявилось доволі простим: майже всі діти (90%) зуміли не лише представитися, але й розповісти про себе, свою сім'ю, домашніх тварин, улюблені іграшки, солодощі, пори року, могли описати свій зовнішній вигляд та свого друга. Лише 5% дошкільнят давали однослівні відповіді, або такі, які містили словосполучення без уведення їх в речення.

У КГ особливих зрушень в діалогічному мовленні дошкільників порівняно з констатувальним етапом експерименту помічено не було.

Уміння монологічного мовлення дітей частково було виявлено під час діагностування лексико-граматичної компетентності дошкільнят. За їх результатами зазначимо, що в ЕГ 90% дошкільників вміли складати описові розповіді з трьох і більше речень без допомоги дорослого. Окремі діти (30%) виявляли спроби складання сюжетних розповідей. В КГ дошкільники здійснювали лише опис пропонованих картинок, послуговуючись двома-трьома реченнями (60% респондентів). Були і такі розповіді, що містили лише однослівні речення.

Спостереження за дітьми під час занять з англійської мови засвідчили, що в ЕГ всі дошкільниками мали бажання відвідувати їх. На заняттях вихованці були активними, охоче долучалися до всіх видів діяльності, що пропонував

педагог. Рівень активності дітей був достатньо високим, незалежно від того індивідуальні чи колективні завдання їм пропонувалися. У повсякденному житті дошкільники також використовували елементи англійської мови – могли називати іграшки, види транспорту, кольори тощо, розповідали про улюблених тварин.

У КГ активність дітей на заняттях була дещо меншою, у повсякденному житті англійською мовою дошкільники використовували рідко.

Таким чином ми можемо зробити висновок, що у дошкільників обох груп кількісно та якісно змінився рівень сформованості іншомовної компетентності. Проте помітне досліджуваного явища спостерігалось саме в ЕГ.

Здійснивши аналіз результатів контрольного зрізу, ми отримали дані, які демонструють рівень сформованості іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку за критеріями (мотиваційно-пізнавальним, мовним, комунікативним) і занесли їх до таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Рівні сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей старшого дошкільного віку на контрольному етапі експерименту

Група (к-сть осіб)	Рівень сформованості	Сформованість іншомовної компетентності за мотиваційно-пізнавальним критерієм		Сформованість іншомовної компетентності за мовним критерієм		Сформованість іншомовної компетентності за комунікативним критерієм	
		К-сть дітей	%	К-сть дітей	%	К-сть дітей	%
Експериментальна група (20)	В	12	60	8	40	4	20
	Д	6	30	8	40	9	45
	С	2	10	4	20	4	20
	Н	0	0	0	0	3	15
Контрольна група (20)	В	5	25	4	20	2	10
	Д	9	45	5	25	4	20
	С	5	25	8	40	7	35

	Н	1	5	3	15	7	35
--	---	---	---	---	----	---	----

Із діаграм можемо побачити, що 60% дітей в ЕГ та 25% в КГ виявляли високий рівень іншомовної компетентності та зі значною цікавістю ставилися до АМ в цілому й до її вивчення зокрема. 30% вихованців ЕГ та 45% - у КГ продемонстрували достатній рівень функціонування досліджуваної компетентності. У 10% дошкільників ЕГ та у 25% в КГ спостерігався середній рівень сформованості англomовної компетентності за мотиваційно-пізнавальним критерієм. 5% респондентів з КГ показали низький рівень сформованості спостережуваного явища, в ЕГ означений рівень взагалі не був зафіксований.

Високий рівень сформованості іншомовної компетентності за мовним критерієм був виявлений у 40% дітей ЕГ та в 20% у КГ, достатній – у 40% дітей ЕГ та в 25% у КГ, середній – у 20% у ЕГ та в 40% респондентів із КГ, низький у 15% дошкільників у КГ та не був зафіксований у жодного респондента з ЕГ.

Що стосується сформованості іншомовної компетентності за комунікативним критерієм, то високий рівень її сформованості був виявлений у 20% дітей 6-го року життя у ЕГ і в 10% вихованців із КГ, достатній – у 45% опитаних з ЕГ та в 20% із КГ, середній – у 20% опитаних з ЕГ та в 35% із КГ, низький – у 15% в ЕГ і в 35% у КГ.

Можемо констатувати, що у дошкільників обох груп зріс рівень сформованості іншомовної компетентності за усіма критеріями. Проте суттєва динаміка в рівнях спостерігалася саме в ЕГ (див. таблицю 2.3).

Показники контрольного етапу дослідження дають змогу зробити висновок, що наша гіпотеза про доцільність упровадження системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу підтвердилась. Це засвідчують, порівняно, із констатувальним етапом експерименту, рівні сформованості визначених критеріїв оцінки досліджуваного явища, виявлені у дітей експериментальних груп.

Таблиця 2.3

**Динаміка у рівнях сформованості іншомовної (англомовної)
компетентності в дітей старшого дошкільного віку
до та після експериментального дослідження (у%)**

Група (к-сть осіб)	Рівень сформованості	Сформованість іншомовної компетентності за мотиваційно- пізнавальним критерієм			Сформованість іншомовної компетентності за мовним критерієм			Сформованість іншомовної компетентності за комунікативним критерієм		
		До експерименту	Після експерименту	Динаміка	До експерименту	Після експерименту	Динаміка	До експерименту	Після експерименту	Динаміка
ЕГ (20)	В	40	60	+20	10	40	+30	0	20	+20
	Д	40	30	-10	25	40	+15	10	45	+35
	С	15	10	-5	55	20	-35	25	20	-5
	Н	5	0	-5	10	0	-10	65	15	-50
КГ (20)	В	25	25	0	15	20	+5	0	10	+10
	Д	45	45	0	20	25	+5	10	20	+10
	С	20	25	+5	35	40	+5	30	35	+5
	Н	10	5	-5	30	15	-15	60	35	-25

Вихованці стали ширше застосовувати англійську мову на практиці не лише на спеціально організованих заняттях, а й у в своїй самостійній діяльності. Все це позитивно позначилось на їх загальному та розумовому розвитку.

Висновки до другого розділу

Експериментальне дослідження проблеми формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу дає підстави для таких висновків:

1. Аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблем навчання дошкільників англійської мови дозволив нам вивести такі критерії: мотиваційно-пізнавальний, мовний і комунікативний, а також їх показники, за допомогою яких ми виявили наявні рівні (високий, достатній, середній, низький) сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей 6-го року життя.

2. Рівні сформованості іншомовної компетентності в дітей 6-го року життя за мотиваційно-пізнавальним критерієм на констатувальному етапі дослідження становили: високий рівень був виявлений у 40% респондентів ЕГ і в 25% у КГ; достатній – у 40% дошкільників ЕГ та у 45% в КГ; середній – у 15% дошкільників ЕГ та у 20% в КГ; низький – у 5% опитаних з ЕГ та у 10% із КГ.

Високий рівень іншомовної компетентності за мовним критерієм був виявлений у 10% дітей ЕГ та в 15% у КГ, достатній – у 25% в ЕГ та в 20% в КГ, середній – у 55% та у 35% у ЕГ та в КГ відповідно, низький у 10% у респондентів у ЕГ та в 30% у КГ.

Сформованість іншомовної компетентності за комунікативним критерієм становила: високий рівень не спостерігався у жодній з груп, достатній рівень був виявлений у 10% дітей ЕГ та у такої ж кількості вихованців у КГ, середній – у 25% опитаних з ЕГ та в 30% із КГ, низький – у 65% в ЕГ і в 60% у КГ.

3. Із метою підвищення рівнів сформованості англомовної компетентності у дітей старшого дошкільного віку було розроблено та впроваджено в освітній процес закладу дошкільної освіти №8 «Оленка» Шосткинської міської ради систему роботи з навчання дошкільників іноземної

мови на засадах інтегрованого підходу. Її реалізація відбувалася послідовно протягом трьох етапів.

4. I етап – пізнавальний – був спрямований на підтримання у дітей інтересу до вивчення англійської мови, введення англійської лексики та простих граматичних структур у пасивний словник дошкільників із наступною його активізацією. Реалізувався він під час проведення інтегрованих і комплексних занять з англійської мови. II етап – практичний – мав за мету вправління дітей у використанні набутих мовленнєвих умінь і навичок, їх удосконалення в процесі ігрової, пізнавально-практичної та художньо-творчої діяльності як на спеціальних заняттях з іноземної мови, на заняттях з інших розділів програми, так і поза ними. Для цього ми використовували заняття з ознайомлення дітей з природою, ознайомлення з навколишнім, формування елементарних математичних уявлень, зображувальної діяльності із включенням у них знайомих дітям слів, граматичних конструкцій і коротких текстів іноземною мовою. Також ми створювали ситуації під час різних режимних процесів, які спонукали їх дати відповіді або поставити запитання іноземною мовою. Протягом цього етапу також застосовувалися різні види дитячих ігор, розглядання ілюстрацій у книгах та альбомах, перегляд мультфільмів, створення індивідуальних й колективних аплікацій і малюнків-колажів, які також відбувалися на матеріалі англійської мови. III етап – комунікативний – був спрямований на створення умов для самостійного застосування дітьми набутих умінь та навичок комунікації англійською мовою в змодельованих та природних комунікативних ситуаціях. Основними формами роботи на даному етапі були сюжетно-рольові ігри за задумом дітей, розваги-інсценізації художніх та фольклорних творів, показ мультфільмів з елементами або повністю англійською мовою, свята.

Червоною ниткою під час роботи відповідно до розробленої системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку проходила реалізація педагогічних умов: 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей під час проведення занять з

іноземної мови та з різних розділів програми, а також режимних процесів з елементами англійської мови; 2) урахування рівнів сформованості фонетичних, лексичних та граматичних умінь дітей з англійської мови, умінь аудіювання та говоріння під час добору мовленнєвого матеріалу для проведення інтегрованих занять та режимних процесів; 3) інтеграція навчальної та ігрової діяльності відповідно до вимог програми; 4) надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземної мови..

5. Результати, отримані у ході контрольного етапу експериментального дослідження, підтвердили ефективність проведеної нами роботи. Так, 60% дітей в ЕГ та 25% в КГ показали високий рівень сформованості іншомовної компетентності за мотиваційно-пізнавальним критерієм; 30% вихованців ЕГ та 45% - у КГ продемонстрували достатній рівень, а 10% дошкільників ЕГ та 25% в КГ продемонстрували середній рівень сформованості англомовної компетентності. Лише 5% респондентів з КГ показали низький рівень сформованості спостережуваного явища, в ЕГ означений рівень взагалі не був зафіксований. Високий рівень сформованості іншомовної компетентності за мовним критерієм був виявлений у 40% дітей ЕГ та в 20% у КГ, достатній – у 40% дітей ЕГ та в 25% у КГ, середній – у 20% у ЕГ та в 40% респондентів із КГ, низький у 15% дошкільників у КГ та не був зафіксований у жодного респондента з ЕГ. Високий рівень сформованості іншомовної компетентності дошкільників за комунікативним критерієм був виявлений у 20% дітей 6-го року життя у ЕГ і в 10% вихованців із КГ, достатній – у 45% опитаних з ЕГ та в 20% із КГ, середній – у 20% опитаних з ЕГ та в 35% із КГ, низький – у 15% в ЕГ і в 35% у КГ.

6. Зазначені вище дані підтверджують ефективність впровадження запропонованої системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне та експериментальне дослідження підтверджує висунуту гіпотезу і дає підстави для наступних висновків:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що навчати дітей іноземним мовам можна починаючи з раннього віку. Однак найбільш сенситивним періодом для цього є старший дошкільний вік. Дітям шостого року життя притаманна висока пізнавальна активність через, що засвоєння іноземної мови відбувається непомітно, мимоволі на тлі провідного для цього віку виду діяльності – гри.

Психологічні особливості дитини дошкільника зумовлюють специфіку організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Однією з таких специфічних рис є використання інтегрованого підходу задля реалізації завдань розвитку, виховання і навчання дитини-дошкільника. Виразником тенденції до поширення інтегрованого підходу в дошкільній освіті стала поява різноспрямованих типів занять (комплексних та інтегрованих) на противагу односпрямованим (предметним).

Для виявлення рівнів сформованості іншомовної (англомовної) компетентності в дітей старшого дошкільного віку мови нами були розроблені наступні критерії: мотиваційно-пізнавальний, мовний, комунікативний. Показниками мотиваційно-пізнавального критерію були активність дитини під час використання англійської мови на заняттях та в повсякденному житті; ініціативність і самостійність у комунікації; інтерес до інформації, що повідомляє педагог та до його вказівок. Показниками мовного критерію виступали вміння адекватного використання англійської фонетики, лексики і граматики. Комунікативний критерій був представлений вмінням дитини контактувати з дітьми і дорослими на матеріалі англійської мови, долати труднощі під час комунікації, розуміти на слух англійське мовлення, вести діалог відповідно до ситуації і програмового матеріалу та самостійно висловлюватися з опорою на наочність та/або ситуацію, розповідати англійською мовою на задану тему.

Відповідно до вказаних критеріїв і показників ми виділяли високий, достатній, середній та низький рівні їх сформованості.

2. Констатувальний етап експериментального дослідження показав, що серед вихованців ЕГ та КГ іншомовна компетентність сформована на високому та достатньому рівнях за мотиваційно-пізнавальним критерієм, однак за мовним та комунікативним критеріями, вона здебільшого функціонує на середньому та низькому рівнях.

3. Із метою підвищення рівнів сформованості іншомовної компетентності старших дошкільників нами була розроблена система роботи з навчання їх англійської мови на засадах інтегрованого підходу.

Вона передбачала реалізацію трьох послідовних етапів роботи (пізнавального, практичного та комунікативного) із доцільним використанням на кожному з них оптимальних форм, методів та прийомів навчання. Серед них найбільш ефективними виявилися інтегровані заняття, дидактичні ігри та вправи, розваги та ігри-інсценізації з англійської мови, що мали комунікативну спрямованість. Окрім того робота з навчання дітей 6-го року життя англійської мови та формування у них іншомовної компетентності проводилося з дотриманням таких педагогічних умов як: 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей дітей під час проведення занять з іноземної мови та з різних розділів програми, а також режимних процесів з елементами англійської мови; 2) урахування рівнів сформованості фонетичних, лексичних та граматичних умінь дітей з англійської мови, умінь аудіювання та говоріння під час добору мовленнєвого матеріалу для проведення інтегрованих занять та режимних процесів; 3) інтеграція навчальної та ігрової діяльності відповідно до вимог програми; 4) надання комунікативної спрямованості процесу навчання дітей іноземної мови.

Експериментальне вивчення впливу запропонованої нами системи роботи з формування іншомовної компетентності у дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу засвідчило її загальну ефективність. Доцільне поєднання форм, різноманітних методів і прийомів

педагогічного впливу сприяло кращому засвоєнню дітьми англійської мови, формування їхньої компетентності у її використанні як на спеціально організованих заняттях, так і в повсякденному житті.

4. Аналіз результатів, отриманих у ході контрольного зрізу, засвідчив, що у всіх групах відбулися зміни у виділених показниках за усіма критеріями, проте найбільш помітні зрушення сталися в експериментальній групі. Це підтверджує ефективність пропонованої системи роботи з формування іншомовної компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу.

Отримані результати засвідчують, що гіпотеза дослідження підтвердилася, визначені завдання дослідження реалізовані, мета досягнута, одержані наукові висновки мають важливе значення для практики дошкільного виховання. Розроблена система роботи з формування іншомовної (англомовної) компетентності в дітей старшого дошкільного віку на засадах інтегрованого підходу може впроваджуватися вихователями різних типів закладів дошкільної освіти із метою формування англомовної компетентності дошкільників, а також використовуватися викладачами закладів вищої освіти для професійної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта», які здобувають кваліфікацію «Вихователь дітей дошкільного віку з правом проведення занять з іноземної мови».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемов В. А. Психология обучения иностранным языкам. Москва, 1969. 279 с.
2. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 01.11.2021).
3. Білолипецький Д.А. Проблеми підготовки дітей дошкільного віку до вивчення англійської мови: аспект мовленнєвої діяльності. URL: <http://www.psyh.kiev.ua> (дата звернення 03.11.2021).
4. Богуш А., Луцан Н. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи :навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Слово», 2008. 720 с.
5. Бойко О. В. Особливості формування мовленнєвої активності у дітей на заняттях з іноземної (англійської) мови. *Наукові записки Ніжин. Держ. ун-ту імені М.Гоголя* : наук. журн. / за ред. Є.І.Коваленко. Ніжин : НДУ, 2006. С. 45-48.
6. Бойко О. В. Формування мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання англійської мови: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Маріуполь, 2008. 231 с.
7. Вишинська Н. Англійська мова з музикою на заняттях з дітьми раннього віку. *Музичний керівник*. 2012. №8. С. 12-13.
8. Віттенберг К. Повний курс англійської мови в ДНЗ (за Базовою програмою розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі»). 1-й рік навчання. Х. : Основа, 2010. 384 с.
9. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранным языкам: Лингводидактика и методика: учеб. пособ. для студ. лингв. ун-тов и фак-ов ин. яз. высш. пед. учеб. заведений. Москва: Изд. центр «Академия», 2004. 336 с.

10. Граючись вчимося. Англійська мова: програма та методичні рекомендації / С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко та ін. Київ: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. 88 с.

11. Гунько С. В. Метод асоціативних символів – сучасний високоефективний метод вивчення іноземної мови на початковому етапі. URL: <http://innovatelogic.com/naukoviy-visnuk-statta.html> (дата звернення 14.11.2021).

12. Дем'яненко О. Фонетична робота з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку в умовах багатомовності (фрагменти занять і уроків на матеріалі української, російської й англійської мов). Запоріжжя: ТОВ «ЛПС» ЛТД, 2005. 92 с.

13. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко (та ін.); наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.

14. Жук Н. В., Кравченко Т. В. Парціальна програма «Цікавинка» з англійської мови для дітей дошкільного віку варіативної складової Базового компонента дошкільної освіти. Харків : Видавництво «Ранок», 2015. 208 с.

15. За лаштунками лялькового театру: репертуарний збірник для лялькового театру. Випуск IV / ОКЗ "Сумська обласна дитяча бібліотека ім. М. Островського"; уклад. О. Литвиненко. Суми, 2012. 41 с.

16. Имедадзе Н. В. Экспериментально-психологическое исследование овладения и владения вторым языком. Тбилиси, 1979. 229 с.

17. Казачінер О. Усі заняття з англійської мови в ДНЗ (за базовим компонентом дошкільної освіти). Харків : Вид. група «Основа», 2014. 285 с.

18. Карпеко М. А. Використання інтегрованого підходу в дошкільній освіті. Глухівські читання - 2020. Актуальні питання суспільних та гуманітарних наук : Збірник матеріалів X міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / За заг. ред. О.І. Луценко. Глухів, 2020. С. 572-575. URL:

<http://new.gnpu.edu.ua/uk/nauka/naukove-tovarystvo-studentiv-aspirantivdoktorantiv-ta-molodykh-vchenykh.htm>

19. Карпеко М.А. Психологічні передумови навчання дошкільників іноземної мови. Збірник матеріалів щорічної звітної науково-практичної конференції здобувачів середньої, фахової передвищої і вищої освіти, аспірантів, молодих учених (м. Глухів, 11-12 березня 2021 р.), Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2021. С. 368-371.

20. Конышева А. В. Английский для малышей: стихи, песни, игры, рифмовки, инсценировки, утренники. СПб. : КАРО, 2004. 160 с.

21. Крутій К. Інтеграція в дошкільній освіті як інноваційне явище, або Що треба знати про інтеграцію. *Дошкільне виховання*. 2018. № 7. С.2-7.

22. Кулікова І. А., Шкваріна Т. М. Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації. 3-тє вид. зі змін. та доповн. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 48 с.

23. Лазарева М. В. Интегрированное обучение детей в дошкольных образовательных учреждениях : дис. на соискание ученой степени доктора пед. наук : спец. 13.00.01 “Общая педагогика, история педагогики и образования” / М. В. Лазарева. — М., 2010. — 479 с.

24. Леонтьев А. А. Язык, речь, речевая деятельность. Москва, 1969. 214 с.

25. Марєєва Т. В. Діалоги англійською: Природа Землі та космосу : Заняття для дітей 5-го та 6-го року життя. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 128 с. (Бібліотека «Шкільного світу»).

26. Марєєва Т. В. Психолого-педагогічні умови виховання інтересу у дітей старшого дошкільного віку до вивчення іноземних мов. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. № 1 (99). Харків, ТОВ «Видавництво НТМТ», 2020. С. 254-268.

27. Марчій-Дмитраш Т.М. Навчання іноземної мови дітей дошкільного віку : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г.М., 2015. 64 с

28. Матюха Г. В. Критерії та показники сформованості у старших дошкільників умінь усного англомовного спілкування. *Вісник Прикарпатського університету: Педагогіка*. Івано-Франківськ, 2007. Вип. 15–16. Ч. 2. С. 164–172.
29. Матюха Г. В. Методика формування у старших дошкільників умінь усного спілкування англійською мовою: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Мелітополь, 2008. 252 с.
30. Матюха Г. В. Проблема навичок і вмінь усного спілкування у навчанні дітей старшого дошкільного віку іноземних мов. *Збірник наукових праць БДПУ: Педагогічні науки*. Бердянськ, 2007. № 1. С. 43–49.
31. Негневицька Є. І. Навчання англійської мови дітей 6 років: методичні рекомендації. Харків: Основа, 2003. 218 с.
32. Низьковська О. Іноземна мова у дошкільному закладі. *Дошкільне виховання*. 2007. №4. С. 3-7.
33. Пенфильд В., Роберт Л. Речь и мозговые механизмы. Ленинград: Медицина, 1964. 169 с.
34. Першукова О. Вивчаємо іноземну мову, прилучаючись до культури народу. *Дошкільне виховання*. 2000. №8. С. 20-21.
35. Півненко М. С. Психолого-педагогічні умови виховання інтересу до вивчення іноземної мови в дітей старшого дошкільного віку : магістерська робота, спеціальність 012 «Дошкільна освіта» / наук. кер. Марєєва Т. В. ; Глухівський НПУ ім. О.Довженка, Глухів, 2018. 125 с.
36. Полонская Т. К. Обучение иностранному языку детей шестилетнего возраста в условиях детского сада (на материале английского языка): дис... канд. пед. наук : 13.00.01. Киев, 1993. 189 с.
37. Полонська Т. К. Навчання іноземної мови. *Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку «Малятко»*. Київ: Освіта, 1993. 112 с.
38. Поніманська Т.І. *Дошкільна педагогіка*: підручник. 2-ге вид., доповн. Київ: Академвидав, 2013. 464 с. (Альма-матер).

39. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. / Аксьонова О. П., Аніщук А.М., Артемова Л. В. (та ін.); наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. Ч. II: Від трьох до шести (семи) років. 452 с.
40. Пулгрем Э. “Человек говорящий” – этимологический подход. *Наука и жизнь*. 1971. № 7. С. 86–91.
41. Редько В. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів початкової школи: методичний посібник для вчителів іноземної мови. Київ: Генеза, 2007. 136 с.
42. Рейпольська О. Англійська мова в різновікових групах. *Дошкільне виховання*. 2003. № 6. С. 10–11.
43. Рейпольська О. Д. Педагогічні умови мовленнєвого розвитку дітей у різновіковій групі дитячого садка (на матеріалі англійської мови): дис... канд. пед. наук : 13.00.08. Маріуполь, 2004. 236 с.
44. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: навчальний посібник. К. : Ленвіт, 2009. 216 с.
45. Румянцева И. М. Психология речи и лингвопедагогическая психология. Москва: ПЕРСЭ; Логос, 2004. 200 с.
46. Сидельникова О.Д. Англійська веселка. Навчання англійської мови дошкільнят. Програма для дошкільних закладів. Харків: Ранок, 2003. 20 с.
47. Скульте В. Англійська для дітей: метод. вказівки, ключі; пер. з рос. І. Бойченка. Київ: А.С.К., 2000. 302 с.
48. Соколовська С. В. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземної мови дітей шостого року життя: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. – Київ, 2005.
49. Спенсер Г. Синтетическая философия (в сокращенном изложении Говарда Коллинза). Киев : «Ника-Центр», «Вист-С», 1997. С. 382-383.
50. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навчально-методичний посібник / За ред. Н. В. Гавриш. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.

51. Терещенко О. П. Розвиток творчості старшого дошкільника в образотворчій діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Світич, 2009. 112 с.
52. Тіщенко В., Попова Л. Організація фізкультурно-оздоровчої роботи в дошкільному навчальному закладі. *Практика управління закладом освіти*. 2009. №4. С. 37-40.
53. Трофаїла Н.Д. Особливості навчання іноземної мови дітей дошкільного віку: теоретичний аспект. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 16. Т. 2. 2019. С. 163-166.
54. Чистякова М. И. Психогимнастика / Под ред. М. И. Буянова. Москва : Просвещение, 1990. 128 с.
55. Шаркова Н. Ф. Психологічні засади організації навчання іноземної мови у дошкільних навчальних закладах : дис... канд. психол. наук : 19.00.07. Дніпропетровськ, 2007. 205 с.
56. Швайка Л. А. Організація трудової діяльності в дитячому садку. Харків : Основа, 2008. 187 с.
57. Шишкова И., Вербовская М. Английский язык для малышей. Руководство для преподавателей и родителей. Москва: ЗАО «РОСМЭН-ПРЕСС», 2006. 157 с.
58. Шкваріна Т. Англійська для дошкільнят. Київ: Шкільний світ, 2007. 127 с.
59. Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку: прогр., метод. реком. Київ: Шкільний світ, 2008. 112 с. (Бібліотека "Шкільного світу").
60. Шкваріна Т. М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навчальний посібник. Київ : Освіта України, 2007. 300 с.
61. Шкваріна Т.М. Англійська мова для наймолодших : програма, методичні рекомендації, розробки занять. Харків : Видавнича група «Основа», 2005. 176 с. (Бібліотека журналу «Англійська мова та література»).

ДОДАТКИ

Додаток А

Діагностичні матеріали для проведення констатувального й контрольного етапів експерименту

Бесіда для виявлення мотивів дитини вивчати англійську мову та розуміння її особистісної значущості

1. Як тебе звать? А ти можеш сказати як тебе звать англійською мовою?
2. Ти вивчаєш англійську мову в дитсадку чи вдома?
3. Навіщо тобі знати англійську мову?
4. Тобі подобається вивчати її в садочку? Чому?
5. Що тобі найбільше подобається робити на заняттях з англійської мови?

Бесіда для виявлення у дитини емоцій, що переважають під час вивчення англійської мови

1. Ти відвідуєш заняття з англійської мови, бо так хочуть батьки? А сам (сама) ти хочеш вивчати англійську мову?
2. Тобі цікаво на занятті з англійської мови? Що тобі подобається в цих заняттях?
3. Чи подобається тобі вчитель англійської мови? Чому? Яка ця вчителька? Як вона ставиться до тебе?
4. Як ти себе поведиш на занятті з англійської мови?
5. Що тобі хотілося б робити на заняттях з англійської мови?

Методики для виявлення умінь дітей розрізняти звуки та артикулювати їх

«Listen to me!» («Послухай!»)

Мета: виявити здатність розрізняти на слух звуки української й англійської мов.

Обладнання: прапорці, що відображають державні прапори України та Великої Британії.

Інструкція:

Вихователь пропонує дитині прислухатися до звуків, які він вимовлятиме. Якщо дитина чує звук української мови, то підіймає український прапорець, якщо звук англійської мови – британський прапорець.

«Repeat after me» («Повтори за мною»)

Мета: визначити вміння сприймати на слух та артикулювати й вимовляти звуки англійської мови.

Інструкція:

Вихователь пропонує дитині прислухатися до звуків, які він вимовляє. Дитина має повторити звук за вихователем. Бажано обирати звуки, властиві лише англійській мові: як монофтонги, так і дифтонги.

Голосні звуки (монофтонги)		Голосні звуки (дифтонги)		Приголосні звуки	
[i:]	і (довге)	[ei]	ей	[ð]	з (для його вимовляння потрібно помістити кінчик язика між зубами та намагатися вимовити звук 'д')
[æ]	е (коротке; вимова схожа на український звук 'е')	[ai]	ай	[θ]	с (для його вимовляння потрібно помістити кінчик язика між зубами та намагатися вимовити звук 'с')
[ʌ]	А	[oi]	ой	[ŋ]	носовий звук 'н'
[a:]	а (подовжене; в кінці ледве-ледве чути м'яке 'р')	[au]	ау	[ʒ]	ж (м'який)
[u:]	у (довге)	[əu]	оу	[dʒ]	дж (м'який)
[ɛ:]	е (подовжене; трохи чути звук 'р' в кінці)	[eə]	еа	[w]	в (дуже "швидкий" звук. для його вимовляння потрібно скласти губи в трубочку та вимовити 'в')

[ə]	'а' або 'е' (без наголосу)	[iə]	ia	[r]	р (його вимовляння в англійській більш м'яке, ніж в українській)
-----	----------------------------	------	----	-----	--

Методики для виявлення у дітей знань англійської лексики та вмінь виділяти і використовувати її в граматичних конструкціях

«What does it mean?» («Що це означає?»)

Мета: виявити вміння дітей виділяти із звукового потоку на слух слова і їх сполучення та речення, вимовлені англійською мовою.

Інструкція: Вихователь називає англійською мовою сукупність звуків, які можуть або становити слово, фразу чи речення або ні. Після цього запитує: «What does it mean? What have I said?» – «Що це означає? Що я сказала?»

«Show me, please» («Покажи, будь ласка»)

Мета: виявити обсяг пасивного словника дітей, здатність знаходити названий англійською мовою предмет чи явище із сукупності інших.

Обладнання: предметні картинки.

Інструкція: Вихователь викладає перед дитиною 5-7 карток із зображенням предметів певної тематичної групи і пропонує показувати на одне із них відповідно до озвученої англійською мовою лексеми. У процесі обстеження варто перевіряти 5-6 тематичних груп лексики.

«Listen and Match» («Послухай та з'єднай»)

Мета: виявити обсяг пасивного словника дітей, здатність визначати на слух декілька слів, логічно об'єднаних у речення й названих англійською мовою.

Обладнання: предметні картинки.

Інструкція: Вихователь викладає перед дітьми декілька предметних картинок і говорить: «Я буду англійською мовою розповідати тобі невеликі історії. Твоє завдання – уважно слухати мене і показати за допомогою картинок про кого була моя розповідь. Наприклад: A girl has a cat. Про що моя

розповідь? Які картинки ти покажеш? Cat is sitting on the chair. А тепер які картинки треба взяти?»

«Розкажи, що намальовано»

Мета: виявити обсяг активного словника дітей, уміння розповідати про предмети, що зображені на ілюстраціях.

Обладнання: предметні і сюжетні картинки.

Інструкція: Вихователь пояснює дитині: «Я буду показувати тобі різні картинки. Твоє завдання розповісти, що на них намальовано». Якщо дитина відчуває труднощі під час виконання завдання, педагог за допомогою навідних запитань спонукає її до відповіді. Навідними запитаннями можуть бути: What (who) is this? Is it a ...? Is it a ... or ...? тощо.

Методики для виявлення у дітей умінь говоріння й аудіювання

«Tell me about the picture» («Розкажи про картинку»)

Мета: виявити уміння складати і розповідати невелику розповідь про предмет (або предмети), що зображений (-ні) на ілюстрації.

Обладнання: предметні і сюжетні ілюстрації.

Інструкція: Вихователь показує дитині ілюстрацію (предметну або сюжетну) і пропонує розповісти про те, що на ній зображено: назвати предмет, розповісти про його колір, величину, можливі дії, а також висловити власне ставлення до нього.

«Let's get acquainted!» («Давай, познайомимось!»)

Мета: виявити вміння дітей вступати в діалог і підтримувати його англійською мовою.

Інструкція: Вихователь розпочинає діалог із дитиною й намагається підтримувати його.

Репліки, що застосовує педагог у діалозі: Hello! (Hi!) What is your name? (My name is ... .) How are you? (I am fine.) How old are you? (I am ... .) What can

you do? (I can ... .) What do you have? (I have/have got ... .) What do you like? (I like ... .)

«Make a story with pictures» («Склади з картинок історію»)

Мета: виявити вміння дітей сприймати на слух і розуміти текст, промовлений англійською мовою.

Обладнання: серія сюжетних ілюстрацій.

Інструкція: Вихователь пропонує дитині прослухати невеликий текст англійською мовою. Завдання дитини уважно слухати текст, після чого викласти сюжетні картинки у тій послідовності, в якій розгортався сюжет розповіді педагога.

Наприклад, оповідання про маленьку черепашку, яка захворіла, тому що випила воду з ванної і з'їла мило: I had a little Turtle. His name was Tiny Tim. I put him in the bathtub, to see if he could swim. He drank up all the water and ate a bar of soap. And now he's in his bed, with bubbles in his throat.

Приклади конспектів заходів, що проводили із дошкільниками

Заняття з теми «Vegetables»

Тип заняття: введення нових лексичних одиниць з теми «Vegetables»

Мета: ввести в активний словник дітей наступні лексичні одиниці з теми «Vegetables»: «potato», «tomato», «cucumber», «corn», «onion»; закріпити граматичні структури: «What is it?»; «This is...»; тренувати правильну вимову звуків: [p], [r], [a], [b], [t], [m], [l], [n], [o].

Матеріал та обладнання до заняття: картки із зображенням овочів, кошук.

Хід заняття:

I. ПОЧАТОК ЗАНЯТТЯ

1. Організаційний момент – вітання з дітьми.

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

- Яка зараз пора року?

- Так весна, весною сніг розтає і все оживає. Але зараз холодно. Ви б хотіли, щоб пригріло тепле сонечко і зазеленіла травичка?

- Тоді ми з вами відправимося в чарівну англійську країну де живе Пепа. Там завжди тепло і світить сонечко. Заплющте очі і скажіть: «ФЕЙРІЛЕНД» (чарівна країна). Діти відкривають очі і бачать свинку Пепу.

- Hello, Peta!

- Hello children!

- Діти, подивіться яка сумна Пепа. Що ж у неї сталося?

Пепа розповідає на вухо виховательку про свою біду.

- У Пепи біда. Сьогодні день, коли батьки з Пепою збирають овочі, але мама Пепи захворіла і тато Свин доглядає за нею. Тому свинці Пепі потрібно самій їх зібрати. Ми допоможемо?

- Ми в чарівній країні, тому і овочі тут теж чарівні. Щоб їх зібрати потрібно спершу назвати їх англійською мовою. І Пепа нам в цьому допоможе.

- Пепо, які овочі ми повинні зібрати?

- Potato, tomato, cucumber, corn, onion.

- Багато, але ми впораємося. Підготуємо свої язички і рушаємо! (пригадування фонетичної зарядки [p], [r], [a], [k], [b], [t], [m], [l], [n], [o])

- Ось Пепа нам дала фотографії овочів, щоб ми знали, які треба збирати.

Вихователь вказує на овоч зображений на фото і називає його, кожна дитина промовляє. З кожною дитиною проводиться індивідуальна робота.

Дидактична гра «What is it?»

Мета: закріплення нових лексичних одиниць: «potato», «tomato», «cucumber», «corn», «onion». Вправлення дітей в правильній вимові звуків: [p], [r], [a], [b], [t], [m], [l], [n], [o], [k]. Закріплення граматичної структури: «This is..»

Дидактичний матеріал: картки з зображенням овочів.

Хід гри: Вихователь роздає дітям картки з зображенням овочів. Потім кожна дитина підіймає свою картку і на запитання вихователя «What is it?» відповідає який овоч на ній зображено використовуючи граматичну конструкцію «This is..».

- Ви дуже добре запам'ятали і зможете допомогти Пепі. Давайте збирати овочі.

Дидактична гра «Gather vegetables»

Мета: тренувати пам'ять на нові слова: «potato», «tomato», «cucumber», «corn», «onion»; увагу.

Матеріал: картки з зображенням різних овочів, кошик.

Хід гри: на прохання вихователя діти збирають «овочі», перед цим називаючи їх англійською мовою, до кошика.

- Як швидко ми допомогли Пепі. Вона дуже рада, що ми так їй допомогли, що пропонує нам з нею потанцювати.

Фізкультхвилинка «Танці з Пепою». Діти танцюють під мелодію з мультфільму «Свинка Пепа»

- Поки ми танцювали зі свинкою, подивіться що сталося.

Біля кожної дитини картка з зображенням овоча.

- Хм, втікли значить, образилися. Давайте їх зберемо до кошика.

Дидактична гра «What is colour...?»

Мета: закріплення лексичних: «potato», «tomato», «cucumber», «corn», «onion» та правильну вимову звуків ([p], [r], [a], [b], [t], [m], [l], [n], [o], [k]); закріплення кольорів: «brown», «red», «green», «yellow», «orange» та граматичних структур: «This(Potato) is (brown)»

Матеріал: картки з зображенням овочів.

Хід гри: вихователь бере картку з зображенням овоча промовляючи: «What is colour...?» дитина має відповісти використовуючи граматичну конструкцію This(Potato) is (brown)».

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА.

- Пепа дуже вдячна нам за допомогу, але вже час повертатися до групи. Попрощаємося з Пепою.

Вихователь проводить дітьми заключну бесіду про подорож до Пепа, та про які овочі вони дізналися.

Заняття з теми «How old are you?»

Тип заняття: введення нових лексико-граматичних конструкцій і лексичних одиниць.

Мета: практикувати вимову лексико-граматичних конструкцій: «Hello»; «how are you»; «how old are you?», «I am»; та лексичних одиниць: «one», «two», «three», «four», «five»; вміння правильно вимовляти звуки [æ]; [h]; [l]; [d]; [w]; [t]; [f]; [v]; розвивати діалогічне мовлення; мислення, правильну вимову звуків, пам'ять;

Матеріал: свинка Пепа, технічні пристрої, роздатковий матеріал, чарівний мішечок.

Хід заняття

I. ПОЧАТОК ЗАНЯТТЯ

1. Організаційний момент.

1) Вітання з дітьми «Hello children».

2) Зустріч гості.

- Ви вже зачекалися на нашу гостю? А ось і вона! Hello Perra!

- Hello children! How are you? (діти відповідають)

- Діти, а ви нічого не помічаєте у нашої Пеппи? (В неї кольоровий ковпак на голові). Що це в неї таке і чому вона в ньому? (День народження)

- Так, у Пеппи день народження і в своє свято вона вирішила завітати до нас у гості. Ми ж привітаємо її?

Співання: «Happy birthday».

II. ОСНОВНА ЧАСТИНА.

- А що це ще в неї є? (Свічки) Це подарунок Пеппи, але вона не знає, що з ними робити. (Ними прикрашають торт)

- Пеппо, свічками прикрашають торт.

- Хм..От тільки ми не знаємо, діти, скільки їй років. Може, спитаємо? Щоб спитати треба сказати: «How old are you?». Але перед цим ми пригадаємо казочку про язичка, щоб він не лінувався і допомагав нам розмовляти англійською.

- How old are you, Perra? I'm 5.

- Нашій Пеппі 5 років, то ж і свічок буде стільки. Давайте разом з нею спробуємо їх порахувати (рахунок свічок англійською)

- Remember Perra, 5.

- В свій день народження вона хоче дізнатися скільки років вам. (Для того щоб сказати...)

Індивідуальна робота з кожною дитиною.

- Хм, Пеппа щось хоче мені сказати. Ага, в неї є чарівний мішечок в якому щось сховано.

В мішечку картки з зображенням м'ячиків (від 1 до 5) які діти витягуючи рахують.

Потім кожна дитина отримує 5 карток з м'ячиками.

Дидактична гра «Show me...»

Мета: закріпити граматичні одиниці «one», «two», «three», «four», «five».

Роздатковий матеріал: роздаткові картки з м'ячиками

Хід гри: на прохання вихователя «Show me...» дитина має підняти ту картку на якій зображена відповідна цифра.

- А знаєте, ці м'ячики не прості, це друзі-гості йшли до Пепа, але розгубили їх. Ми ж допоможемо їм їх зібрати?

Дидактична гра «Добери пару»

Мета: вправляти дітей в рахунок, вчити співвідносити цифри і кількість предметів які їй відповідають.

Роздатковий матеріал: роздаткові картки.

Хід гри: на прохання вихователя діти розкладають відповідно до цифри картки з відповідною кількістю м'ячиків на ній.

III. ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА.

- Що ж, Пепа вам дуже вдячна, але їй вже час йти святкувати, попрощаємося з нею.

Вихователь з дітьми повторює лексико-граматичну конструкцію: «how old are you?», та лексичні одиниці: «one», «two», «three», «four», «five».

Тема: «Транспорт мого міста».

Тип заняття: Введення нового матеріалу.

Програмовий зміст: ознайомити дітей з новим мовним матеріалом «car», «bike», «bus», «motorbike»; граматичною структурою «This is a...»; вчити називати транспорт англійською мовою; розвивати увагу, мислення, мовлення, уяву; виховувати бажання вивчати англійську мову, відповідати на запитання вихователя, виховувати інтерес до вивчення і вживання нових слів.

Наочність: картки із зображенням транспорту, чарівний мішечок, кубик, картки до гри «Знайди та замалюй».

Хід заняття

1.Організаційний момент.

1) Привітання.

Міні-діалог «How are you?»

2. Основна частина.

Діти, а подивіться, що це в мене в руках? (чарівний мішечок) . Вам цікаво що там? (картки з видом транспорту: машина, автобус, велосипед, мотоцикл) А як назвати одним словом? Так, це транспорт. Транспорт на англійській мові буде **transport**. Давайте розглянемо кожну картку і дізнаємося як цей транспорт називають в Англії.

What is this? Англійською буде **a ...** .

Гра «Чарівний кубик»

- А зараз давайте пограємось в одну дуже цікаву гру. Для цього я принесла кубик. Подивіться, який він гарний, великий (big), на ньому ще є малюнки . Що на кубіку намальовано? Так, це транспорт.

-Діти, я кожному з вас буду давати кубик. Ви його кидаєте і називаєте, що на ньому зображено англійською мовою. Ось, наприклад, я кинула кубик. Що мені випало? Давайте пригадаємо, як англійською мовою спитати: «Що це?»

-What is this? А відповідати будемо: -This is a... (Repeat please) І називаєте те що на ньому випало.

Всі слухали уважно? Ну тоді почнемо! Let's play a game!

-А зараз давайте з вами перепочинимо!

Фізкультхвилинка «Head shoulders knees and toes»

- Діти, а чи є в нашому місті такий вид транспорту, який ми тільки що розглянули?

Гра «Знайди та замалюй»

- Перед вами лежать картки із зображенням різного транспорту. Я буду називати транспорт англійською, а вам треба замалювати те, що я назвала.

(картки з зображеннями: велосипед, потяг, автобус, мотоцикл, літак, машина)

3.Заклучна частина.

Я дуже вами задоволена. Ви були уважні, слухняні та дуже активні.

Прощання.

Make a big circle. Діти, тож про який транспорт ми сьогодні говорили?

«Goodbye! See you later!»

«Have a nice day!»

Тема: «Професії»

Тип заняття: введення нового матеріалу.

Програмовий зміст: ознайомити дітей з новим мовним матеріалом «professions» «a doctor», «a hairdresser», «a teacher», «a cook»; вчити називати професії англійською мовою; закріпити граматичну структуру «This is a...»; продовжувати спонукати до самостійного вживання слів англійською мовою; розвивати мовлення, увагу, слухову і зорову пам'ять; виховувати культуру мовного спілкування іноземною мовою.

Наочність: бандероль, картинки із зображенням (a cook, a hairdresser, a teacher, a doctor), розрізані картинки із зображенням професій (a cook, a hairdresser, a teacher, a doctor), картки для гри «Кому що потрібно для роботи?», мікрофон.

Хід заняття**1. Організаційний момент.****1) Привітання.**

Міні-діалог «How are you?»

Фонетична зарядка «Big, big, big»

2. Основна частина.

Сьогодні, коли я ішла до дитячого садочку, то зустріла листоношу, який передав нам бандероль, але сказав, що відкрити її можна тільки тоді, коли відгадаємо загадки.

Хто це смачно варить борщ

І компот готує?

Каші з жару дістає,

І дітей частує? (*Кухар*)

Так, це кухар. Можливо, хтось знає як буде англійською мовою кухар?
Англійською буде – **a cook**. *Repeat please.*

***

Хто людей з біди рятує
І хвороби всі лікує -
Призначає процедури
І таблетки, і мікстури? (*Лікар*)

Вірно, це лікар. Англійською буде – **a doctor**. *Repeat please.*

***

Золоті у нього руки:
Робить зачіски й перуки,
Підстриже і пофарбує,
Гарний настрій подарує. (*Перукар*)

Так, це перукар. Англійською буде – **a hairdresser**. *Repeat please.*

***

В школі він дітей навчає.
Строгий, та прощає.
Помагає у навчанні,
Все нам роз'ясняє. (*Вчитель*)

Правильно, це вчитель. Можливо, хтось знає як буде вчитель англійською? Англійською – a teacher. Repeat please.

- Як назвати всі ці слова одним словом? (*Професії*) Англійською буде – **professions**. *Repeat please.*

- Молодці. Ось і відкрилась наша бандероль. Але всі речі в ній переплуталися. Давайте їх розкладемо відповідно до професій. Сідайте за столики.

Вам потрібно скласти із частин цілу картинку і відгадати професію. А потім підібрати, що кому потрібно для роботи.

Дидактична гра «Кому що потрібно для роботи?»

На картинках зображенні люди різних професій та набір різних інструментів, предметів для кожної професії. Дібрати тільки ті предмети, які потрібні їм для роботи.

- A doctor (Швидка допомога, ліки, шприц, стетоскоп)
- A hairdresser (Ножиці, гребінець, дзеркало, фен)
- A cook (Каструля, ніж, плита, міксер)
- A teacher (глобус, дошка, зошит, парта)

Молодці. Very well. Все правильно виконали. Ви вже стомилися, тож давайте зробимо зарядку! Let's do the exercises!

Фізкультхвилинка «One little finger»

Sit down. А зараз давайте пограємо в гру «Хто це?/ Who is this?»

Дидактична гра «Хто це?/Who is this?»

Вихователь називає дії, які виконує людина певної професії, а діти називають його.

- Варить борщ, ріже овочі, робить салат – Who is this? This is a cook.
- Слухає хворого, дивиться горло, виписує ліки – Who is this? This is a doctor.
- Стриже, робить зачіски, фарбує волосся – Who is this? This is a hairdresser.
- Навчає дітей в школі – Who is this? This is a teacher.

Very well. Дуже добре.

3. Заклучна частина

Stand up! Make a big circle.

Гра «Мікрофон»

-Діти, давайте пограємо в гру, яка називається мікрофон. Зараз кожен по черзі буде брати мікрофон, і називати професії англійською мовою, які він запам'ятав сьогодні, а потім передавати іншій дитині.

Прощання.

«Goodbye! See you later!»

«Have a nice day!»

Конспект режимного процесу «Миття рук»

Мета: вправляти дітей у вживанні слів «water», «soap», «towel»; закріплювати вміння давати ствердну або негативну відповідь англійською мовою; розвивати мислення, пам'ять дітей; виховувати інтерес до подальшого вивчення англійської мови.

Обладнання: іграшка Міккі-Маус, мило, рушнички.

Хід:

Відбувається після повернення дітей із прогулянки до групової кімнати.

– Діти, ми з вами та з Міккі добре погуляли на вулиці. Ми бешкетували, грали в ігри, будували замок із піску, каталися на гірці. Now, look at our hands! Are they clean? Are they dirty? Why do you think so?

– Ми бачимо бруд на наших руках? То що ж там на наших руках, що вони брудні, хоча бруду ми не бачимо? Що нам потрібно робити, щоб прибрати мікробів з наших рук? (Wash our hands!).

– Чи можемо ми з брудними руками сідати за стіл?

– Look at Mikky! He is so sad. Наш Міккі засмутився.

– Let's ask him: what happened?

– He does not know how to wash hands. Він не знає як правильно мити руки. Let's help him. Допоможемо йому?

– Пригадаймо, коли ми з вами повинні мити руки, в яких випадках?

– Що нам потрібно для того, щоб помити руки?

– Yes, we need water, soap and towel. Let's find them in washing room.

Переходимо з дітьми та з Міккі-Маусом в умивальну кімнату.

– Show me, where is water? (Діти вмикають крани з водою і торкаються її руками). Is water cold or warm?

– Where is soap? Take it to your hands. What do you have?

– Що ми робимо з милом під час миття рук? А що робимо після того як їх вимили?

– You are right; we rub and dry them with a towel. Show me a towel, please.

- Now Mikky try water, take soap and wash your hands. After it dry you hands with a towel.
- Look at your hands! Are they dirty? Are they clean? Why do you think so?
- Правильно, наші руки чисті, бо ми їх вимили теплою водою, милом та витерли рушником.
- What have we done? (Washed hands.)
- Кого навчали мити руки? Чому? What happened to him?
- Mikky says: «Thank you!» He must hurry up to his Houseclub.
- Good-bye, Mikky!

Конспект гімнастики пробудження «Станемо супергероями»

Мета: активізувати життєвий рухово-емоційний тонус; розвивати загальну моторику при пробудженні після сну; закріплювати знання з англійської мови про частини тіла.

Обладнання: картинки супергероїв; відеоматеріал з сайту YouTube.

Хід

- Wake up, children! Прокидайтеся дітки! Зараз ми з вами зробимо таку зарядку, яку роблять супергерої.

Зараз і я навчу вас робити таку зарядку, яку вони роблять. Слухайте і повторюйте за мною.

Hands up! Hands down!

Руки вгору! Руки вниз!

Hands on hips, sit down!

Руки на поясі! Присісти!

Stand up, hands to the sides.

Встати, руки в сторони -

Bend left, bent right.

Нахил вліво, нахил

вправо.

Hands on hips,

Руки на пояс.

1,2,3 hop,

1,2,3 – підстригнути,

1,2,3 stop!

1,2,3 – зупинитися.

Stand still!

Стати рівно!

-Very good! Дуже добре! Продовжимо далі.

(Діти імітують вказані дії)

1,1,1 – I play with a ball – Відбиваємо м'яч від підлоги.

2,2,2 – I have a small doll – Колихаємо ляльку.

3,3,3 – I sit down on the tree – Присіли.

4,4,4 – I very quickly fly – Показуємо, що літаємо.

Great! І залишилась остання вправа. Якщо ми її виконаємо то вже точно будете сильними немов супергерої.

(Діти торкаються вказаних частин тіла)

Head, shoulders, knees and toes,
Knees and toes.

Голова, плечі, коліна, пальці ніг,
Коліна, пальці ніг.

Head, shoulders, knees and toes,
Knees and toes

Голова, плечі, коліна, пальці ніг,
Коліна, пальці ніг.

And eyes, and ears, and mouth
And nose.

Очі, вуха, рот,
Ніс.

Head, shoulders, knees and toes,
Knees and toes.

Голова, плечі, коліна, пальці ніг,
Коліна, пальці ніг.

Підсумок.

Молодці дітки, тепер ви всі будете сильні і непереможні , як справжні супергерої!!!

Дидактична гра « Коли це буває? »

Мета: вправляти дітей у співвіднесенні погодних явищ із порами року та називанні лексики з теми пори року.

Матеріал та обладнання: картинки із зображеннями природних явищ, для різних пір року.

ХІД ГРИ

Заплющте очі, дітвора!

Нам мандрувати вже пора.

Весна, зима, літо, осінь

У гості до нас усіх запросимо

- Діти, ми з вами сьогодні відправимося у казкову подорож за допомогою машини часу і побуваємо в кожній порі року. Але для того, щоб машина запрацювала, нам потрібно сказати слово-пароль. А слово це пори року, тільки на англійській мові. Хто мені скаже, як воно правильно вимовляється? (Seasons).

- Зараз кожен з вас голосно промовить це слово, і це буде ніби квиток на нашу машину часу. (Кожна дитина промовляє слово, після чого всі заплющують очі і вихователь імітує звуки роботи двигуна, після чого всі відкривають очі.)

Вихователь пропонує дітям розглянути картинки, сказати, що на них зображено. What is this? This is snow. Коли буває сніг? Як ми про це скажемо англійською мовою? (In winter. This is winter.) Зараз ми пограємо в гру «Коли це буває?». Ви заплющите очі, а я тим часом буду міняти місцями картинки . Потім виберу якусь одну. Ви, розплющивши очі та подивившись на неї, називаєте англійською мовою, яка пора року зображена.

Гра триває доти, доки всі пори року, зображені на картинках, не будуть названі кожною дитиною.

Підсумок гри.

- Ось ми з вами і помандрували за допомогою нашої чарівної машини. А на згадку про нашу подорож я хочу залишити вам ці квитки, за допомогою яких ви самі зможете подорожувати, промовивши чарівне слово-пароль, яке на них написано. А ну згадайте що це за слово? (Seasons).

- Сподіваюсь, що ви пам'ятаєте на якій мові потрібно його промовляти? Нам вже час з вами прощатися.

- Good bye, teacher!

- Good bye, children!

Дидактична гра: «Friend for animals»

Мета: виявити рівень граматичної правильності мовлення старших дошкільників; іменника в однині та множині.

Обладнання: предметні картки «animals» (dog – dogs, cat – cats, sheep – sheeps, pig – pigs, cow – cows, rabbit – rabbits)

Хід гри:

Вихователь показує дітям картку з зображенням однієї тварини («dog») промовляючи: «Who is this?», діти мають відповісти: «This is...». Потім вихователь пропонує дітям закрити очі, в цей час міняє картинку на ту, де зображено декілька тварин («dogs»).

Дидактична гра: «What colour is the...?»

Мета: виявити вміння дітей узгоджувати іменник з прикметником.

Обладнання: предметні картки («dress is red», «cup is blue», «car is black», «corn is yellow», «table is brown», «dog is white»).

Хід гри:

Вихователь демонструє дітям картки з предметами промовляючи: «What colour is the...?», діти повинні відповісти: «...is (colour)».

Дидактична гра: «What do they do?»

Мета: виявити вміння дітей узгоджувати іменник і дієслово.

Обладнання: сюжетні картки («dog runs», «duck swims», «cat jumps», «sheep walks», «bird flies», «cow eats»).

Хід гри:

Вихователь показує дітям картки з тваринами промовляючи: «What do they do?», діти мають відповісти: «Dog runs».

Бесіда: «Hello new friend»

Мета: визначити вміння дітей використовувати граматичні конструкції, та спілкуватися на АМ.

Хід бесіди:

До групи заходить свинка Пепа і вітається з дітьми:

- Good morning! (відповіді дітей)

Вихователь пропонує дітям познайомитися з гостею:

- What is your name?

- I'm Peppa pig. And what is your name? (відповіді дітей)

Після знайомства вихователь пропонує дітям спитати який у Пепа настрій та розповісти про свій:

- How are you, Peppa?

- I am fine, and you? (відповіді дітей)

Дізнавшись про настрій Пепа запитує в дітей, а діти запитують Пепу:

- How old are you? (відповіді дітей)

Після Пепа розповідає про свою родину і хоче, щоб діти розповіли про свою:

- I have: mother pig, father pig and little brother George, and you? (відповіді дітей)

- Thank you, children, goodbye!

- Goodbye Peppa!

Ігри для дітей

Simon says. Весела, проста і рухлива гра, суть якої – слідувати інструкціям. Ведучий ігри вимовляє фразу «Simon says» і, наприклад, «touch your nose» – торкніться свого носа, або «clap your hands» – поплескайте в долоні. Гра відмінно підійде для невеликого перепочинку або розминки.

Countable and uncountable. За допомогою м'яча і ставши у коло, можна легко і весело перепочити та повторити іменники. Просто кидаємо м'ячик і називаємо слово, а той хто його ловить, говорить, обчислювальний він чи ні. Якщо відповідь неправильна – гравець вибуває.

Crocodile. Відома усім гра, суть якої – показати певне слово членам своєї команди і назвати його англійською мовою. Відмінно підійде для

повторення цілих тем слів. Перемагає та команда, яка закінчила першою або показала більше слів за певний період часу.

Freeze. Просто просимо діточок бігати по кімнаті, але у момент, коли ми скажемо «Freeze», вони повинні застигнути у якійсь позі. Наша задача – розморозити дитину, відгадавши, у ролі кого він(а) застигла. Наприклад: «Are you a cat? – Yes, I am / No, I am not». Той, кого розморозили таким же чином, розморозує інших.

Colors. Даємо команду «quickly touch something red» – скоренько доторкнись до чогось червоного. Можна ускладнити гру і давати команду принести щось – «bring me a blue book» – принеси блакитну книгу.

Words. Потрібно просто назвати англійські слова. Щоби було трохи цікавіше, можна кидати м'яч і називати.

Where is it? Гра цікава тим, що можна пограти у хованки різними предметами та повторити прийменники й назви предметів на англійській. Поки ми відвертаємося, дитина ховає, наприклад, книгу і ми повинні знайти її, дотримуючись інструкцій – «look at the wall», «on the shelf», «next to the lamp» (подивись на стіну, на полиці, поруч із лампою).

Dress me up. Веселий спосіб повторити назви одягу. Просимо дитину одягнути на себе «a coat», «a hat», і т.і., але не знімаємо попередній предмет. Граємо, доки одягнути буде вже нічого або просто нікуди.

What am I doing? Веселий спосіб розрядитися. Показуємо дитині, як ми йдемо або танцюємо, а його задача – описати, що саме ми робимо. Наприклад: «you are dancing», «you are walking».

Can you draw? Гра дозволить дитині випустити свою фантазію на волю. Можна повторити назви предметів, надаючи змогу намалювати те, що ми називали англійською мовою, наприклад, «a bear» чи «an apple». Можна варіювати гру – дати розфарбувати та підписати разом з дитиною на англійській картинку, яку ми завчасно підготували.

What is missing? Розвиваємо уважність й повторюємо назви предметів. Перед дитиною розкладаємо декілька предметів (або показуємо її кімнату з

предметами). Потім просимо її відвернутися або вийти з кімнати, після чого прибираємо один з предметів. Задача дитини – назвати предмет, який зник, на англійській.

«Вгадайки». Розкладають картки з вивченими словами. Дитина вибирає картку й не показує вам. Ви вгадуєте, яке слово вона загадала. Вгадуйте не відразу, помиліться кілька разів, щоб дитині було цікаво. Малюк, таким чином, може ще раз прослухати вивчені слова або вимовити їх. Якщо малюк ще не знайомий з англійськими «Yes» та «No» саме в цій грі можна їх вперше ввести. Якщо малюк вгадав, говорите «Yes», якщо неправильно – «No». Потім ви міняєтесь ролями, і тепер дитина має вгадати загадане вами слово.

«Називалки» або «Name it». У цій грі добре повторити відразу кілька тем і кілька дітей. Ви змішуєте тематичні картки між собою, потім показуєте по одній - дитина називає. Якщо назвала правильно, то картку забирає собі. Виграє той, хто набере велику кількість карток.

«Ланцюжки». Перший гравець називає слово, наприклад, тварину, другий повторює його і додає своє слово. Третій повинен повторити перші два і додає своє і т.д. Дорослий стежить, щоб назви тварин повторювалися в тому порядку, як вони звучать. Цю гру можна грати й з підготовленими картками. Хто помилиться, тобто не зможе відновити весь ланцюжок, вибуває з гри. Переможцем стає той, хто зможе вимовити найдовший ланцюжок з назв тварин (карток).

«Recall the picture». Покажіть дитині нову картинку - хай дивиться на неї 15 - 30 секунд. Потім закрийте картинку. Попросіть назвати якомога більше слів із цієї картинки. Якщо грає кілька дітей, виграє той хто назве найбільшу кількість слів.

«What comes before?» («Що було перед цим?»). Ви називаєте число. Діти або дитина намагається назвати число, яке передує названому числу. Дитина, яка відповіла правильно, називає наступне число. Ця гра підходить

для будь-якої теми пов'язаної з календарною послідовністю: дні тижня, місяці, час.

Сценарій розваги з використанням англійської мови для старших дошкільників «Чарівна казка»

Попередня робота: повторення лексики за темами: «Рахунок по - англійськи до 10», «Кольори».

Матеріали: скринька з жетонами червоного і синього кольору; картки з цифрами для гри «Hot figures»; «Лист Білосніжки»

Хід

Звучить чарівна музика, діти входять в світлицю і сідають на стільці.

Ведуча:

- Діти! Вранці листоноша приніс в наш дитячий садок посилку, а в ній лист. Вам цікаво що в ньому? Давайте прочитаємо його і спробуємо здогадатися, від кого він! (читає листа вголос)

Текст листа: *«Діти, Hello! Я живу в казковому лісі, в будиночку у семи гномів. (Діти! Ви вже здогадалися, від кого лист?) А звать мене Білосніжка. Я подивилася в своє чарівне дзеркало і побачила ваш чудовий дитячий садок.*

Вечорами ми з гномиками любимо збиратися біля каміна. Ми граємо, співаємо пісні, розгадуємо загадки і, звичайно, розповідаємо казки.

Ми знаємо, що ви дуже любите грати, тому ми вирішили навчити вас наших ігор. В цій посилці ви знайдете все необхідне для ігор і правила, як в них грати. А ми з гномиками будемо спостерігати за вами в чарівне дзеркало.

Удачі вам!

До побачення!

Good bye!

Ваша Білосніжка.»

- Ну, що, діти, хочете пограти в ігри Білосніжки?

1. Ігри з картинками.

1. На цій фотографії зображений Буркотун. Він випустив усіх пташок з клітки, яка стояла в його будиночку. Він не може покликати їх назад, бо забув їхні імена. А імена у них не прості, а кольорові. Якого кольору пташка, таке у неї ім'я. Допоможемо Буркотуну згадати кольори по-англійськи?

2. А на цій картинці наймолодший із гномів - Малюк. Він любить видувати мильні бульбашки різного кольору, а порахувати їх не може. Давайте допоможемо йому порахувати по-англійськи спочатку блакитні бульбашки, а потім рожеві.

2. Гра «Гарячі цифри».

Ведуча: - Діти! Подивіться, яка чудова скринька тут лежить. Вам цікаво дізнатися, що в ній? Тут жетони двох кольорів. Вони допоможуть вам розділитися на дві команди.

Грати ми будемо в гру, яку Білосніжка назвала «Гарячі цифри». Перша команда стане у коло, кожен з вас візьме по одній картці з цифрою. Коли заграє музика, ви почнете швидко передавати картки, як ніби вони дуже гарячі і ви боїтеся обпектися. Як тільки замовкне музика, у вас залишиться в руках картка, і ви назвете цифру, зображену на ній, по-англійськи. Готові? Раз, два, три, початок гри! (друга команда - вболівальники, потім міняються)

3. Квіткові загадки.

Ведуча: - Діти! Білосніжка пише, що ми повинні розгадати загадки, які вона нам приготувала. Вони незвичайні, написані на квітах. От тільки я не бачу тут ніяких квіткових загадок. А ви? Постійте! Тут є якась інструкція. «Щоб дістатися до загадок, виконайте наступні завдання:

- 5 кроків вперед
- Присісти
- 2 кроки до вікна
- Повернутися
- 4 кроки до стіни
- Повернутися до дверей

(В цей час вихователь розкладає квіти) А ось і наші загадки. Давайте відгадаємо їх! Я назву цифру по-англійськи, а ви будете шукати квітку з цією цифрою. Готові? Знайдіть квітку five. Знайшли? (і так далі до 10)

4. Подарунок для Білосніжки.

Ведуча: - Діти! Ми теж можемо подарувати Білосніжці нашу пісню-гру «Clap your hands!». Ставайте в коло і почнемо! (проводиться пісенька-гра «Clap your hands!»)

5. Казка

Ведуча: - Діти! Ми з вами вже і пограли, і пісеньки співали, і розгадали загадки. А що ще люблять робити вечорами Білосніжка і гноми? Правильно, розповідати казки. Давайте сядемо на стільчики і послухаємо казку про Білосніжку і сімох гномів.

Розповідь казки відбувається українською мовою.

Розвага з теми: «Разом з Шреком рятуємо Феону»

Мета: Закріпити лексичний матеріал з теми «Wild animals», формувати комунікативні компетенції старших дошкільників.

Мета:

Навчальна:

- Закріпити лексику з теми «Wild animals»
- Активізувати в усному мовленні питального речення Have you got a ...?
- Повторити вивчений матеріал (вірш, фізхвилинка, пісня)

Розвиваюча:

- Розвивати навички діалогічного мовлення за темою «Знайомство»
- Розвивати мовлення, увагу, пам'ять, мислення.

Виховна:

– Виховувати позитивне ставлення до героїв казки, співчуття до оточуючих, бажання допомагати іншим.

Обладнання:

Килим-літак, 5 ключів, іграшка заєць (лисиця, ведмідь і ін), костюми тварин, Шрека і Феони, фонограма пісні «If you are happy», магнітофон, декорації зачарованого лісу.

Хід заняття:

Педагог: Stand up, please! Good morning, children!

Діти: Good morning, Марія Володимирівна!

Педагог: Sit down, please!

Лунає стукіт у двері, в кімнату входить Шрек.

Шрек: Hello, children! My name is Shrek!

Діти: Hello, Shrek! How are you?

Шрек: I am not fine. Мою принцесу Феону викрали wild animals з зачарованого лісу. Їх цар - злий і кровожерний Лев, який тримає принцесу у себе в полоні. Щоб її врятувати, треба пройти випробування, які приготували animals, впоратися з усіма завданнями і в кінці битися з самим Lion. Я сам пробував їх здолати, але в мене не вийшло.

Педагог: Children, let's help to Shrek!

Діти: Yes!!!

Педагог: А для цього нам потрібно відправитися в подорож у зачарований ліс. Ми полетимо на килимі-літаку.

Діти сідають на килим, звучить тиха музика, шум вітру.

Педагог: Хлопці, високо в небі дуже холодно. Давайте прижмемся один до одного, закриємо очі і насолодитись польотом.

В цей час вносяться декорації лісу і виходить лисиця. Діти відкривають очі.

Лисиця: Hello, children! How are you?

Діти: We are fine! Thank you! What is your name?

Лисиця: My name is Fox. А ви хто такі? І навіщо прийшли?

Діти: Ми прийшли, щоб врятувати принцесу Феону.

Лисиця: Врятувати її не так просто. Потрібно пройти всі наші випробування. За кожне виконане завдання ви отримуєте ключ від вежі, в якій

нудиться Феона. Найголовніший ключ зберігається у нашого царя - Lion. Не передумали ще рятувати принцесу?

Діти: Ні!!!

Лисиця: Тоді почнемо наше перше випробування. Це весела гра, яка називається «Take animal».

Діти встають у коло, один ведучий встає в центр, закриває очі. Діти дружно вважають: «One! Two! Three! Four! Five! Six!» і одночасно передають один одному іграшку тварини. На рахунок 6 все ховають руки за спину, ведучий відкривають очі. Завдання ведучого - відгадати, у кого виявилася іграшка, задавши питання: Have you got a fox (bear, hare, monkey тощо)? Той, у кого виявилася іграшка, стає новим ведучим.

Якщо лисиці подобається, як діти грають, вона дає їм ключ.

Наступним діти зустрічають ведмедя.

Ведмідь: Hello, children! My name is Bear!

Діти: Hello, Bear!

Ведмідь: Бачу, ви прийшли випробування нашої Fox. Подивимося, як ви впораєтесь з моїм завданням. Я дуже люблю вірші, знаю дуже багато віршів. Але всі вони російською мовою. А от англійською мовою не знаю жодного. А ви знаєте?

Діти: Yes!

Ведмідь: Розкажіть, please!

Діти: One - a dog,

Two - a frog.

Three - a cat,

Four - a rat.

Five - a hare,

Six - a bear.

Ведмідь: Ось це так! Які ви молодці! Доведеться і мені дати вам ключ від вежі.

Далі дітям на шляху зустрічається заєць.

Заєць: Hello, children! My name is Hare!

Діти: Hello, Hare!

Заєць: Я дуже люблю спорт, рухливі ігри, зарядку. Якщо ви навчите мене якийсь зарядці, так і бути - я віддам вам ключ.

Діти:

Can you hop like a rabbit

Can you jump like a frog

Can you walk like a duck

Can you run like a dog

Can you fly like a bird

Can you swim like a fish

Can you be like a good child

As still as you wish.

Заєць віддає дітям ключ, діти йдуть далі.

Наступною на дорозі їм зустрічається мавпа.

Мавпа: Hello, children! How are you?

Діти: We are fine! Thank you! What is your name?

Мавпа: My name is Monkey. Я дуже люблю кривлятися, перевтілюватися, веселитися. Давайте спробуємо зображати різних animals без слів, а інші діти повинні відгадати, кого зображує ведучий. Той, хто вгадав, стає новим ведучим. Ви повинні говорити свої відповіді лише англійською мовою.

Діти отримують ключ і йдуть далі. І, нарешті, дітям зустрічається цар зачарованого лісу - Lion.

Діти: Hello, Lion! We are glad to see you!

Лев: Hello, children! Навіщо ви до мене завітали? Хотите, щоб я вас з'їв? Я бачу, у вас є вже 4 ключа від вежі з принцесою Феоной? І ви хочете отримати п'ятий, найголовніший ключ? Ну добре, давайте спробуємо! Я пограю з вами в свою улюблену гру!

Гра «Lion, lion, let us play»

Лев спить у себе в лігві, діти підходять до нього зі словами

«Lion, lion, let us play». Лев прокидається і, зі словами «I am hungry, run away!», кидається наздоганяти дітей. Гра продовжується, поки не залишиться один переможець, якого лев не зловив.

Діти грають у гру, переможець отримує ключ і право відкрити замок вежі, в якій сидить принцеса Феона. Разом з відкриттям замку руйнуються чари зачарованого лісу, всі звірі стають добрими, і діти разом з казковими героями співають пісню «If you are happy».

Вистава «Пригоди Їжачка-Хвалька»

Мета: продовжувати вчити дітей вслухатися в слова англійської мови, розуміти їх значення, розрізняти чи має зміст сукупність вимовлених звуків; розвивати фонематичний слух, правильну звуковимову; виховувати інтерес до вивчення англійської мови

Дійові особи; Їжачок-хвалько, Їжачиха-мама, Кіт Мурчик. Декорації: лісова галявина.

Хід розваги

Поряд з кущем встановлено будиночок з написом: «Hedgehog's House. I am sleeping. Ring 3 times». (Педагог зачитує дітям напис і в разі потреби перекладає його).

Звучить повільна тиха музика.

Вихователь: В країну світла і добра нас кличе казочка нова.

А назва казочки така – «Пригоди Їжачка-хвалька».

Жила біля дачі, під кущами, Їжачиха-мама,

І ріс у неї синок – хвалькуватий їжачок.

Матуся-їжачиха старається, синочка англійської мови навчає,

А їжачок пручається, на всі боки вихваляється.

Каже, що сам усе вміє і все на світі знає.

Ось, погляньте, вони йдуть і таку суперечку ведуть.

Їжачиха-мама: Oh, My Dear Son! Spell the sounds and words right!

Синку мій, чітко розмовляй! Слова і склади не ковтай, не переставляй.

What is it: cat without «at»?

Grape without «ape»?

Are you hungry now?

Мабуть, ти, синочку, голодний був,

Що склади останні в кожному слові проковтнув?

Їжачок-хвалько: Speak can I!

І хоч я ламий, та вже вмю сам моврозлять,

І не тре- ..., і не тре- ..., і не треба мене почвать!

На лепчах у мене є логова,

I head have on dershoul my. I not am gryhun, я не їм слова.

І не тре-..., пічлятись до язика, він у мене довгий, подивіться... А-а-а-а!

Їжачок-хвалько: «Логова – head». Is is right, children?

Мама виправляє вимову їжачка-хвалька (голова - head).

А «dershoul» – плечі. I have my head on shoulders. Am I right? А що таке «gryhun»? Може «hungry» – голодний?

Їжачиха-мама (ображено): Ой, який сором, перекручувати слова не годиться. Не можна язика показувати і дражнитись. Треба бути чемним, грамоту вивчати, правильно спілкуватись і чітко кожне слово вимовляти.

Їжачок-хвалько: В цьому нема нічого страшного, і так всі розуміють мою англійську мову. (Швидко промовляє). I like to standin English not so mane!

Їжачиха-мама: What do you say? I cannot understand you! Repeat once more, please!

Їжачок-хвалько: Не треба мене повчати, я вмю англійською розмовляти!

Їжачиха-мама: Синочку мій любий, занадто не хвались,

А краще у діток повчись.

Listen to children! Послухай, як вони вірші розповідають,

Усі звуки чітко, правильно вимовляють.

(Діти розповідають вірші англійською мовою)

Buzzy, buzzy, buzzy bee,
Buzzing round from tree to tree.

Buzzy, buzzy, buzzy bee,
Don't you dare to buzz near me!

Buzzy, buzzy, buzzy bee,
Buzzing right in front of me,

Buzzy, buzzy, buzzy bee,
You don't listen well, I see!

Roses are red,
Violets are blue,
Sugar is sweet
And so are you.

Spring is green.
Summer is bright,
Autumn is yellow,
Winter is white.

Good night mother,
Good night father,
Kiss your little son.
Good night sister,
Good night brother,
Good night everyone.

Fly, little bird, fly!
Fly into the blue sky!
One, two, three,
You are free!

Own, two,
 I love you.
 Three, four,
 Touch the floor.
 Five, six,
 Mix and mix.
 Seven, eight,
 It is great.
 Nine, ten,
 Play again.

Spring is green,
 Summer is bright,
 Autumn is yellow,
 Winter is white.

Їжачок-хвалько: Oh, you speak English so good! I am tired. I want to sleep.

Їжачиха-мама: У глибокому ставку веде вода розмову гомінку.

Співають бульбашки, і хвиля кучерява,

Ця музика води приємна і ласкава. (Звучить музика води.)

Їжачок-хвалько: Яка чудова у водички мова, неначе ніжна колискова.

Приємно слухати, лежати, і навіть можна задрімати. (Вдає, що засинає.)

Їжачиха-мама: Ой, біда, синок мій не тільки хвалькуватий, а ще й ледар, аж занадто любить він поспати. Треба нам гучніше музику зробити, сонька якнайшвидше разом розбудити.

Їжачиха-мама: Wake up! Wake up! Stand up! Wash your face! Wash your hands! And listen to me!

Їжачок-хвалько: Не треба мене вчити, я знаю, що робити. Вмивається абияк.

Їжачиха-мама: Children, show how to wash face! Show how to wash hands!

Від водички (water) краси й здоров'я набираються.

А водичка дуже добре миє наші личка, wash our faces.

Після умивання шкіра буде чистенька, clean,

Свіженька, гладенька й здоровенька.

(Виходить Котик Мурчик і тихесенько сідає біля ставочка.)

Вихователь: Край ставочка, біля хати сидить котик волохатий. Лапками вмивається, дуже він старається. Пригадайте, який вірш про котика ми з вами вже вивчили англійською мовою?

(Діти розповідають вірш.)

I love my cat,
It's warm and fat
My cat is grey
It likes to play.

Їжачиха-мама: На котика, мій синку, подивись, ретельно умиватися повчись.

Їжачиха-мама: Котик цей не тільки любить умиватися, він любить пострибати, весело погратися. Ось і нині Мурчик наш розважатися, танцювати з нами дуже хоче.

Вихователь: Котик Мурчик буде називати дії англійською мовою, а ми будемо їх виконувати разом із ним.

Котик Мурчик: Let's jump! Let's walk! Let's dance! Let's clap your hands!
Let's stamp your feet!

Їжачиха-мама: Діти, подивіться, знову він лінується, синочок неслухняний.

Він чомусь не хоче з нами танцювати, хоче тільки спати.

Їжачок-хвалько: Ні, я хочу – хочу – хочу танцювати і грати з Вами.

Котик Мурчик: Е ні, так справи не підуть. Ми хвальків не беремо з собою гратися, тих хто нічого не знає і не вміє, а головне не хоче вчитися!

Їжачок-хвалько: Обіцяю гарно говорити, і англійську добре вчити, якщо навчити мене співати, грати весело й стрибати, своє личко умивати.

Котик Мурчик: Ну що, дітки, повіримо нашому хвалькові?

А ти обіцяєш більше не хвалитися? Добре вчитися?

Їжачок-хвалько: Обіцяю, хоча я і так все добре знаю!

Їжачиха-мама: Ти що знову починаєш? Сам себе ти вихваляєш?

Їжачок-хвалько: Ой пробачте мене мамо,

Що я вів себе погано!

Обіцяю все вивчати,

На англійській розмовляти.

Всі кольори я буду знати,

Всіх тваринок називати.

Black and yellow,

Green and grey,

Пам'ятаю всі я назви

Dance, jump, swim and play,

Вимовлю усе я вірно.

Буде мама мною пишатись,

Будуть children зі мною гратись.

Ведучий :

Ось і закінчилась вистава.

Дізнались ми у ній не мало!

А хто уважно її слухав?

І про хвалька усе рознюхав?

Як він англійську вчить не міг?

Хто головні герої нашої казки? А хто з вас знає як сказати їх імена на англійській мові? Давайте я вам підкажу, і ми всі разом повторимо (Hedgehog). А що з ними трапилось? Хто допоміг йому перебороти свою ліню і перестати хвалитися? А хто пригадає, які англійські слова говорили звірята? Що вони означають? А може ще хтось пригадає якісь слова? Давайте всі разом їх повторимо, щоб їжачок остаточно запам'ятав їх вимову.

Наш хвалько вже не лінує,

Він не спить, й не байдикує.

Старанно англійську він вивчає,

Й про друзів не забуває.

Додаток В

Тексти пісень, що співали діти на заняттях та в повсякденному
житті

«Food»

One for mommy
One for daddy
In a minute we'll be ready
You'll be full
And I'll be happy!
Eat one more for little teddy
This for you
And this for catty
Little spoon for pretty baby.

«Food»

I like bread and jam,
I like cheese and ham,
I like milk and cakes,
I like plums and grapes.

«

«Apples and oranges»

I like apples and oranges.
I like apples and oranges.
Apples and oranges are so sweet.
Apples and oranges are good to eat.
I like apples and oranges.

«The dance flour»

One, two, three, one, two, three.
Come to my party today, if you please.
Roses and lilies will dance in the breeze,
Bright yellow candles will bow to the
blue,
All will be dancing and I'll dance with
you.

«Pat-a-cake»

Pat-a-cake, pat-a-cake, baker's man,
Bake me a cake as fast as you can.
Roll it, and prick it, and mark it with
a "B"
And put it in the oven for Baby and
me!

Hop on your right foot»

Hop on your left foot.
Turn yourself around.
Touch down your right hand.
Touch down your left hand.
Hop along on the ground.

«My Dear Mummy»

My dear, dear Mummy,
Let me kiss your face, I
want you to be happy
Today and always!

The Colour Song

Red, red, red, touch your head.
Blue, blue, blue, tie your shoe.
Brown, brown, brown, touch the
ground.
White, white, white, take a bite.
Black, black, black, touch your back.
Purple, purple, purple, draw a circle.
Pink, pink, pink, give a wink.
Gray, gray, gray, shout hurray!

I've got many pencils
 Red and green and blue.
 I want to draw a picture
 And then t give to you.
 I've got many frill-pens,
 You has got a pen,
 We can draw on paper
 Funny little men.

Stand up and show me red
 Hands up and show me blue,
 Clap, clap and show me green,
 Stand still – how nice are you!
 Stand up and show me red
 Hands up and show me blue,
 Clap, clap and show me green,
 Stand still – course I love you!

I see green and pink and yellow,
 I see this funny fellow
 I see red and white and blue,
 I see you and you and you.
 I see black and grey and brown,
 I stand up and I sit down.
 I see rainbows I see rainbows,
 I see rainbows,
 Way up high In the sky.
 They are red and orange,
 Yellow, green and blue.
 Purple, too
 What a view!